

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Prírodovedecká fakulta

SÚČASNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Slavomír BUCHER

ISBN 978-80-8152-561-2

9 788081 525612

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Prírodovedecká fakulta

Slavomír BUCHER

SÚČASNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY V
SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Košice 2017

SÚČASNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Vysokoškolská učebnica

© 2017 Slavomír Bucher

Vedecký redaktor:

prof. Mgr. Jaroslav Hofierka, PhD.

Ústav Geografie, Prírodovedecká fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Recenzenti:

doc. RNDr. Eva Rajčáková, CSc.

Katedra regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny

Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

doc. RNDr. Vladimír Slavík, CSc.

Katedra humánnej geografie a demografie

Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku tejto učebnice zodpovedá autor. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-8152-561-2

OBSAH

1 Úvod.....	5
2 Národná správa o rozvoji miest SR – HABITAT III	6
2.1 Životné prostredie a urbanizácia – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	9
2.2 Nakladanie s pozemkami – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	10
2.3 Urbánna demografia – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	11
2.4 Spravovanie miest – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	12
2.5 Ekonomický rozvoj miest – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	13
2.6 Bývanie a základné služby – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy.....	14
 3 Prehľad vybraných strategických dokumentov SR podľa jednotlivých programových oblastí	 17
3.1 Vybrané strategické dokumenty z oblasti životného prostredia.....	18
3.1.1 Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií.....	18
3.1.2 Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – návrh.....	20
3.1.3 Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy vzdelávania a osvetu.....	22
3.1.4 Agenda 21.....	23
3.1.5 Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách	26
3.1.6 Stratégia a priority štátnej environmentálnej politiky.....	27
3.1.7 Koncepcia energetickej efektívnosti SR.....	28
3.1.8 Stratégia Operačného programu kvalita životného prostredia.....	31
3.2 Vybrané strategické dokumenty z oblasti kultúry.....	32
3.2.1 Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020.....	32
3.3 Vybrané strategické dokumenty zo sociálnej oblasti.....	34
3.3.1 Národná stratégia zamestnanosti.....	34
3.3.2 Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020.....	36
3.3.3 Stratégia Operačného programu ľudské zdroje.....	39
3.4 Vybrané strategické dokumenty z oblasti dopravy.....	41
3.4.1 Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020.....	41
3.4.2 Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020	42
3.4.3 Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR.....	44
3.4.4 Stratégia Operačného programu integrovaná infraštruktúra.....	46

3.5	Vybrané strategické dokumenty z oblasti školstva.....	48
3.5.1	Stratégia Operačného programu výskum a inovácie 2014 – 2020.....	48
3.6	Vybrané strategické dokumenty z oblasti regionálneho rozvoja.....	50
3.6.1	Národná stratégia regionálneho rozvoja SR.....	51
3.6.2	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC.....	53
3.6.3	Program rozvoja vidieka SR na programové obdobie 2014 – 2020.....	56
3.6.4	Stratégia Integrovaného operačného programu 2014 – 2020.....	57
3.7	Vybrané strategické dokumenty komplexného charakteru.....	59
3.7.1	Národný program reforiem SR 2017.....	59
4	Koncept strategického rámca inteligentného mesta – SMART	61
4.1.1	Koncept SMART CITY – Inteligentné mesto.....	63
4.1.2	Strategický rámec inteligentného mesta so 16 hierarchicky usporiadanými komponentami	65
4.1.3	Dohovor primátorov a starostov v oblasti klímy a energetiky.....	72
5	Záver.....	74
6	Použitá literatúra	75
7	Prílohy – Príklady dobrej praxe mesta Košice.....	77

1 Úvod

Vážené študentky, vážení študenti, dostáva sa Vám do rúk prvé vydanie učebnice venovanej súčasným strategickým dokumentom v Slovenskej republike, ktorých výsledkom by mal byť Koncept strategického rámca inteligentného mesta v podmienkach SR. Podobný učebný materiál v slovenskom jazyku obsahujúci aktuálne poznatky tejto vednej disciplíny, doposiaľ absentoval nielen na Ústave geografie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, ale aj na ostatných slovenských univerzitách. K dispozícii boli len viaceré učebnice zaoberajúce sa regionálnym rozvojom v teoretickom kontexte. **Mestá a ich príľahlé funkčné územia** sa podstatnou mierou podieľajú na ekonomickom rozvoji celej krajiny, sú prirodzenými centrami verejných aj komerčných služieb. V prípade Slovenska poskytujú mestá v súčasnosti bývanie pre viac ako 54 % obyvateľstva.

Významným medzníkom pre systematické zlepšovanie prostredia pre mestský rozvoj je príprava koncepcie mestského rozvoja Slovenskej republiky, ktorú Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky (MDV SR) uskutočňuje v spolupráci s ďalšími rezortmi, odborníkmi a zástupcami súkromného a neziskového sektora. MDV SR sa však pri tvorbe štátnej politiky chce oprieť o oveľa širšie zastúpenie mestských samospráv, a preto v období november 2013 – február 2014 realizovalo prieskum o rozvojových prioritách slovenských miest, na ktorom sa zúčastnilo spolu viac než 78 % slovenských miest.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR v zmysle Zákona NR SR č. 378/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony je centrálnym orgánom štátnej správy pre tvorbu a uskutočňovanie politiky mestského rozvoja. Ministerstvo dopravy v roku 2014 zriadilo pracovnú skupinu pre mestský rozvoj a prizvalo do nej zástupcov krajských miest, strešných organizácií samosprávy, rezortné ministerstvá, akademickú obec, podnikateľský a mimovládny sektor, ktorí z hľadiska svojej pôsobnosti a odbornej erudície by mohli významnou mierou prispieť k smerovaniu ďalšieho rozvoja slovenských miest. Problematika mestského rozvoja pribudla ku kompetenciám ministerstva na základe potrieb Slovenskej republiky, ale aj všeobecných medzinárodných trendov, ktoré dlhodobo potvrdzujú význam úlohy miest v sociálnom a ekonomickom rozvoji krajín.

Decentralizácia kompetencií prispieva k efektívnejšiemu riešeniu problémov miest či skvalitneniu služieb pre občanov. **Najčastejším problémom je nedostatok finančných prostriedkov** potrebných na plnenie kompetencií samosprávy. Mestá by do svojich kompetencií presunuli oblasť **sociálnych služieb** spolu s dostatočnými finančnými prostriedkami, **oblasť cestných komunikácií, stredného školstva či živnostenského registra**. **Najväčšiu záťaž** pre mestá predstavujú **kompetencie v oblasti školstva, stavebného úradu, životného prostredia a sociálnej oblasti**.

2 Národná správa o rozvoji miest SR – HABITAT III

Priestorová polarizácia spoločnosti, resp. existencia centrálnych, prechodných aj periférnych alebo menej úspešných regiónov je jav, ktorý je úplne prirodzený a vychádza z rozdielnych prírodných a sociálnych podmienok. Periférnosť môžeme vnímať ako charakteristiku v zmysle geografického alebo priestorového rozmiestnenia, v tomto prípade sú dôležité atribúty polohy, hustoty zaľudnenia, vybavenia dopravnou infraštruktúrou a pod. Druhým vnímaním je identifikácia pomocou sociálnych alebo ekonomických ukazovateľov, a to nezávisle na polohe v geografickom priestore. Zároveň nie je možné periférie považovať za jednoliatu skupinu zaostávajúcich regiónov a je nutné medzi nimi rozlišovať mieru, ale aj charakter periférnosti. Geometrické alebo tiež geografické vnímanie periférnosti je potom možné lepšie znázorniť prostredníctvom grafických priestorových modelov (Buček, 2014).

Slovensko od roku 1990 úspešne **prešlo politickou a ekonomickou transformáciou vrátane odklonu od centrálne plánovanej ekonomiky**. Starostlivosť o všestranný rozvoj svojho územia je základnou úlohou miestnych samospráv vrátane miest. Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení vymedzuje kompetencie obcí v oblasti usmerňovania sociálneho, kultúrneho a ekonomického rozvoja, ochrany a tvorby životného prostredia na ich území prostredníctvom plánovacích a riadiacich intervencií, vlastnou ekonomickou činnosťou, výberom prostredníctvom daní a poplatkov vydávaním všeobecne záväzných nariadení. Základnými plánovacími nástrojmi miestnych samospráv sú **programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a územné plány**. Fyzický rozvoj územia bez právne stanovenej regulácie a povolenia prebieha iba v obmedzenej miere a považuje sa za protiprávny.

Najvýznamnejším nástrojom ovplyvňovania rozvoja územia v Slovenskej republike je územné plánovanie. Je právne ukotvené Zákonom NR SR č. 50/1976 Z. z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení aktuálnych predpisov. Vytvára predpoklady pre organický súlad všetkých činností v území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenie udržateľného rozvoja, na šetrné využívanie prírodných zdrojov a na zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt. **Územné plánovanie** tak poskytuje praktickú aj **inštitucionálnu platformu pre harmonizáciu troch pilierov udržateľnosti – ekologickeho, ekonomického a sociálneho**.

Priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia je najvšeobecnejšie riešené na celoštátnej úrovni v dokumente **Koncepcia územného rozvoja Slovenska**. Ustanovuje rámec sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych požiadaviek štátu na územný rozvoj, starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny. Tento dokument je následne premietnutý do územného plánu regiónu. Ten rozvíja ciele a úlohy celoštátneho dokumentu, ale napĺňa aj potreby regiónu. Stanovuje priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, štruktúru a smery

rozvoja osídlenia, výroby, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, požiadavky na účelné a hospodárne využitie územia kraja. Vymedzuje plochy a koridory regionálneho významu a stanovuje požiadavky na ich využitie. Územný plán regiónu identifikuje najmä plochy a koridory verejného technického vybavenia územia, rozvojové priority regiónu stanovené na základe optimálnej štruktúry hospodárskeho rozvoja regiónu. Identifikuje organizáciu a územné rezervy pre investície a rozvojové plochy celoštátneho a regionálneho významu aj odporúčania priorít pre dlhodobý rozvoj. Nezanedbateľnou zložkou, ktorá prispieva k udržateľnému rozvoju, sú požiadavky na ochranu prírody, životného prostredia, zásady využívania prírodných zdrojov, ako aj požiadavka na rozvoj a ochranu kultúrno-historického dedičstva relevantnú regionálnej úrovni.

Územie administratívne spravované miestnou samosprávou rieši **územný plán obce**. Zákonnú povinnosť mať územný plán majú obce nad 2 000 obyvateľov (od roku 2013). S výnimkou dvoch najmenších miest teda túto povinnosť majú všetky slovenské mestá. Územný plán obce musí obsahovať **regulatívy funkčného využívania územia a zásady usporiadania územia, hranice zastavaného územia, zásady a regulatívy ochrany a rozvíjania prírodného a kultúrneho dedičstva, usporiadanie verejného dopravného a technického vybavenia územia**. Územný plán mesta je **záväzný pre územné rozhodovanie a povoľovanie stavieb a je podmienkou pre poskytnutie prostriedkov z verejných rozpočtov na uskutočnenie zmien v území**.

Popri regulačnej úlohe územných plánov sú tieto zároveň dôležité pre potenciálnych investorov, keďže investičný vstup do územia s jasne stanovenými pravidlami, ktoré môže garantovať len územný plán, sa spája s omnoho menším rizikom. Regulačný charakter územných plánov je dominantný, plány sa nezaoberajú skutočnou vykonateľnosťou, nesnažia sa stanoviť harmonogram ich napĺňania a preto v tomto aspekte najviac zlyhávajú v ich uskutočniteľnosti.

Významným nástrojom na zabezpečenie udržateľného plánovania a navrhovania sú procesy environmentálneho hodnotenia. Odborne aj verejne sa posudzujú vplyvy strategických dokumentov na životné prostredie, ako aj konkrétne navrhované intervencie ešte pred rozhodnutím o ich umiestnení a pred ich povolením. Tieto hodnotiace procesy umožňujú predchádzať činnostiam, ktorých realizácia môže rozhodujúcou mierou ovplyvniť udržateľnosť rozvoja regiónov a sídiel.

Slovensko sa v rámci procesu integrácie a aproximácie práva stalo plne kompatibilným s inštitucionálnym prostredím Európskej únie a ďalej sa vyvíja ako jeho integrálna súčasť. Základom je územná zvrchovanosť a subsidiarita, ktorá sa premietla aj do rozhodovacích právomocí v rámci plánovania a riadenia rozvoja miest. Vytvorenie štandardných inštitucionálnych podmienok pre strategické rozvojové plánovanie bolo okrem iného aj predpokladom pre prístup k finančnej podpore miestneho a regionálneho rozvoja z európskych štrukturálnych fondov.

Slovenské mestá majú vo všeobecnosti dostatočný rozsah pôsobnosti, kompetencií a zodpovedností na to, aby svoje územie rozvíjali udržateľne a v prospech skvalitňovania života svojich obyvateľov. **Zatiaľ čo úspešne dokážu zvládnuť bežné prevádzkové funkcie, ako aj rozhodovanie o svojom území, ešte zaostávajú v uskutočňovaní rozvojových politík, najmä tých, ktoré vyžadujú vysokú mieru koordinácie a spolupráce s ďalšími aktérmi.** Prierezové aktivity, ktoré sa zakladajú na spolupráci štátnej, samosprávnej, súkromnej a občianskej sféry, sa uskutočňujú iba zriedkavo. Vo všeobecnosti sa pritom hlása téza, že práve „prierezové“ aktivity sú pre rozvoj územia veľmi potrebné a efektívne.

Kľúčovú úlohu v usmerňovaní rozvoja osídlenia zohrávajú rozvojové politiky štátu a obcí premietajúce sa do rámcových podmienok investičnej činnosti, ale aj kapacity samosprávy, primárne zodpovednej za spravovanie svojho územia. V Slovenskej republike sa dosiahla vysoká úroveň profesionalizácie odborných činností vo výstavbe, napriek tomu však oblasť riadenia územného rozvoja, dotýkajúca sa územnej zvrchovanosti obcí, nie je stále dostatočne kapacitne pokrytá. Týka sa to predovšetkým rozhodovacej sféry a výkonu správy územia. Volení zástupcovia v slovenských mestách – poslanci a primátori – nepodliehajú požiadavke žiadnej odbornej spôsobilosti. Odborní pracovníci na mestských úradoch sú mnohokrát pohltení výkonom operatívnych činností a málo priestoru sa im dostáva pre profesionálny rast. Inštitucionálne a technické kapacity je potrebné ďalej rozvíjať v reflexii nových výziev pre mestá, vyplývajúcich z premeny spoločnosti na občiansku spoločnosť a globálnych výziev ako napr. klimatické zmeny, globalizácia, zvyšujúca sa rozvojová dynamika a expozícia miest vonkajším šokom – ekonomické krízy, klimatické extrémny, individualizácia rozhodovania a iné. Znamená to **nové výzvy tak pre budovanie odborného aparátu, ako aj pre vzdelávanie profesionálov ako garantov odbornosti plánovacích činností a exekutívy rozhodovacích procesov.** Následne je potrebné posilniť inštitucionálne zázemie.

Po zavedení demokratického systému a rozdelení kompetencií medzi štátnu správu a samosprávu ústredné orgány štátnej správy v podstate rezignovali na aktívnu, cielenú a systematickú podporu rozvoja miest a spoluprácu nad úzky rámec svojich sektorových činností. Okrem iného sa to odrazilo na dátovej základni, nedostatočne disagregovanej na podrobnosť sídiel, ktorá by umožňovala analyzovať stav konkrétneho mesta a jeho porovnanie s inými mestami, či už na úrovni celoštátnej, európskej alebo globálnej. Rovnako sa systematicky nezbierajú a nevyhodnocujú informácie o potrebách miest, ich rozvojových plánoch, kapacitách a úspešnosti realizácie rozvojových dokumentov, ako napríklad územných plánov a programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

Slovenské mestá síce spolupracujú prostredníctvom viacerých združení, z ktorých najvýznamnejšie sú **Únia miest Slovenska** a **Združenie miest a obcí Slovenska**, avšak táto spolupráca má z pohľadu efektívnej výmeny skúseností a riešenia spoločných problémov špecificky zameraných na mestský rozvoj ešte rezervy.

Obr. 1 Udržateľná komunita

Zdroj: <http://www.energoportal.org/43-inteligentna-energetika>

Posilňovanie technickej kapacity miest plánovať a riadiť svoj rozvoj prierezovo, v spolupráci s ďalšími aktérmi, vrátane súkromného sektora a občianskej spoločnosti, je jednou z úloh, ktoré v sebe zahŕňa pripravovaná **Koncepcia mestského rozvoja SR**. Tá vzniká v širokej medzirezortnej spolupráci za účasti miest, akademického, súkromného a občianskeho sektora.

2.1 Životné prostredie a urbanizácia – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Urbanizácia a s ňou spojené účinky na životné prostredie majú dosah výrazne prekračujúci hranice národných štátov. V marci 2014 bola vládou SR schválená **Národná adaptačná stratégia**, komplexne odrážajúca potreby adaptačných opatrení vo všetkých sférach. V ďalších krokoch je potrebné navrhnúť realizačné plány adaptačných opatrení aj v mestskom prostredí a v rámci nich zabezpečiť aj potrebný kvantitatívny aj kvalitatívny monitoring. Je zrejmé, že Slovensko nepocíti klimatické zmeny do takej miery ako napríklad prímorské štáty, na ktoré má stúpanie hladiny morí priam existenčné dosahy. Ojedinele sa vyskytujú aj pochybovačné hlasy, že extrémne prejavy počasia na našom území bezprostredne nesúvisia s aktivitami ľudskej populácie. Faktom ale zostáva, že klimatické zmeny sa prejavujú a to v čoraz väčšej intenzite a periodicite. Považujeme preto za veľmi osožnú všeobecnú **diskusiu o rôznych prejavoch klimatických zmien a prístupoch k adaptovaniu sa na ne**, a to aj v prípade vnútrozemských krajín.

Slovensko v tejto súvislosti očakáva, že **Nová urbánna agenda** sa bude venovať téme odolných miest (*resilient cities*) a popíše princípy miest s neutrálnym vplyvom na zmenu klímy (*climate neutral cities*). Návod na tvorbu takýchto stratégií by mal popisovať súbor nevyhnutných opatrení, ktoré je potrebné uplatňovať pri rozvoji a spravovaní mesta smerom k znižovaniu emisií skleníkových plynov vo všetkých sektoroch a zvyšovaní odolnosti mesta. Nejde však iba o pripravenosť na negatívne účinky zmeny klímy, ale aj na ďalšie súčasné výzvy z hľadiska rozvoja spoločnosti, ako napr. *ropný zlom*, *starnutie obyvateľstva* a iné *sociálno-ekonomické problémy*. Zmierňovanie prejavov zmeny klímy okrem adaptačných opatrení zahŕňa aj aktivity, ktoré znižujú emisie skleníkových plynov. Takýmito opatreniami môže byť napríklad prechod na využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zmeny vo využívaní krajiny, zmeny v dopravnom systéme, zvýšenie energetickej hospodárnosti budov, udržateľné riešenia odpadového hospodárstva a pod. Osobitný význam má vegetácia, ktorá okrem pohlcovania CO₂ má aj ďalšie funkcie (mikroklimatická, environmentálna, rekreačná, sociálna, estetická a pod.).

2.2 Nakladanie s pozemkami – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Jedným z významných posolstiev, ktoré by mala priniesť **Nová urbánna agenda** je **všeobecné uznanie významu národných politík mestského rozvoja**. Vzhľadom na úlohy, ktoré mestá zohrávajú a aj v budúcnosti budú mať, je opodstatnené hľadať možnosti harmonizácie globálnych, národných, regionálnych a miestnych záujmov a ich premietnutia do mestského rozvoja.

Odborníci pripomínajú, že sa konkurencia miest a mestských regiónov prehĺbi, a to tak vo vzťahu k vlastným ekonomickým aktivitám, ako aj v boji o prilákanie vonkajších investícií. Tieto procesy môžu priniesť urýchľovanie polarizácie systému osídlenia – na jednej strane rozširovanie ekonomicky úspešných hráčov, na druhej strane prehlbovanie úpadku deprivovaných oblastí. Napriek tomu, že Slovensko je malá a v globálnych procesoch takmer bezvýznamná krajina, bolo by vhodné, aby **Nová urbánna agenda** pripomenula všeobecne platný záver, že **každá krajina bude tak úspešná, ako úspešné budú jej mestské aglomerácie**.

Je zrejmé, že kým na jednej strane sa národné politiky budú snažiť o racionálnu mieru „deľby práce“, nemôže to byť na úkor územnej zvrchovanosti samospráv. Rovnováhu bude treba hľadať v permanentnej komunikácii všetkých zainteresovaných strán. V tomto procese môžu byť medzinárodné skúsenosti a zdieľanie príkladov veľmi nápomocné. Voči spoločným komunikačným platformám, ktoré budú vyžadovať časové a energetické investície, pravdepodobne bude na strane štátov a miest prevládať skeptický pohľad. Preto bude dôležité, aby výhody, ktoré z takejto výmeny budú vyplývať, boli objektívne vyhodnocované a výkony optimalizované.

Nová urbánna agenda **určite pomenuje globálne úlohy**, ktoré by mestá mali naplniť, či už to bude eliminácia mestskej chudoby, zabezpečenie rovnocennosti v prístupe k službám a hodnotám, podpora polycentrického sídelného rozvoja, vrátane rozvoja vidieka s posilnením vzťahu mesta a jeho zázemia alebo spolupráca mestských a vidieckych území. V tejto súvislosti by bolo osožné, aby Slovensko hľadalo a pomenovalo svoju **komparatívnu výhodu**.

V niektorých regiónoch budú **urbánne centrá** prirodzene prerastať do **väčších morfológických funkčných urbánnych systémov**, v ktorých priestorové rozhodnutia a mobilita väčšiny aktérov (firiem, domácností a pod.), bude brať do úvahy širšie súvislosti a priestorové dimenzie, ako iba individuálne mestá. Je čoraz jasnejšie, že politiky, ktoré sú zacielené na **posilnenie ekonomickej konkurencieschopnosti** na lokálnej úrovni individuálnych miest, budú mať menší zmysel, najmä ak sa tieto centrá stanú súčasťou väčších funkčných jednotiek osídlenia. Aj tieto procesy by nová urbánna agenda mala reflektovať.

2.3 Urbánna demografia – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Demografické výzvy a ich prejavy v rozvoji miest sú pre Slovensko zásadné a bude nevyhnutné reagovať na ne jednak bezprostredne, ako aj s ohľadom na dlhší časový vývoj. Zhromažďovanie, vyhodnocovanie a zdieľanie medzinárodných skúseností v oblasti **adaptácie miest na komplexné demografické zmeny** môže byť cenným zdrojom informácií pre rozhodovanie verejného sektora. Špecificky bude mať Slovensko záujem diskutovať o riešeniach v situácii **zmršťujúcich sa miest**, teda „**shrinking cities**“, týkajúcich sa optimalizácie sídelného prostredia, infraštruktúry a verejných služieb.

Z hľadiska vývoja spoločnosti je pre Slovensko zaujímavé vstupovať do medzinárodného diskurzu o **sociálnej a medzigeneračnej súdržnosti** a nástrojoch na jej posilnenie. Pre lepšie začleňovanie rôznych skupín a ich nárokov na urbánny priestor a služby môže byť veľmi nápomocná medzinárodná výmena informácií o riešeniach v oblasti tzv. **univerzálneho dizajnu**, teda takých architektonických riešení, ktoré by bez dodatočných úprav čo najlepšie slúžili ľuďom bez ohľadu na vek, zdravotný stav a telesné možnosti. **Cieľom univerzálneho dizajnu v architektúre je dosiahnutie takého stavu**, aby všetky objekty a priestory slúžili čo najviac ľuďom bez ohľadu na vek, zdravotný stav a telesné možnosti. Samostatnou, a vzhľadom na prebiehajúci vývoj nie nepodstatnou, súčasťou života v mestách môže byť prílev nového obyvateľstva spôsobený zahraničnou migráciou. Aj pomerne krátka skúsenosť s masívnym **prílevom zahraničných migrantov a utečencov** z vojnových oblastí na územie Európskej únie už aktivovala zárodoky rasovej a kultúrnej neznášanlivosti. Na druhej strane existujú aj príklady prejavov solidarity. Na všetky tieto impulzy bude potrebná uvážená reakcia, k formulácii ktorej by medzinárodná výmena skúsenosti mohla byť veľmi nápomocná.

2.4 Spravovanie miest – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Počas procesu decentralizácie boli identifikované aj nové problémy. Vzhľadom na to, že decentralizácia verejnej správy prebehla skôr ako fiškálna decentralizácia, mnohé mestá a obce sa dostali do finančnej nedostatočnosti a doposiaľ nebol analyzovaný ani objem kompetencií a skutočná potreba financií. V skutočných číslach dostávajú samosprávy viac peňazí, avšak nie je zistené, či objem finančných prostriedkov je dostatočný na plnenie všetkých kompetencií. Pri decentralizácii sa tiež neriešili problémy malých miest (do 5 000 obyvateľov), ktoré majú nedostatočný potenciál nielen rozvíjať svoje územie, ale ani len poskytovať všetky služby, ktoré im zo zákona vyplývajú. Je teda nevyhnuté aby prebehol kompetenčný a finančný audit verejnej správy, ktorý by analyzoval schopnosť miest a obcí naplňovať všetky určené kompetencie s dostatočným finančným krytím. V územnej samospráve je ďalej potrebné pokračovať v snahách o modernizáciu, aby bol zabezpečený kvalitný a efektívny výkon pôsobností. **Slovensko môže prispieť v medzinárodnej diskusii o skúsenostiach s prenosom kompetencií na nižšie úrovne správy a zároveň hľadať inšpirácie pre zlepšenie procesu vlastnej decentralizácie.** Slovensko od medzinárodne diskutovaných a potvrdených princípov tiež očakáva **zdôraznenie potreby územnej spolupráce**, presahujúcej administratívne hranice miest.

Možnosti participácie občanov v procesoch rozhodovania sa za posledné roky výrazne zlepšili. Je však dôležité, aby sa pokračovalo v zapájaní občanov a rôznych skupín do rozhodovania a to aj prostredníctvom rôznych záujmových združení a úpravy legislatívy. Je nutné zlepšiť úroveň informovanosti občanov a informačné kanály, ako aj nájsť primeranú mieru participácie občanov, aby rozhodovanie samosprávy bolo efektívne a zároveň prospešné pre všetky zúčastnené strany. Medzinárodné **potvrdenie potreby participácie**, ale aj rozprava o jej formách a efektívnosti s prihliadnutím na špecifické pomery – aj to je jedno z očakávaní Slovenska smerom k Novej urbánnej agende.

Úlohou miest je tiež chrániť svojich obyvateľov, a to tak pri zvládaní následkov mimoriadnych udalostí ako aj pri bežných situáciách. Na prezídiu Policajného zboru sa pripravuje k akreditácii a následne k skúšobnej prevádzke projekt **„antikonfliktných tímov“**. Zameraný je na verejné športové, kultúrne a iné zhromaždenia, kde sa predpokladajú možné incidenty a ich riešenia pomocou komunikácie, bez použitia donucovacích prostriedkov. Uvedený projekt pomôže zvýšiť počet kvalifikovaných pracovníkov v oblasti policajných služieb na zabezpečenie verejného poriadku.

Obr. 2 Čo určuje kvalitu verejných priestorov?

Zdroj: <https://www.archinfo.sk/>

Jedným z faktorov, ktoré prispievajú k bezpečnosti, je aj **komplexná tvorba verejných priestorov**. Slovenské mestá si zatiaľ neosvojili presvedčenie, že by si mali vypracovať metodiku hodnotenia verejných priestorov z hľadiska bezpečnosti a definovať nástroje umožňujúce identifikovať problémové riešenie a navrhnuť intervencie v problémových oblastiach. **Urbánnou bezpečnosťou** sa momentálne zaoberá iba jedno krajské mesto Trenčín. Medzinárodné skúsenosti v tejto oblasti by mohli byť pre slovenské mestá inšpiratívne. Slovensko predpokladá, že nová globálna agenda zdôrazní potrebu **zaoberať sa bezpečnosťou miest a to nielen v represívnych zložkách, ale aj z hľadiska navrhovania a manažovania mestských priestorov**.

2.5 Ekonomický rozvoj miest – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Mestá sú typickou súčasťou ekonomiky. Môžeme v nich pozorovať rozmach či naopak úpadok, pričom na situáciu v národnej a globálnej ekonomike reagujú odlišne. Okrem investícií a rastúcej zamestnanosti je významný aj ich prínos k rozvoju miestneho spoločenstva (angl. **community economic development**).

Pre rozvoj dnes nestačí ponúkať prednosti a **atraktivity z pred-industriálnych čias ako prírodné zdroje, dobrá dopravná dostupnosť, dostatok pracovnej sily**. Mestá môžu upadať z dôvodu nedostatočnej reštrukturalizácie ekonomiky a z toho vyplývajúceho zatvárania nedostatočne konkurencieschopných podnikov, sprevádzaného úbytkom pracovných miest. Problémom však môže byť aj ne-

dostatočná podpora zo strany štátu, neatraktívna pracovná sila s nevyhovujúcou štruktúrou zručností a odbornej prípravy, ale aj zlé sociálne či životné prostredie. Úpadok miestnej ekonomiky sa väčšinou prenáša do ďalších častí miestneho života a ústi do odchodu časti produktívnych obyvateľov z mesta, čo následne sťažuje opätovné naštartovanie miestnej ekonomiky.

Slovenské mestá si zatiaľ dostatočne neuvedomujú, že môžu aktívne konať v prospech ekonomického rozvoja. Pokročili síce v plánovaní svojho hospodárskeho a sociálneho rozvoja, avšak svoje plány nedostatočne monitorujú a vyhodnocujú. Medzi najväčšie riziká patria **finančné a právne limity** (nedostatok zdrojov, neefektívne verejné obstarávanie), ale aj **pasivita a čakanie na iniciatívu štátu a Európskej únie**. Obmedzením je aj prílišná fragmentácia systému miestnej samosprávy. Ambicióznejšie aktivity zvládnu iba väčšie mestá, čo v podmienkach Slovenska znamená tie, ktoré majú dobrú spoluprácu s obcami v rámci svojich funkčných oblastí. Vážnym problémom je nedostatok odborníkov na ekonomický rozvoj v štruktúre miestnych inštitúcií a dostatok relevantných informácií o rozvoji. **Plánovanie a manažment rozvoja** bývajú len jednou z mnohých úloh, ktoré konkrétni pracovníci vykonávajú. Okrem toho sú prevažne bez väčších kompetencií a vplyvu na alokáciu zdrojov.

Nová urbánna agenda by mala prispieť **k podpore miestneho ekonomického rozvoja a úlohe mestských ekonomík v tvorbe primeraných pracovných miest** ako základného predpokladu dôstojného života obyvateľov miest. Mala by tiež motivovať mestá k tomu, aby sa nespoliehali iba na štát, ale prijali svoju úlohu v rozvoji vlastnej ekonomiky.

2.6 Bývanie a základné služby – nové výzvy a príležitosti z pohľadu novej urbánnej agendy

Snahou SR je postupné **zvyšovanie celkovej úrovne bývania** na našom území. Preto je i naďalej potrebné zachovať systém zavedených právnych a ekonomických podporných nástrojov a zabezpečiť dostatok finančných zdrojov na optimálnu podporu.

Je potrebné prijať také opatrenia, ktoré umožnia mestám a obciam, ale aj ďalším subjektom pôsobiacim na trhu bývania, **zvýšiť intenzitu a kvalitu bytovej výstavby a zvýšiť ponuku cenovo dostupných bytov** pre obyvateľstvo, s dôrazom na **rozvoj nájomného bývania** (tak verejného ako aj súkromného).

V rámci existujúceho bytového fondu je potrebné zabezpečiť pokračovanie efektívnej **komplexnej obnovy bytového fondu**, postupné **znižovanie spotreby energie** a v neposlednom rade podporovať **zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie** v sektore bývania.

Výzvou pre štát a samosprávy je aj nájsť spôsoby, ako **zvyšovať podiel obývaných bytov v rámci existujúceho bytového fondu** a tak zamedziť rozrastaniu sa miest za hranice zastavaného územia, ktoré vedie k zvyšovaniu nákladov na výstavbu a prevádzku novej technickej infraštruktúry.

Ďalšou oblasťou, ktorej je potrebné venovať pozornosť, je **znižovanie a odstraňovanie segregácie**. Je nevyhnutné presadzovať integrovaný prístup k sociálnej inklúzii a zníženiu miery segregácie vzájomným prepojením opatrení v oblastiach: **vzdelávanie, zamestnanosť, bývanie a zdravotná starostlivosť**. Súčasné skúsenosti podporujú myšlienku **aktívnej terénnej sociálnej a komunitnej práce**, ktorá prispieva k tvorbe a posilneniu základných sociálnych návykov a zručností. Práve mestá a obce majú v tomto procese nezastupiteľnú úlohu. Zlepšenie životnej úrovne rôznych marginálnych skupín obyvateľstva prináša pozitívny efekt celému sídlu a spoločnosti ako takej. Mestá budú musieť vystupovať veľmi aktívne a vytvárať predpoklady na začleňovanie ohrozených skupín do života mesta a tým zlepšovať predpoklady pre udržateľný rozvoj na svojom území.

Budúcnosť miest ako aj celej spoločnosti je determinovaná viacerými zmenami, s ktorými sa budú musieť vyrovnávať. Ide hlavne o zmeny vyplývajúce zo zmeny klímy, pokračujúcej globalizácie s nastupujúcimi **zmenami demografických trendov** a vekovej štruktúry obyvateľstva a taktiež so zmenami vyplývajúcimi z ekonomického vývoja spoločnosti. Súčasná situácia zároveň naznačuje, že pre budúci vývoj miest a spoločnosti treba pamätať nielen na vnútorné demografické zmeny a zmeny preferencií vlastného obyvateľstva, ale ukazuje sa, že zásadnou výzvou môžu byť súčasné **migračné trendy** a potreby z nich vyplývajúce. Tieto zmeny ovplyvnia aj jednotlivé lokálne bytové politiky, ktoré majú potenciál zmierniť negatívne trendy a prispieť k zvýšeniu kvality života v meste. Mestá tak budú musieť efektívnejšie **využívať disponibilné zdroje**. Jedným zo zásadných nástrojov by malo byť **efektívne plánovanie miest a využívanie komplexného potenciálu mesta**, resp. územia. Tu zohráva významnú úlohu dobre koncipovaná pozemková politika. Nevyhnutným faktorom ovplyvňujúcim budúci vývoj bude aj hľadanie a využívanie disponibilných riešení a zdrojov nielen na svojom území, ale aj v širšom zázemí miest a ich bezprostredného okolia. Je nutné, aby sa mesto vyvíjalo a rozvíjalo ako **organická súčasť širšieho územia**, pričom takýto prístup má výrazný potenciál pre pozitívne pôsobenie pre mesto, ako aj pre jeho okolie.

Bude potrebné **posilniť odborné kapacity miest**, ktoré budú mať vo svojej pôsobnosti starostlivosť o komplexný rozvoj mesta, jeho územia, jeho širšieho okolia a o rozvoj bývania. Práve takýto integrovaný a komplexný prístup využívania dostupných disponibilných zdrojov so súčasným zohľadnením **regionálnych, ekonomických a demografických špecifik** jednotlivých miest má nezastupiteľnú úlohu pre budúci udržateľný a všestranný rozvoj miest.

Pri zabezpečovaní občianskej vybavenosti a základných služieb je pre mestá dôležité nadviazať **spoluprácu so súkromným sektorom**, ktorý sa za posledných 20 rokov stal kľúčovým hráčom v tejto oblasti. V oblasti základných služieb je v

súvislosti s cieľom „**dosiahnuť do roku 2020 úroveň recyklácie komunálnych odpadov 50 %**“ potrebné vytvoriť **účinný systém triedeného zberu**. Zvýšenie miery triedeného zberu si bude vyžadovať zefektívnenie zberu všetkých triediteľných zložiek komunálnych odpadov. Bude potrebné, aby SR postupne pristúpila k zmene súčasného lineárneho charakteru hospodárstva na **obehové hospodárstvo**. Koncept obehového hospodárstva je založený na úspore materiálov a energie a na efektívnom nakladaní s obmedzenými prírodnými zdrojmi. Bude potrebné vytvoriť vhodné prostredie na osvojenie si tohto konceptu v mestách a v domácnostiach. Udržateľnosť základných služieb bude závisieť aj od ich **adaptability na klimatické zmeny**, najmä v oblasti zásobovania pitnou vodou a pri odvádzaní odpadových vôd (zvládanie príválových dažďov, suchých období a vysokých teplôt najmä v centrách miest).

V oblasti **energetickej hospodárnosti budov** je výzvou dosiahnuť spoločné európske ciele, podľa ktorých **by mali všetky nové verejné budovy postavené od roku 2019 a všetky budovy postavené od roku 2021 spĺňať požiadavky budov s takmer nulovou spotrebou energie**, a to v súlade s národným plánom zvyšovania počtu budov s takmer nulovou spotrebou energie. Nulová spotreba budov znamená, že budovy si budú časť energie pokrývať obnoviteľné zdroje energie.

V oblasti výroby tepla chýba cielená finančná podpora pre perspektívne technológie využívajúce obnoviteľné zdroje energie. Udržateľný a inovatívny prístup predstavuje podpora výstavby zariadení malých výkonov na výrobu elektriny a tepla v domácnostiach. Inovatívny prístup je založený na tom, že pri navrhovanom nastavení podmienok výstavby malých zdrojov a kritérií finančnej podpory sú prijímatelia pomoci motivovaní spotrebovať čo najväčšie množstvo elektriny a minimalizovať dodávky do sústavy.

Faktorom, ktorý ovplyvnil celkovú dostupnosť bývania, je práve výrazný útlm výstavby bytov, pretože v porovnaní k 33 437 bytom postaveným v roku 1989, bolo v roku 1994 postavených len 6 709 bytov a v roku 1995 už iba 6 157 bytov. Transformáciou vlastníctva bytového fondu sa výrazným spôsobom zmenila vlastnícka štruktúra bytového fondu na Slovensku. Súkromné vlastníctvo bytov sa stalo dominantnou formou bývania, pričom v súčasnosti predstavuje viac ako 90 %, zatiaľ čo v roku 2001 to bolo len 73,8 % a v roku 1991 len 55,4 % bytového fondu. Ďalším sprievodným javom je výrazný pokles podielu verejného nájomného sektoru, ktorý v súčasnosti reprezentuje len asi 3 % z celého bytového fondu (pokles z 27,7 % v roku 1991). Pre bytový fond v mestách je charakteristická dominancia vlastníckeho bývania, pričom nájomné bývanie predstavuje približne 5 % bytového fondu (1,7 % verejné a 3,3 % súkromné nájomné bývanie). Ďalších cca 5,3 % bytov v mestách je vo vlastníctve bytových družstiev. Zároveň je však nutné podotknúť, že naďalej pokračuje transformácia formy vlastníctva v týchto segmentoch bývania. V období medzi rokmi 2003 až 2013 bolo najviac bytov na 1000 obyvateľov postavených v hlavnom meste a ďalších mestách západného Slovenska (Trnava, Trenčín).

3 Prehľad vybraných strategických dokumentov SR podľa jednotlivých programových oblastí

Vypracovanie strategických dokumentov býva často z časového a finančného hľadiska relatívne náročným procesom. Pre jednotlivé **fázy a postupy** vypracovania **strategického dokumentu** platí, že musia byť **realizované pri zohľadnení vyhodnotenia vzniknutých nákladov a očakávaných prínosov**. Na dosiahnutie čo najlepších výsledkov, cieľov a požadovanej kvality vypracovania strategických dokumentov by mala byť metodika využívaná prioritne skúsenými pracovníkmi, ktorí sú kompetentnými odborníkmi v tejto oblasti. **Strategické dokumenty musia byť pripravené v podobe, rozsahu a kvalite, ktorá umožní realizovať vláde SR, resp. vedeniu ústredného orgánu štátnej správy SR, zodpovedné strategické rozhodnutia a opatrenia.**

V istých častiach učebnice sa zaoberáme územnoplánovacími dokumentmi – KURS, územný plán obce, tieto dokumenty nie sú súčasťou strategických plánov, avšak poznatky z nich sú využiteľné v strategických dokumentoch, pričom musia byť navzájom skoordínované.

Proces vypracovania strategického dokumentu je rozdelený do siedmych základných fáz:

- Fáza 1** – Identifikácia potreby vypracovania stratégie
- Fáza 2** – Nastavenie projektu vypracovania stratégie
- Fáza 3** – Analytická a prognostická časť strategického dokumentu
- Fáza 4** – Stanovenie strategického smerovania, priorít a variantov strategických cieľov
- Fáza 5** – Vlastné rozpracovanie stratégie
- Fáza 6** – Nastavenie implementácie, financovania a vyhodnocovania stratégie
- Fáza 7** – Schvaľovanie stratégie

Popis jednotlivých fáz je ďalej členený do nasledujúcich častí:

1. Úvod –

Obsahuje stručný popis cieľov danej fázy a prehľad jej základných aktivít.

2. Vstupy –

Predstavujú dokumenty, rozhodnutia, informácie a dáta potrebné pre realizáciu danej fázy.

3. Aktivita –

Postup tvorby stratégie v danej fáze je rozdelený do jednotlivých aktivít (v prípade potreby sa aktivity delia ešte na kroky).

4. Výstupy –

Predstavujú dokumenty, rozhodnutia, informácie a dáta vytvorené v rámci danej fázy.

5. RACI tabuľka –

Zahŕňa úlohy a zodpovednosti jednotlivých aktérov tvorby stratégie v danej fáze členené podľa jednotlivých aktivít.

6. Šablóny a nástroje –

V tejto časti sú uvedené odkazy na nástroje a šablóny použiteľné v rámci danej fázy.

7. Kontrolný zoznam –

Obsahuje základné kontrolné otázky overujúce, či sa vykonali kľúčové aktivity a kroky danej fázy (resp. či boli vytvorené jej relevantné výstupy).

8. Časté chyby v rámci fázy –

V tejto časti sú uvedené najčastejšie sa opakujúce chyby pri realizácii aktivít a krokov danej fázy, a to s cieľom upozorniť na dané aktivity (kroky) a potrebu ich správneho (kvalitného) vykonania.

Súčasťou popisu jednotlivých fáz, aktivít a krokov sú tiež postupy projektového riadenia tvorby stratégie, definície niektorých pojmov, príklady, detailný popis niektorých postupov a pod. V popise aktivít a krokov tvorby stratégie sú tiež používané rôzne druhy formulácií. Časť aktivít je formulovaná ako povinná, iné aktivity naopak nemusia byť realizované presne tak, ako sú opísané, ale v závislosti od typu, okolností a komplexnosti vytváranej stratégie a tomu zodpovedá aj formulácia.

3.1 Vybrané strategické dokumenty z oblasti životného prostredia

3.1.1 Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií

Posudzované strategické dokumenty celoštátneho dosahu sú pripravované pre oblasť vodného hospodárstva, majú významný vplyv na životné prostredie a vytvárajú rámec na schválenie činností uvedených v prílohe č. 8 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky a Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky je vypracovaný pre obdobie rokov 2016 – 2021 pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR. **Strategickým cieľom** dokumentu je v horizonte **do roku 2021 najmä realizácia kanalizačných stavieb**, na ktoré sa vzťahujú záväzky SR voči Európskej únii. V rámci výstavby kanalizácií sa budú naplňovať požiadavky vyplývajúce zo smernice Rady 91/271/EHS o čistení mestských odpadových vôd. V rámci rozvoja verejných kanalizácií je nutné realizovať výstavbu kanalizačných stavieb podľa veľkostných kategórií kanalizačných systémov – aglomerácií.

Strategický dokument rieši rozvoj verejných vodovodov do roku 2021. Vychádza z analýzy súčasného stavu zásobovania obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov v rámci jednotlivých správnych jednotiek, vrátane špecifikácie potrieb pre výhľadové obdobie. Osobitný význam sa prikladá súčasným vodárenským spoločnostiam, ktoré zásobujú až 95% obyvateľstva zásobovaného z verejných vodovodov. Vzhľadom na historický vývoj budovania vodovodných sietí, ktoré neraz prechádzajú viacerými územnými jednotkami ale aj povodiami, sú všetky podkladové údaje hodnotené podľa administratívnych celkov, nie podľa povodí.

Pre strategické plánovanie verejných vodovodov je kľúčová identifikácia vodných zdrojov navrhovaných na vyradenie, sumarizácia vodných zdrojov v súčasnosti využívaných pre zásobovanie obyvateľstva ako aj identifikácia aglomerácií, ktoré doposiaľ nie sú zásobované verejnými vodovodmi.

Medzi hlavné strategické smery rozvoja zásobovania obyvateľstva patrí výstavba verejných vodovodov pre aglomerácie nad 2000 obyvateľov, dobudovanie rozostavaných vodovodov a modernizácia úpravní vôd, najmä veľkokapacitné zdroje povrchových vôd.

Strategický dokument vychádza z územného členenia a mapuje súčasný stav odkanalizovania sídelných aglomerácií. Dokument stanovuje základné dlhodobé princípy zvýšenia mieri odkanalizovania sídelných útvarov, pričom sa zohľadňujú všetky aspekty medzinárodného a národného práva, technického stavu jestvujúcich sietí no najmä aspekty minimalizácie environmentálnych vplyvov. Pre stokové siete ako aj pre ČOV sú definované funkčné požiadavky. Strategický dokument uvádza priority budovania kanalizačných systémov pričom sa okrem ekonomických hľadísk kladie veľký dôraz na rešpektovanie prírodných pomerov s cieľom minimalizovať ekologické dopady.

Z celkového počtu obyvateľstva bolo k 1.1.2005 zásobovaných pitnou vodou 84,9 %. Ak porovnáme zásobovanosť obyvateľstva na Slovensku s úrovňou zásobovania v štátoch EÚ, musíme konštatovať, že za väčšinou štátov zaostávame. Z hľadiska jednotlivých krajov je najpriaznivejšia situácia v Bratislavskom kraji, kde zásobovanosť obyvateľov dosahuje 95,5 %. Zásobovanosť vyššiu ako celoslovenský priemer vykazujú aj trenčiansky kraj (89,6 %), žilinský kraj (88,6 %) a nitriansky (86,1 %). Na úrovni priemeru je trnavský kraj (84,7 %). Za celoslovenským priemerom zaostávajú kraje banskobystrický (84,2 %), košický (79,2 %) a prešovský so 76,2 % podielom obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov.

Z bilancie pre územie v pôsobnosti **Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s. (týka sa územia mesta Košice)** ako celku vyplýva, že pri výpočte potrieb vody na základe reálnej špecifickej potreby vody bude do roku 2021 dostatočný prebytok pitnej vody. V rámci jednotlivých verejných vodovodov sa však vyskytujú deficity.

3.1.2 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – návrh

Dôsledky zmeny klímy majú v rôznych regiónoch rôznu frekvenciu a intenzitu prejavu. Riešením, ktoré by malo v konečnom výsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je vhodná kombinácia opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s adaptačnými opatreniami. Adaptačné opatrenia predstavujú súbor možností prírodných a sociálno-ekonomických systémov prispôbiť sa prebiehajúcim alebo očakávaným zmenám klímy, s cieľom znižovať možné negatívne dôsledky a využívať pozitívne účinky zmeny klímy.

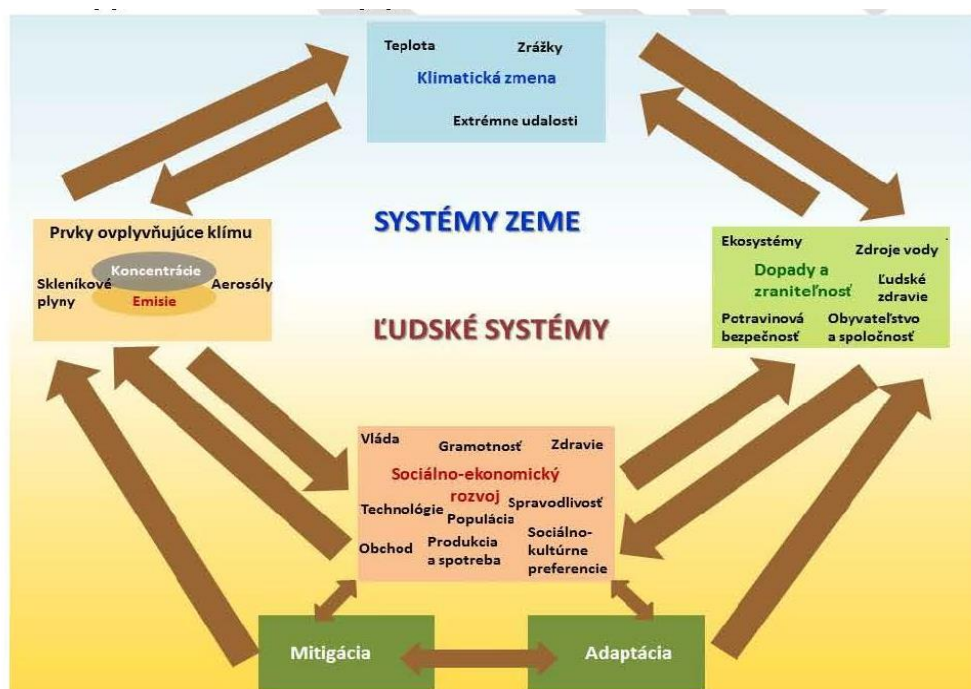
Európska komisia zverejnila dňa 16. apríla 2013 „**Stratégiu EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy**“ spolu s niekoľkými sprievodnými dokumentmi. Dokument schválila Rada EÚ pre životné prostredie dňa 18. júna 2013. Základom pre jeho prípravu bola tzv. **Biela kniha** s názvom „**Adaptácia na zmenu klímy: Európsky rámec opatrení**“ z apríla 2009. Stratégia stanovuje rámec a mechanizmy na zvýšenie pripravenosti EÚ a zlepšenie koordinácie adaptačných aktivít. Súčasne predstavuje dlhodobú stratégiu na zvýšenie odolnosti EÚ na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy na všetkých úrovniach a v súlade s cieľmi **stratégie Európa 2020**.

SR nemá zatiaľ k dispozícii dokument, ktorý by v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov prepojil scenáre zmeny klímy a očakávané dôsledky so súborom proaktívnych opatrení, vrátane indikátorov na ich monitorovanie, hodnotenie a revíziu. Sektorové stratégie, akčné plány alebo programy v oblasti adaptácie, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii, nie sú vzájomne prepojené, nezohľadňujú vôbec, alebo len v malej miere synergie, medzisektorálne aspekty a ich realizácia prebieha ad hoc, bez užšej koordinácie a definovania priorít.

Ciele predkladanej Stratégie adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy:

- ✓ Poskytnúť objektívnu informáciu o súčasnom stave adaptačných procesov v SR;
- ✓ Na základe dostupných scenárov vývoja zmeny klímy popísať jej prejavy v SR;
- ✓ Analyzovať očakávané dôsledky zmeny klímy pre rozhodujúce oblasti/sektory ekonomických činností;
- ✓ Navrhnuť súbor vhodných proaktívnych adaptačných opatrení a mechanizmus na ich realizáciu v rámci sektorových politík, rozvojových stratégií a akčných plánov na všetkých úrovniach procesu;
- ✓ Určiť postupy pri predchádzaní a manažovaní rizík spojených s extrémnymi prejavmi počasia, s cieľom minimalizovať sociálne a ekonomické náklady s tým spojené;
- ✓ Podporiť rozvoj a aplikácie metodík, modelov a nástrojov na lepšie posudzovanie investičných rizík spojených s nákladmi na škody a adaptáciu na regionálnej, lokálnej úrovni, ale aj na úrovni individuálneho projektu;

- ✓ Na základe inventarizácie súčasného stavu prijať odporúčania pre rozvoj informačných technológií a budovania znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu;
- ✓ Identifikovať príležitosti spojené s procesom adaptácie a vytvoriť podmienky na ich praktickú realizáciu;
- ✓ Navrhnuť kritériá pre výber a hodnotenie investičných priorít v rámci adaptačných opatrení;
- ✓ Navrhnuť systém na monitorovanie, hodnotenie a revíziu adaptačných opatrení s ohľadom na dynamiku a neistoty budúceho vývoja scenárov zmeny klímy;
- ✓ Umožniť efektívne prepojenie proaktívnych adaptačných opatrení na finančné zdroje v rámci pripravovaných Operačných programov na obdobie 2014 – 2020 a v rámci nového finančného nástroja LIFE;

Obr. 3 Vplyv človeka na klimatický systém Zeme

Zdroj: <http://www.shmu.sk/>

Konečným cieľom je vytvoriť základnú inštitucionálnu a informačnú infraštruktúru, ktorá by SR umožnila účinnú a nákladovo efektívnu adaptáciu na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy do roku 2020.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Slovenská republika prijala národnú adaptačnú stratégiu uznesením vlády SR č. 148/2014, v súčasnosti ku ktorej ešte nebol prijatý akčný plán, na základe čoho nebudú lokálne adaptačné stratégie vyžadované ako podkladové dokumenty v rámci príslušných výziev. Na Slovensku sa v budúcnosti počíta s vypracovaním adaptačných stratégií minimálne na úrovni krajských miest, neskôr aj na úrovni samosprávnych krajov.

3.1.3 Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy vzdelávania a osvetu

Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu (ďalej len RK EVVO) reaguje na aktuálne potreby a nové výzvy v oblasti starostlivosti o životné prostredie na Slovensku. Jej hlavným cieľom je vytvorenie fungujúceho uceleného systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v rezorte životného prostredia, so zameraním na nosné cieľové skupiny a s využitím inovatívnych nástrojov pri zachovaní princípov udržateľného rozvoja.

Potreba novej koncepcie v tejto oblasti vyplýva z viacerých zásadných dôvodov:

- ✓ Neaktuálnosť doteraz platnej koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania, nedostatočný monitoring výsledkov aktivít a dopadov pôsobenia EVVO na Slovensku,
- ✓ Nutnosť reagovať na nové témy a prioritné oblasti environmentálnej politiky, v súlade s modernými trendmi a prioritami v EÚ aj na Slovensku,
- ✓ Súčasný záber adresátov výchovy je nedostatočný, nevyhnutná je potreba cielenia aktivít a pôsobenia na nové sociálne a profesijné skupiny, zvýšiť dôraz na neformálne aktivity a prístup verejnosti k informáciám,
- ✓ S novým rozpočtovým obdobím EÚ sa vynárajú nové možnosti financovania osvetových i vzdelávacích aktivít, preto je potrebné koncepciu zosúladiť s prioritami a potenciálom financovania,
- ✓ Potreba lepšej koordinácie aktivít, či už prostredníctvom národných projektov, ale aj prostredníctvom lepšej spolupráce zainteresovaných subjektov, nielen v rámci rezortu MŽP SR,
- ✓ Environmentálna výchova a vzdelávanie si vyžaduje využitie inovatívnych komunikačných nástrojov a kanálov, predovšetkým v jej neformálnej časti a pre mladšie cieľové skupiny.

Naplnenie hlavného cieľa RK EVVO bude realizované prostredníctvom piatich čiastkových cieľov, ich opatrení a aktivít, ktoré sú koncipované na troch základných pilieroch: **environmentálna výchova, environmentálne vzdelávanie a osвета v oblasti starostlivosti o životné prostredie**. Jednotlivé navrhované aktivity majú viesť identifikované cieľové skupiny ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi človekom a starostlivosťou o životné prostredie, pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti a zachovaniu jeho hodnôt, ale aj novým výzvam, akými sú zelená ekonomika a ochrana prírodného kapitálu Európy. Súčasná platná **Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania**, schválená uznesením vlády SR č. 846/1997, už dostatočne nereaguje na aktuálne trendy v oblasti starostlivosti o životné prostredie, resp. reaguje len čiastkovo. Predložená RK EVVO by mala byť jedným z dôležitých dokumentov pre prípravu novej **Koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu** na národnej úrovni. RK EVVO reaguje aj na legislatívu medzinárodných a európskych

inštitúcií, z ktorej vyplývajú požiadavky na proces environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvedy.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Pre obce nevyplýva žiadna priama povinnosť. Strategický dokument pojednáva o potrebe nastavenia systému environmentálnej výchovy a environmentálneho vzdelávania zo strany Ministerstva ŽP pre jednotlivé subjekty.

3.1.4 Agenda 21

Slovenská republika súhlasila s pristúpením k **Riodeklarácii a k AGENDE 21** uznesením vlády SR č.118 z 8. septembra 1992 k informácii o priebehu a výsledkoch Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji.

Uznesením vlády SR č. 978/2001 a uznesením Národnej rady Slovenskej republiky bola schválená **Národná stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky** ako kľúčový dokument stanovujúci priority, ciele, cesty a prostriedky na dosiahnutie strategických cieľov trvalo udržateľného rozvoja v podmienkach Slovenskej republiky.

Vláda SR vo svojom **Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2016 – 2020** sa zaviazala podporiť všestranný trvalo udržateľný hospodársky rozvoj Slovenska. Stanovila, že hlavným nástrojom na dosiahnutie vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja národného hospodárstva SR bude finančná a hospodárska politika riešiacia tie aspekty v oblasti financií a reálnej ekonomiky, ktoré rozhodujú o charaktere ďalšieho rozvoja. Jednotlivé politiky budú koncipované tak, aby sa ďalej posilňovala hodnotová orientácia Slovenska na udržateľný sociálno-trhový a ekologický rozvoj hospodárstva a na upevňovanie životných istôt jeho obyvateľov.

Slovenská republika podporila prijatie záverečného dokumentu konferencie Rio+20 **Budúcnosť, ktorú chceme** a potvrdila tak svoje odhodlanie pokračovať na ceste trvalo udržateľného rozvoja.

Základné princípy a ciele trvalo udržateľného rozvoja v SR sú zapracované do dlhodobých **strategických ako aj koncepčných a programových dokumentov**. Krátkodobé politické priority sú vždy v rovnováhe s dlhodobými strategickými cieľmi. V priebehu rokov 2012 – 2014 bol prijatý celý rad dokumentov vypracovaných vo väzbe na Programové vyhlásenie vlády SR ako aj medzinárodné záväzky Slovenska. Tieto dokumenty sú citované pri odpočte plnenia jednotlivých kapitol Agendy 21 a dotýkajú sa prakticky všetkých otázok fungovania spoločnosti – hospodárskej, sociálnej, environmentálnej.

V júni 2014 uzavrela Slovenská republika s Európskou komisiou **Partnerskú dohodu o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2014 – 2020**. Partnerská dohoda definuje stratégiu a priority pre efektívne a účinné

investície v objeme 15,3 mld. EUR na najbližších 10 rokov. Dokument bol vypracovaný na základe širokého konsenzu so sociálnoekonomickými partnermi v duchu princípov a zásad trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti.

Prioritou SR je zameranie investícií na kľúčové odvetvia rastu a tými sú dopravná infraštruktúra, výskum, vývoj a inovácie, podpora malých a stredných podnikov, ochrana životného prostredia, digitálna agenda, energetická efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie. Nemenej dôležité budú investície do zamestnanosti, vzdelávania, sociálneho začlenenia a v neposlednom rade aj do zvýšenia efektívnosti verejnej správy a životného prostredia.

Uvedené finančné zdroje spolu so zdrojmi štátneho rozpočtu ako aj ďalšími domácimi a zahraničnými zdrojmi budú slúžiť na naplnenie myšlienok deklarovaných Programovým vyhlásením vlády SR ako aj cieľov a úloh stanovených v jednotlivých strategických, koncepcných a programových dokumentoch smerom k dosiahnutiu **vyváženého rastu Slovenska a kvalitných podmienok života jeho obyvateľov.**

Agenda 21 – Obsah dokumentu

1. Preambula

Časť I. Sociálne a ekonomické dimenzie

2. Medzinárodná spolupráca pri urýchlňovaní trvalo udržateľného rozvoja v rozvojových krajinách a príslušné domáce opatrenia
3. Boj s chudobou
4. Zmena modelov spotreby
5. Dynamika demografického rastu a trvalo udržateľný rozvoj
6. Ochrana a podpora ľudského zdravia
7. Podpora trvalo udržateľného rozvoja ľudských sídiel
8. Integrovanie životného prostredia a rozvoja pri rozhodovaní

Časť II. Ochrana zdrojov a hospodárenie s nimi pre rozvoj

9. Ochrana ovzdušia
10. Integrovaný prístup k plánovaniu a hospodáreniu so zdrojmi krajiny
11. Boj proti odlesňovaniu
12. Starostlivosť o nestabilné ekosystémy: boj s dezertifikáciou a suchom
13. Starostlivosť o nestabilné ekosystémy: trvalo udržateľný rozvoj v pohoriach
14. Podpora trvalo udržateľného rozvoja poľnohospodárstva a vidieka
15. Zachovanie biologickej rôznorodosti
16. Environmentálne vhodné využívanie biotechnológií
17. Ochrana oceánov, všetkých druhov morí vrátane uzavretých a čiastočne uzavretých morí, pobrežných oblastí a ochrana, racionálne využívanie živých zdrojov v nich

18. Ochrana kvality a zásob sladkovodných zdrojov: aplikovanie integrovaného prístupu pri rozvoji, hospodárstve a využívaní vodných zdrojov
19. Environmentálne vhodné nakladanie s toxickými chemickými látkami, vrátane zamedzenia nezákonnej medzinárodnej prepravy toxických a nebezpečných produktov
20. Environmentálne vhodné nakladanie s nebezpečnými odpadmi, vrátane zamedzenia nezákonnej medzinárodnej prepravy nebezpečných odpadov
21. Environmentálne vhodné zaobchádzanie s tuhými odpadmi a kalmi
22. Bezpečné a environmentálne vhodné zaobchádzanie s rádioaktívnymi odpadmi

Časť III. Posilňovanie úlohy dôležitých skupín

23. Preambula
24. Globálne zapojenie žien do trvalo udržateľného a vyváženého rozvoja
25. Deti a mládež v trvalo udržateľnom rozvoji
26. Uznatie a posilňovanie úlohy domorodých obyvateľov a ich spoločenstiev
27. Posilňovanie úlohy mimovládnych organizácií: partnerov pre trvalo udržateľný rozvoj
28. Iniciatívy samosprávnych orgánov zamerané na podporu Agendy 21
29. Posilňovanie úlohy pracujúcich a ich odborov
30. Posilňovanie úlohy obchodu a priemyslu
31. Vedecká a technická obec
32. Posilňovanie úlohy pôdohospodárov

Časť IV. Prostriedky na realizáciu

33. Finančné zdroje a mechanizmy
34. Transfer environmentálne vhodných technológií, spolupráca a tvorba potenciálu
35. Veda pre trvalo udržateľný rozvoj
36. Podpora vzdelávania, osvetu a odbornej prípravy
37. Národné mechanizmy a medzinárodná spolupráca pri vytváraní potenciálu rozvojových krajín
38. Medzinárodné inštitucionálne usporiadanie
39. Medzinárodné právne nástroje a mechanizmy
40. Informácie pre rozhodovanie

Miestna agenda 21 je program trvalo udržateľného rozvoja pre 21. storočie, ktorý predstavuje súbor vzájomne sa podporujúcich komunitných aktivít pre obec alebo mikroregión. Jedným z cieľov je vytvoriť akčný plán uplatňovania TUR na miestnej úrovni.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Pre obce nevyplýva žiadna priama povinnosť z tohto strategického dokumentu, ale prenesene cez oblasť prijatých právnych noriem na národnej úrovni, ktoré platia plošne pre všetky subjekty verejnej správy.

3.1.5 Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách

Cieľom Tematickej stratégie pre životné prostredie v mestách je prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách vo všetkých oblastiach života človeka. Tematická stratégia je venovaná **mestskému životnému prostrediu**. Jej hlavným cieľom je zlepšenie životného prostredia v európskych mestách, v ktorých žije až 80 % obyvateľov Európy a ich kvalita života je priamo ovplyvnená stavom mestského prostredia. Mesto sa stalo miestom kde stret environmentálnej, ekonomickej a sociálnej dimenzie je najmarkantnejší. Sú to práve mestá kde je sústredených mnoho environmentálnych problémov ale taktiež sú hnacími motormi hospodárstva a aj miestom, kde sa realizuje obchod a kam prúdia investície.

Tematická stratégia pre životné prostredie sa venuje 4 prioritným oblastiam:

(1) Udržateľné mestské riadenie/manažment miest, (2) Udržateľná mestská doprava, (3) Udržateľná mestská výstavba, (4) Udržateľné mestské plánovanie. Poukazuje na základné environmentálne problémy miest, ktoré sú zvlášť komplexné a navzájom prepojené, pretože ich príčiny navzájom súvisia (riešenie jedného problému na lokálnej úrovni môže spôsobiť problém v inej oblasti, prípadne môže byť v rozpore s inými politikami na celoštátnej a regionálnej úrovni).

Medzi najčastejšími príčinami týchto problémov v Európe sú zmeny životného štýlu obyvateľov (závislosť na osobných automobiloch, nárast jednočlenných domácností, zvýšená spotreba na jedného obyvateľa), demografické zmeny, nerešpektovanie aspektov rizík a prevencie pri predvídaní klimatických zmien (povodne, požiare, záplavy). K základným environmentálnym problémom miest sa zaraďuje: **(1) nízka kvalita vzduchu, (2) emisie skleníkových plynov, (3) vysoká hustota dopravy, (4) vysoká hladina okolitého hluku, (5) nízka kvalita okolitého prostredia, (6) úhorom ležiaca pôda, (7) neorganizované rozrastanie miest, (8) tvorba odpadu a odpadových vôd, (9) zlý zdravotný stav obyvateľstva.**

Vytvorenie vysoko kvalitných mestských oblastí vyžaduje úzku koordináciu medzi rôznymi politikami a iniciatívami a lepšiu spoluprácu medzi rôznymi úrovňami správnych orgánov. Podporné opatrenia poskytnuté v tejto stratégii by mali prispieť k podpore miestnych orgánov a ostatných zúčastnených strán pri identifikácii opatrení vhodných pre konkrétne situácie a mali by prispieť k využívaniu výmeny informácií v rámci EÚ. Mali by tiež pomôcť propagácii osvedčených postupov v oblasti mestského environmentálneho riadenia mimo EÚ (napríklad iniciatíva „Zelené mesto“ v rámci programu OSN pre životné prostredie).

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Ak bude stratégia implementovaná na všetkých úrovniach, určite prispeje k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách, urobí z miest atraktívnejšie a zdravšie miesta pre život, prácu a investovanie a zníži škodlivý environmentálny vplyv miest na širšie životné prostredie, napríklad pokiaľ ide o klimatické zmeny.

3.1.6 Stratégia a priority štátnej environmentálnej politiky

V uznesení vlády Slovenskej republiky č. 718/1992 k informácii o priebehu a výsledkoch Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji bolo ministrovi životného prostredia uložené analyzovať výsledky konferencie a princípy prijatých dokumentov aplikovať v environmentálnej politike vlády Slovenskej republiky; ministrom a vedúcim ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR využiť výsledky konferencie a zapracovať ich do environmentálnych programov nimi riadených rezortov. V intenciách dokumentov z konferencie, zameraných najmä na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja, sa začala pripravovať **Stratégia štátnej environmentálnej politiky**. Návrh prvej slovenskej **Stratégie, zásad a priorít štátnej environmentálnej politiky** schválila vláda SR 7. septembra 1993 uznesením č. 619 a Národná rada Slovenskej republiky všetkými hlasmi 18. novembra 1993 uznesením č. 339. Stratégia vychádza zo zhodnotenia súčasnej environmentálnej situácie v Slovenskej republike a vo svete, teda za určitých vnútorných a vonkajších podmienok, objektivizovaných v medzirezortnom pripomienkovom konaní, odborníkmi, miestnymi orgánmi štátnej správy, inštitúciami a združeniami občanov. Pod **Vnútornými podmienkami** išlo o celkový zhoršený stav životného prostredia SR a jeho nežiaduci vplyv, najmä na vek a zdravie ľudí, ako výsledku:

- ✓ Rozsiahleho priebežného znečisťovania zložiek prírody a vnášania cudzorodých látok do potravinového reťazca,
- ✓ Dlhodobej a pretrvávajúcej nešetrnej exploatacie prírodných zdrojov a hromadenia nevyužitých odpadov,
- ✓ Nedomyslených zásahov do krajiny a ekosystémov v nej.

Pod **Vonkajšími podmienkami** sa chápal stav životného prostredia v Európe i v globálnom meradle, vývoj starostlivosti o životné prostredie v okolitých štátoch, na úrovni európskych i svetových integračných zoskupení, hlavne v rámci OSN a Európskej únie. Schválená Stratégia environmentálnej politiky SR sa preto opiera najmä o dokumenty Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (Rio de Janeiro, 1992), osobitne Agendu 21. Ďalej vychádza z Environmentálneho akčného programu pre Strednú a Východnú Európu (Luzern 1993). V stratégii bolo formulovaných jej 70 krátkodobých cieľov do roku 1996, ďalej 59 strednodobých cieľov do rokov 2000 až 2010 a 33 všeobecných a parciálnych dlhodobých cieľov do roku 2030 i dlhšie. Preferenciu dostali také aktivity, ktorými bolo možné dosiahnuť najväčší a najrýchlejší efekt v zlepšení stavu životného prostredia a znížení jeho nepriaznivého dopadu na vek a zdravie obyvateľstva, ostatné organizmy, rozvoj a globálnu environmentálnu bezpečnosť. Štátna environmentálna politika sa orientuje najmä na odstránenie príčin znečisťovania ovzdušia, vôd a pôdy. Kvalita zložiek životného prostredia najvýraznejšie ovplyvňuje ostatné zložky životného prostredia a determinuje jeho stav s priamym alebo sekundárnym dopadom na všetky prejavy života.

Stratégiu určuje nasledovných 5 odvetvovo orientovaných priorít na celé obdobie jej platnosti:

- ✓ **Ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami a globálna environmentálna bezpečnosť;**
- ✓ **Zabezpečenie dostatku pitnej vody a zníženie znečistenia ostatných vôd pod prípustnú mieru;**
- ✓ **Ochrana pôdy pred degradáciou a zabezpečenie nezávadnosti potravín a ostatných výrobkov;**
- ✓ **Minimalizácia vzniku, využívanie a správne zneškodňovanie odpadov;**
- ✓ **Zachovanie biologickej rôznorodosti, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov a optimalizácia priestorovej štruktúry a využívania krajiny.**

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Je potrebné dopracovanie a aktualizácia územnoplánovacej dokumentácie veľkých územných celkov, vychádzajúc z potrieb optimalizácie využívania krajiny a dosiahnutia územného systému ekologickej stability s prednostnou orientáciou na oblasti so silne až extrémne narušeným prostredím.

3.1.7 Koncepcia energetickej efektívnosti Slovenskej republiky

Vypracovanie koncepcie energetickej efektívnosti SR je jednou zo základných priorít Energetickej politiky SR, ktorá bola schválená v januári 2006 vládou Slovenskej republiky. Úlohou tejto koncepcie je na základe aktuálneho vývoja vo svete, v Európskej únii a aj na národnej úrovni, napomôcť riešenie tých otázok v energetike, ktoré nerieši vnútorný trh s energiou, urobiť inventarizáciu súčasného poznania potenciálov energetických úspor v jednotlivých sektoroch slovenskej ekonomiky, identifikovať bariéry, navrhnúť strategické ciele a priority, definovať energeticky úsporné opatrenia, časovo zoradiť postupné kroky smerujúce k dosiahnutiu vytýčených cieľov a zabezpečiť realizáciu navrhnutých opatrení a ich monitorovanie.

Hlavným zámerom **Koncepcie energetickej efektívnosti SR** je dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň Európskej únie, vytvoriť motivačné prostredie na energeticky efektívne správanie sa obyvateľov a účastníkov trhu pri optimalizácii štátnej ingerencie, ako aj podporiť trvalo udržateľné energetické riešenia a zavádzanie nových inovácií a energeticky efektívnych technológií vo všetkých sektoroch národného hospodárstva.

Tým bude stimulované národné hospodárstvo SR vo viacerých dimenziách. Vzájomnou previazanosťou opatrení je možné dosiahnuť podstatné úspory energie. Na dosiahnutie multiplikačného efektu opatrení je potrebné vytvoriť vhodné prostredie pre zabezpečenie podstatného zlepšenia energetickej efektívnosti. Charakteristické podmienky takéhoto prostredia sú:

- ✓ **Motivácia** jednotlivých subjektov k uskutočneniu úsporných opatrení a k energeticky efektívnemu správaniu sa,
- ✓ **Jasná zodpovednosť** za požadované ciele a dosahované výsledky, a
- ✓ **Potrebné ekonomické a právne prostredie.**

Na dosiahnutie hlavného zámeru energetickej koncepcie je potrebné:

- ✓ **Analyzovať** potenciál ekonomicky opodstatnených úspor energie,
- ✓ **Upriamiť** záujem trhu na problematiku energetickej efektívnosti,
- ✓ **Zabezpečiť** kvalitný prístup k informáciám a technológiám,
- ✓ **Zvýšiť** akceptovateľnosť nových technológií a vzorov správania sa,
- ✓ **Zabezpečiť** prístup spotrebiteľov k zdrojom, produktom a odbornej asistencii, ktorá im umožní robiť kompetentné rozhodnutia,
- ✓ **Usmerniť** záujmy a konanie účastníkov trhu,
- ✓ **Vytvoriť** a udržať podporný inštitucionálny a finančný rámec,
- ✓ **Etablovať** a udržať efektívnu štruktúru energetického trhu, a
- ✓ **Zabezpečiť** trvalú udržateľnosť a kontinuitu procesu.

Z hľadiska správneho vnímania podstaty odbornej terminológie koncepcia sa bude zaoberať s pojmom energetickej efektívnosti v niekoľkých rovinách. Pojem **energetická efektívnosť (vo všeobecnosti)** je uplatňovaný v súvislosti s efektívnosťou využívania energetických surovín a médií na tom ktorom stupni výroby, prenosu, distribúcie a spotreby energie. Implementácia princípov energetickej efektívnosti v praxi predstavuje prijímanie opatrení či už výrobcom alebo spotrebiteľom energie, ktorých výsledkom je zníženie spotreby energie na jednotku výstupu, bez zníženia úrovne kvality poskytovaných alebo spotrebúvaných služieb. Z dôvodu prelinania viacerých sektorových politík bude v tomto materiáli **energetická efektívnosť** zameraná predovšetkým na stranu distribúcie a spotreby energie. Jej konkrétnym vyjadrením je **energetická náročnosť** danej činnosti či prevádzkovania technológie. Tá je vyjadrená v energetických jednotkách (TJ, Mtoe) vzťahnutých na výrobnú jednotku, a v prípade posudzovania celého národného hospodárstva v medzinárodných intenciách na tvorbu HDP. Pri konkrétnych technológiách využívaných na výrobu, prenos a distribúciu a spotrebu energie vrátane konečných spotrebičov energie je používaný technický pojem **energetická účinnosť**, ktorý je vyjadrený pomerom vystupujúcej a vstupujúcej energie, obyčajne je vyjadrený v %. V kontexte energetických úspor v budovách sa hovorí o **energetickej hospodárnosti** budov.

Uplatňovanie princípu energetickej efektívnosti je jednou z priorít **Zelenej knihy – Európskej stratégie pre udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú dodávku energie**, ako aj **Európskej energetickej politiky**.

Európska únia si vytýčila v Zelenej knihe o energetickej efektívnosti dosiahnuť veľmi ambiciózne zníženie celkovej spotreby primárnej energie o 20 % v roku 2020 oproti základnému scenáru. Rámcové opatrenia, ktoré sa predpokladajú prijať so

zámerom dosiahnuť tento potenciál, sú opísané v **Akčnom pláne energetickej efektívnosti**.

V „energetickom balíčku“ Európskej komisie z januára 2007 sú prezentované aj strategické ciele novej európskej energetickej politiky a politiky životného prostredia, ktoré synergicky nadväzujú na politiku energetickej efektívnosti:

- ✓ **Závazok EÚ** dosiahnuť aspoň 20 % zníženie emisií skleníkových plynov v roku 2020 oproti roku 1990,
- ✓ **Dosiahnutie** zníženia emisií rozvinutými krajinami o 30 % do roku 2020 v porovnaní s úrovňou roku 1990. Okrem toho by sa mali do roku 2050 znížiť celkové emisie skleníkových plynov o 50 % v porovnaní s rokom 1990, pričom sa predpokladá, že priemyselné štáty by mali dosiahnuť zníženie o 60 až 80 %.

Na základe predloženej koncepcie energetickej efektívnosti, ktorá identifikuje základný rámec bariér a alternatív ich odstraňovania, je zrejmé, že energetickú efektívnosť nie je možné chápať iba ako problematiku sektora energetiky, ale ako prierezovú problematiku zasahujúcu do prakticky všetkých oblastí života spoločnosti. Prijatím tohto dokumentu v navrhovanej štruktúre sa vytvorí rámec riešení, ktoré spolu s detailne rozpracovanými akčnými plánmi a novou legislatívou, nastaví podmienky energetického prostredia v záujme implementácie moderných princípov energetickej efektívnosti a v konečnom dôsledku aj znižovania energetickej závislosti. Príprava a uskutočnenie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti vyplýva z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky a z implementácie právnych predpisov EÚ. Ak sa opatrenia a účinné legislatívne predpisy nebudú prijímať v súlade so záväzkami, prijímajú sa s oneskorením alebo sa vôbec nerealizujú, bude to mať negatívne dôsledky v podobe neustále sa zvyšujúcich nákladov vo verejnej i súkromnej sfére, v podobe nákladov na súdne konania v prípade smerníc EÚ, ktoré prevýšia požiadavky na potrebné investície do energeticky efektívnych opatrení. Preto je nevyhnutné venovať tejto problematike potrebnú pozornosť a zdroje. Akčné plány energetickej efektívnosti sú jedným z nástrojov na realizáciu priorít európskej energetickej politiky, pričom ich vypracovanie predstavuje povinnosť vyplývajúcu z platnej európskej legislatívy. Ich plnenie a dosiahnuté výsledky sa budú dôkladne vyhodnocovať na úrovni Európskej komisie.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Vypracovanie koncepcie energetickej efektívnosti SR je jednou zo základných priorít Energetickej politiky SR, ktorá bola schválená v januári 2006 vládou Slovenskej republiky. Hlavným zámerom koncepcie je dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň Európskej únie. Strategickým cieľom Energetickej politiky Slovenskej republiky je dosiahnutie konkurencieschopnej nízkouhlíkovej energetiky zabezpečujúcej bezpečnú, spoľahlivú a efektívnu dodávku všetkých foriem energie za prijateľné ceny s prihliadnutím na ochranu a trvalo udržateľný rozvoj.

3.1.8 Stratégia Operačného programu kvalita životného prostredia

OP KŽP predstavuje **programový dokument SR** pre čerpanie pomoci zo štrukturálnych fondov EÚ a Kohézneho fondu v programovom období 2014 – 2020 v oblasti **udržateľného a efektívneho využívania prírodných zdrojov, zabezpečujúceho ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva.**

Stratégia OP KŽP, t. j. výber tematických cieľov a príslušných investičných priorít, ako aj vymedzenie špecifických cieľov, výsledkov a typov aktivít, bola stanovená tak, aby:

✓ **Podporovala napĺňanie priorít definovaných v dokumente Európa 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu** (Stratégia Európa 2020) a prispievala k plneniu cieľov Národného programu reforiem Slovenskej republiky (NPR), ako aj požiadaviek vyplývajúcich z legislatívy EÚ v oblasti energetiky a ŽP;

✓ **Rešpektovala potreby a výzvy na národnej, resp. regionálnej úrovni, na ktoré je nutné reagovať a zamerať sa na ich riešenie s cieľom zabezpečenia udržateľného a efektívneho využívania prírodných zdrojov, vrátane zdrojov energetických.**

Globálnym cieľom OP KŽP je podporiť udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečujúce ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva.

S cieľom dosiahnutia uvedeného globálneho cieľa boli do investičnej stratégie OP KŽP zahrnuté tri základné tematické ciele, a to:

✓ *Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch (TC4)*

✓ *Podpora prispôsobovania sa zmene klímy, predchádzanie a riadenie rizika (TC5)*

✓ *Zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov (TC6)*

Celkové zameranie investičnej stratégie OP KŽP a z neho vyplývajúci výber tematických cieľov, ktoré sú jej súčasťou, má priamu súvislosť s jednou z troch základných priorít Stratégie Európa 2020, a to **„Udržateľný rast: podpora ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje“.**

Zameranie stratégie OP KŽP je tak v súlade s prioritami Stratégie Európa 2020, ktorá o. i. zdôrazňuje, že je dôležité, aby politiky na podporu ekonomického rastu boli dlhodobo udržateľné, a to nielen finančne a sociálne, ale aj environmentálne.

Stratégia OP KŽP svojimi intervenciami v rámci TC4 prispieva aj k napĺňaniu merateľných cieľov Stratégie Európa 2020 pre oblasť klímy a energetiky, a to „20/20/20“ (t. j. do r. 2020 znížiť emisie skleníkových plynov o minimálne 20% v porovnaní s úrovňami z r.1990 alebo o 30% v prípade priaznivých podmienok; zvýšiť podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie o 20% a znížiť spotrebu energie o 20%).

Stratégia OP KŽP má potenciál prispieť tiež k inteligentnému rastu, ktorý podporuje vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii, a preto patrí k prioritám Stratégie Európa 2020.

Investičná stratégia OP KŽP svojím zameraním na podporu rozvoja dostupnosti a kvality environmentálnej infraštruktúry ako jedného z faktorov ovplyvňujúcich úroveň rozvoja regiónov a životnú úroveň obyvateľstva a napomáhajúcich sociálnej inklúzii zároveň prispieva k inkluzívnemu rastu ako jednému z cieľov Stratégie Európa 2020.

3.2 Vybrané strategické dokumenty z oblasti kultúry

3.2.1 Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020

Pri tvorbe stratégie rozvoja kultúry sa uvažovalo o kultúre v širšom kontexte. Uvažovalo sa o kultúre ako o oblasti, ktorá súvisí so všetkým podstatným v spoločnosti, ktorá z niečoho vyrastá, no aj sama dáva možnosť vzniku mnohým veciam, mnohým je ovplyvňovaná a mnohé ovplyvňuje. Tento široký kontext sa neskôr zúžil do nasledujúcej tézy: **ukazovateľmi vyspelosti a prosperity každého národa sú štát, ekonomika a kultúra v ich najširšom zmysle slova.** Ide o zložky, ktoré samotný národ formuje a ktorými je sám formovaný. **Štát, kultúra aj ekonomika** sú základnými, vzájomne prepojenými systémami tvorby hmotného aj nehmotného bohatstva spoločnosti, ktoré, ak je aj spravodlivo distribuované, môže zásadným spôsobom prispievať ku kvalite života spoločnosti a každého jej člena.

Spoločným menovateľom vyspelej kultúry moderného štátu a produktívnej konkurencieschopnej ekonomiky sú znalosti, hodnoty a presvedčenia v ich najrozmanitejších prejavoch a formách, ktorými v danom čase národ disponuje a ku ktorým sa väčšinovo hlási. Procesy nadobúdania, tvorby, rozširovania, ale najmä využívania znalostí na národnej úrovni doplnené systematickým rozvojom „**národnej tvorivosti**“ prostredníctvom cielenej podpory a rozvoja kultúry spoluutvárajú „**inovačnú kapacitu národa**“, ktorá vo významnej miere ovplyvňuje dnešný, ale najmä budúci rozvoj národa, štátu a spoločnosti. Ak je inovačná kapacita

národa dostatočná, poskytuje trvalý „tok“ zmenových ideí, ktoré národ potrebuje, aby dokázal minimalizovať negatívne dosahy zo zmien v okolí a súčasne maximálne využívať príležitosti, ktoré tieto zmeny prinášajú.

Projekt Stratégia rozvoja kultúry 2014 – 2020 sa začal realizovať v júni 2013. Cieľom tohto projektu bolo vytvoriť rámcovú stratégiu rozvoja kultúry do roku 2020, ktorá navrhne víziu rozvoja a žiaduceho stavu kultúry, redefinuje postavenie kultúry v celospoločenskom kontexte, identifikuje kľúčové priority pre rôzne oblasti kultúry, poskytne analýzu existujúcich stratégií v oblasti kultúry a zároveň bude slúžiť ako „cestovná mapa“ na prípravu ďalších strategických materiálov a projektov v oblasti kultúry.

Aj keď obsahom projektu nebola podrobná analýza súčasného stavu kultúry na Slovensku, v jeho prvej fáze bola vykonaná analýza zameraná na získanie podkladu na **definovanie strategickej vízie a strategických tém**. Prvá fáza projektu pozostávala z analýzy existujúcich strategických materiálov rezortu kultúry, analýzy doplnkových materiálov a analýzy rozhovorov so šiestimi vybranými odborníkmi v oblasti kultúry na Slovensku. Podrobný opis metodológie a výsledky tejto fázy projektu sa nachádzajú v dokumente **Projekt Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky 2014 – 2020** s podtitulom **Analýza stavu kultúry na Slovensku ako východisko pre formulovanie strategických priorít**, ktorý je verejne prístupný.

Analýza ukázala viacero skutočností, ktoré boli hodnotené pozitívne. Jednou z **najsilnejších stránok našej kultúry**, na ktorej je možné stavať aj v budúcnosti, je veľmi bohaté a **rozmanité kultúrne dedičstvo**. Pokiaľ ide o jeho hmotnú súčasť, možno uviesť, že v pamiatkovom fonde je v súčasnosti vyše 9 700 nehnuteľných a takmer 14 700 hnuteľných kultúrnych pamiatok. Nemenej hodnotné a rozmanité je aj naše nehmotné kultúrne dedičstvo, najmä pokiaľ ide o veľké bohatstvo živej a uchovanej tradičnej kultúry. Niektoré z hlavných slabých stránok oblasti kultúry na Slovensku, ako **neadekvátne postavenie kultúry v spoločnosti, podfinancovanosť, diskontinuitný vývoj či absencia jednotiacej stratégie**, boli popísané už v úvodnej charakteristike, ale k nim treba prirátat aj viacero ďalších slabých miest, ktoré vyplynuli z analýzy. Jednou z najvýznamnejších prekážok rozvoja celej oblasti je **nízky dopyt po kultúre**.

Tabuľka 1: Verejné výdavky na kultúru vybraných krajín EÚ v roku 2011

Štát	Verejné výdavky na kultúru ako % HDP
Rakúsko	0,82 %
Česká republika	0,74 %
Maďarsko	0,57 %
Poľsko	0,59 %
Slovensko	0,39 %

Zdroj: Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020

3.3 Vybrané strategické dokumenty zo sociálnej oblasti

3.3.1 Národná stratégia zamestnanosti

Nutnou podmienkou ďalšieho rozvoja ekonomiky Slovenska a zvyšovania životnej úrovne obyvateľstva je **riešenie zamestnanosti**, ktoré povedie **k tvorbe udržateľných pracovných miest**. V súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky z mája 2012 už boli na návrh vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“) vykonané viaceré právne zmeny, ktoré spoločne s inými faktormi budú mať dlhodobu priaznivý vplyv na pracovný trh. Za kľúčové možno označiť tie, ktoré smerujú **k odstráneniu bariér rastu zamestnanosti** a umožnia pružné formy pracovných vzťahov, ako aj **reformné zmeny v aktívnej politike trhu práce** a zmeny v oblasti ochrany práce.

V súčasnosti na celoštátnej úrovni neexistuje komplexný samostatný strategický dokument pre zamestnanosť a jej rozvoj. Podpora zamestnanosti si vyžaduje **komplexné medzirezortné riešenia** a stratégie zmien musí byť úzko prepojená na tvorbu pracovných miest v jednotlivých sektoroch hospodárstva. Strednodobý, ucelený a vzájomne prepojený systém strategickej podpory zamestnanosti má potenciál stať sa koordinujúcou silou procesov založených na tvorbe pracovných miest. Takýto systém **vzájomne prepojených stratégií zmien** ponúka **Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020** (ďalej len „stratégia zamestnanosti“).

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je v súlade s § 15 ods. 1 písm. d) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov **ústredným orgánom štátnej správy pre stratégiu zamestnanosti**, koordináciu jej tvorby a politiku trhu práce.

Vzhľadom na prierezový a nadrezortný charakter témy zamestnanosti je stratégia zmien vypracovaná ako **identifikácia tých zmien, ktoré je potrebné vykonať v nadrezortnej spolupráci** pri rešpektovaní kompetenčnej pôsobnosti jednotlivých ministerstiev. **Prijímanie a koordinácia konkrétnych úloh** (akčných úloh), aktivít, merateľných ukazovateľov, nástrojov a mechanizmov, **ktorými budú tieto zmeny zabezpečované**, budú **vykonávané prostredníctvom nadrezortnej koordinačnej platformy na podporu zamestnanosti**, ktorá vznikne pri Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Dominantný vplyv na vývoj zamestnanosti má predovšetkým hospodársky vývoj. V tejto súvislosti stratégia zamestnanosti zahŕňa makroekonomické determinanty vývoja zamestnanosti, na ktoré nadväzujú základné východiská a princípy zmien v oblasti zamestnanosti v kontinuite s cieľovým stavom zamestnanosti v Európskej únii a na Slovensku do roku 2020. Prioritné postavenie v

štruktúre materiálu má stratégia na dosiahnutie cieľov v rozhodujúcich oblastiach, pozostávajúca z identifikácie hlavných výziev a stratégií zmien, pričom v jej názve je zakomponovaný aj pracovný názov, ktorým je **Komplexný program na podporu zamestnanosti**.

Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 je nadrezortným dokumentom, ktorý aj s príspevím sociálnych partnerov, samospráv a odbornej verejnosti prináša riešenia pre podporu rastu zamestnanosti. **Hlavným cieľom stratégie** je, okrem **dosiahnutia 72%-nej zamestnanosti**, aj **zlepšenie životných podmienok pracujúcich ľudí**. Okrem toho by mala prispieť k účelnejšiemu využívaniu finančných zdrojov určených na podporu zamestnanosti.

Strategické zámery budú realizované v ôsmich kľúčových oblastiach:

- ✓ Podpora tvorby pracovných miest,
- ✓ Inovácie ako nástroj podpory zamestnanosti,
- ✓ Implementácia sociálnej ekonomiky, inovatívny nástroj podpory regionálnej a miestnej zamestnanosti,
- ✓ Flexibilita pracovných vzťahov, pracovné podmienky, ochrana práce a kultúra práce,
- ✓ Účinné riešenie dlhodobej nezamestnanosti,
- ✓ Kapacity, sieťovanie a rozvoj verejných služieb zamestnanosti,
- ✓ Podpora ponukovej stránky trhu práce prostredníctvom kvalifikácií pre lepšiu zamestnanosť,
- ✓ Nadrezortná koordinácia politík s pozitívnym vplyvom na zamestnanosť.

Stratégia zamestnanosti v niektorých oblastiach nadväzuje **na už prijaté strategické dokumenty**, akými sú napr. podpora hospodárskeho rastu, národná stratégia regionálneho rozvoja, národný program reforiem, národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím, strategický rámec pre ochranu práce, aktívne starnutie, rodovú rovnosť, celoživotné vzdelávanie a poradenstvo, integráciu Rómov, správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a zamestnávania, alebo na pripravované stratégie a dokumenty napr. pre znižovanie chudoby, rozvoj vysokých škôl a pod. Nevzťahuje sa na otázky zamestnanosti v rezorte vnútra a obrany.

Väčšina opatrení a sociálnych intervencií je zameraná na **marginalizované rómske komunity**. Dôležitým aspektom je i smerovanie politík na väčšinovú populáciu. Cieľom je nastaviť verejnú diskusiu tak, aby politiky boli prijímané ako obojstranne výhodné. Predložená stratégia je koncepčným materiálom definujúcim smerovanie verejných politík v oblasti sociálneho začleňovania rómskych komunít, a to bez ohľadu na mieru ich marginalizácie. Pre úspešnú implementáciu stratégie je nevyhnutné vypracovať a rozpracovať akčné plány, ktoré špecifikujú potreby jednotlivých komunít.

3.3.2 Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity predkladá **Stratégiu Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020** v nadväznosti na Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov označené ako Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020. Uvedená úloha je plne v súlade s plánom práce vlády Slovenskej republiky. Stratégia reaguje na potrebu riešiť výzvy spojené so **sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít i na úrovni Európskej únie. Princípy** predkladanej stratégie by sa mali stať základom politik s cieľom riešiť nepriaznivú situáciu cieľovej skupiny pre obdobie do roku 2020, ako aj pre programové obdobie na roky 2014 – 2020 pre použitie štrukturálnych fondov. Predkladaná stratégia je vzhľadom na skúsenosti pri aplikácii predchádzajúcich strategických materiálov koncepcne zarámcovaná princípmi prístupu k riešeniam tzv. rómskej problematiky. **Stratégia je zároveň zameraná na viaceré cieľové skupiny:**

- ✓ Rómov ako národnostnú menšinu,
- ✓ Rómske komunity,
- ✓ Marginalizované rómske komunity

Úlohou stratégie je vytvoriť základ pre akčné plány a ustanoviť úlohy na prípravu opatrení, politik a právnych noriem na všetkých úrovniach štátnej správy v Slovenskej republike na obdobie rokov 2012 – 2020. Je potrebné, aby princípy definované v stratégii boli zahrnuté do príslušných právnych noriem týkajúcich sa priamo alebo nepriamo rómskych komunít na Slovensku. Právne normy, ktoré sa budú v budúcnosti predkladať za účelom rómskej inklúzie, sa musia riadiť princípmi stanovenými v **Stratégii Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020**. Hlavným zámerom stratégie je zastavenie segregácie rómskych komunít, výrazný pozitívny obrat pri sociálnom začleňovaní rómskych komunít, nediskriminácia a zmena postoja väčšinového obyvateľstva voči rómskej menšine.

Úspech procesov sociálnej a ekonomickej integrácie a politiky začleňovania závisí od zosúladenia politik vo vzťahu k trom cieľovým skupinám, ktoré sa navzájom prekrývajú. Iniciatívy zamerané na začleňovanie musia navzájom vyvažovať potreby týchto troch skupín – **Rómov, rómskych komunít a marginalizovaných rómskych komunít**. Vláda SR uznáva, že rôzne typy vylúčenia ovplyvňujú život Rómov ako národnostnej menšiny, všetkých typov rómskych komunít, vrátane marginalizovaných rómskych komunít.

Sociálna exklúzia je chápaná ako systematický proces marginalizácie, izolácie a oslabovania sociálnych väzieb, ktorý je evidentný na úrovni jednotlivca, aj na úrovni spoločenských skupín. Exklúzia znamená vylúčenie z participácie na bežnom spôsobe sociálneho života. Najohrozenejšími sú jednotlivci, respektíve skupiny osôb, ktoré majú oslabenú väzbu minimálne k jednej zo štyroch integračných rovín,

prostredníctvom ktorých sú integrované do spoločnosti: **k demokracii a právu (podporujú občiansku integráciu), k trhu práce (podporuje ekonomickú integráciu), k sociálnemu štátu (podporuje sociálnu integráciu) a rodine spolu s komunitou (podporujú interpersonálnu integráciu).** Vylúčenie z jednej integračnej zložky znamená súčasne vo väčšine prípadov vylúčenie v ďalších rovinách.

Predkladaná stratégia má za cieľ smerovať k odstráneniu nasledovných foriem sociálneho vylúčenia Rómov, rómskych komunít a marginalizovaných rómskych komunít: **Ekonomické vylúčenie** znamená v konečnom dôsledku vylúčenie zo životného štandardu a životných šancí obvyklých v spoločnosti či v danej skupine. Východiskom môže byť napríklad postavenie jednotlivcov na trhu práce, úroveň spotreby a veľkosť príjmu, majetok, štandard bývania a pod. **Kultúrne vylúčenie** je odoprenie práva jedinca či skupiny participovať na kultúre spoločnosti a zdieľať jej kultúrny kapitál, vzdelanosť a kultúru. **Symbolické vylúčenie** nastáva za podmienky, že sociálna a kultúrna identita sú do značnej miery zároveň symbolickými identitami. Skupina je symbolicky konštruovaná a pomocou symbolov aj potvrdzovaná a členstvo v skupine je symbolicky potvrdzované, či odmietané. Symbolické vylúčenie je spojené so stigmatizáciou jedincov a skupín vnímaných ako odlišné, deviantné, či cudzie. Identifikovať ju možno napríklad na základe miery sociálneho dištancu, existencie predsudkov či stereotypov. **Priestorové vylúčenie** je koncentrácia vylúčených jednotlivcov a sociálnych skupín v určitých geografických priestoroch. V prípade **rómskych komunít** možno **identifikovať takzvané segregované rómske osídlenia** (osady, mestské getá) a tiež jav dvojitej marginalizácie.

Tieto formy sociálneho vylúčenia sa často prejavujú zamedzením prístupu k sociálnym službám, zdravotnej starostlivosti a sieti sociálneho zabezpečenia. Existujú aj ďalšie formy vylúčenia, ktoré sa v prípade Rómov, rómskych komunít a marginalizovaných rómskych komunít na Slovensku vyskytujú v menej zjavnej forme:

- ✓ **Politické vylúčenie** znamená odoprenie občianskych, politických a základných ľudských práv.
- ✓ **Vylúčenie z mobility vo fyzickom priestore** a v hierarchii sociálneho postavenia.
- ✓ **Sociálne vylúčenie** v užšom zmysle slova zabráňujúce dosiahnutiu určitého sociálneho statusu alebo účasti v niektorých sociálnych inštitúciách.
- ✓ **Vylúčenie z bezpečnosti** a vystavenie vyšším bezpečnostným rizikám.

Nediskriminácia je stavebným prvkom a súčasťou ostatných princípov tvorby politík zameraných na inklúziu Rómov. Zníženie diskriminácie a zlepšenie úrovne dodržiavania ľudských práv je organickou súčasťou stratégie a jej zámerov. Stratégia podmieňuje úspešnosť verejných politík v oblasti inklúzie rómskych komunít akceptáciou princípov, ktorými sa tvorcovia verejných politík musia riadiť.

Základné strategické princípy sú: Destigmatizácia, Desegregácia, Degetoizácia. Problémy spojené so stigmatizáciou sa v prevažnej miere týkajú väčšiny rómskej populácie v spoločnosti. Segregácii sú v rôznych podobách vystavené viaceré rómske komunity a dôsledkom getoizácie sa stávajú marginalizovanými. Za prioritné politické oblasti stanovili autori stratégie **vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie, ale tiež finančné začlenenie, nediskrimináciu a prístup k väčšinovej spoločnosti.** Každá z oblastí obsahuje globálny cieľ a čiastkové ciele s indikátormi. Vláda by mala ku každej časti vypracovať akčný plán. Cieľom iniciatívy je zlepšiť sociálno-ekonomické postavenie Rómov, rozvíjať ľudský kapitál a posilniť sociálny kapitál.

Tabuľka 2: Porovnanie prístupu k účtom nových členských krajinách EÚ

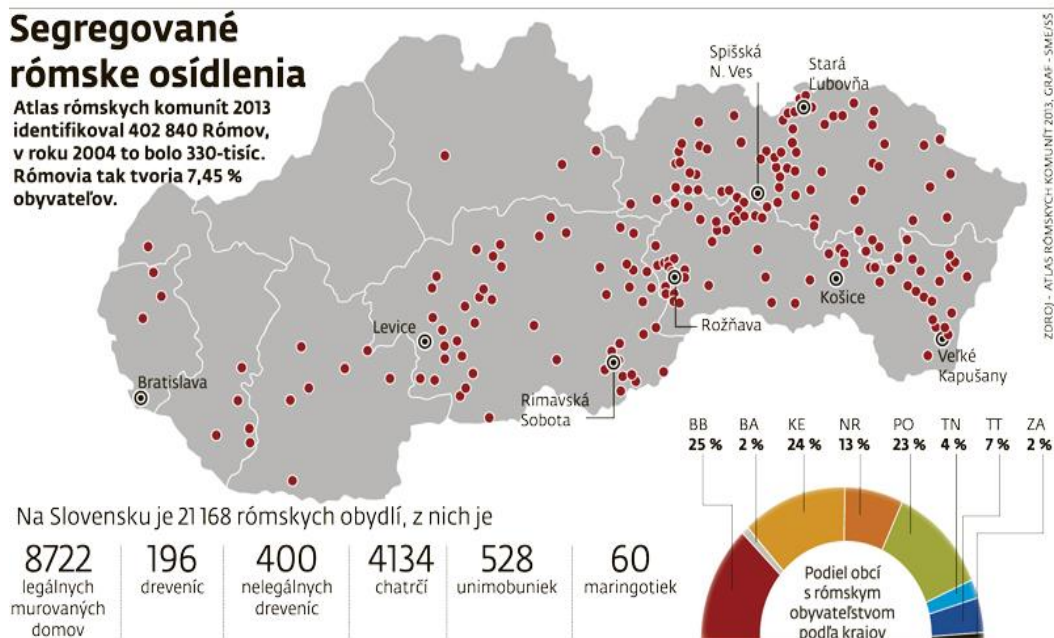
Štát	Percento domácností s prístupom k účtu	Percento rómskych domácností s prístupom k účtu
Bulharsko	15,7	3,5
Česko	79,4	34,9
Maďarsko	72,9	46,8
Rumunsko	22,7	5,6
Slovensko	76,8	29,0

Zdroj: Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020

Európska komisia vo svojom hodnotení stratégie z mája 2012 konštatovala najmä nedostatočné nastavenie finančných, monitorovacích a evaluačných mechanizmov, ale aj potrebu zmien a doplnení formulácií niektorých opatrení.

Segregované rómske osídlenia

Atlas rómskych komunít 2013 identifikoval 402 840 Rómov, v roku 2004 to bolo 330-tisíc. Rómovia tak tvoria 7,45 % obyvateľov.

Obr. 4 Segregované rómske osídlenia na Slovensku

Zdroj: <https://romovia.sme.sk/>

3.3.3 Stratégia Operačného programu Ľudské zdroje

Stratégia Operačného programu Ľudské zdroje (ďalej len „OP ĽZ“) vychádza z **Národného programu reforiem SR**, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky. Tieto opatrenia prispievajú k naplneniu národných cieľov, ktoré sú v súlade so stratégiou Európa 2020. V oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre Slovenskú republiku zadefinované nasledujúce ciele:

- ✓ Zlepšiť kvalitu základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností žiakov na priemerný počet bodov 505 v prieskume OECD – PISA 2018 (v roku 2012 – 472 bodov),
- ✓ Dosiahnuť, aby najmenej 40% ľudí vo veku 30 – 34 rokov malo ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie (v roku 2011 23,4%),
- ✓ Udržať podiel ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, pod 6% do roku 2020 (v roku 2013 6,3%),
- ✓ Zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72% do roku 2020 (zo 65% v rokoch 2011 až 2013),
- ✓ Znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020 (z 20,5% v roku 2012).

Základným pilierom pre hospodársky rast, zamestnanosť a rozvoj kvality života obyvateľstva je kvalitné vzdelávanie. Vzdelaná pracovná sila zvyšuje produktivitu práce a vie sa pružnejšie prispôbovať zvyšujúcim sa pracovným nárokom a zmenám v požadovaných zručnostiach. V súčasnosti však prepojenie vzdelávania s potrebami a požiadavkami trhu práce nie je dostatočné, prevláda orientácia vzdelávania do oblastí nekorešpondujúcich s potrebami hospodárskej praxe a znalostnej spoločnosti, čo sa odzrkadľuje aj v miere zamestnanosti. Dosahovanie globálneho cieľa OP ĽZ v súlade so Stratégiou Európa 2020, s cieľmi Národného programu reforiem a v nadväznosti na Partnerskú dohodu sa bude realizovať pomocou mäkkých a tvrdých (investičných) opatrení v nasledovných skôr uvedených prioritných osiach operačného programu:

- 1. Vzdelávanie**
- 2. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí**
- 3. Zamestnanosť**
- 4. Sociálne začlenenie**
- 5. Integrácia marginalizovaných rómskych komunít**
- 6. Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít**
- 7. Technická pomoc**

Prierezovým prvkom prioritnej osi **Vzdelávanie** a jej implementácie je inkluzívny rozmer vzdelávania na všetkých úrovniach, ktoré prioritná os pokrýva. Cieľom je zvyšovať a zintenzívňovať inkluzívny rozmer, či už prispôbením obsahu, foriem a metód vzdelávania vrátane vzdelávania pedagogických a

odborných zamestnancov tak, aby boli pokryté inkluzívne potreby cieľových skupín a vzdelávanie a odborná príprava reflektovali na požiadavky a potreby trhu práce a boli viac výsledkovo orientované.

Cieľom prioritnej osi **Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí** je zvýšiť účasť mladých ľudí na pracovnom trhu. Kľúčovými aktivitami sa zabezpečí, aby všetci mladí ľudia NEET vo veku do 29 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po zaradení do evidencie UoZ po strate zamestnania alebo po ukončení formálneho vzdelania. Prioritná os **Zamestnanosť** prispieva k napĺňaniu jedného z tematických cieľov stratégie Európa 2020, a to dosiahnuť 75% podiel zamestnaného obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov. Slovenská republika si v nadväznosti na cieľ stratégie Európa 2020 v oblasti podpory zamestnanosti a mobility pracovnej sily zadefinovala konkrétny cieľ a to: **„Dosiahnuť 72% mieru zamestnanosti obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov do roku 2020“**.

Za účelom dosiahnutia jedného z cieľov stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem SR týkajúceho sa zníženia počtu ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením je potrebné ďalej komplexnejšie riešiť oblasť sociálneho začleňovania. V tejto súvislosti sa OP ĽZ zameriava na špecifické opatrenia v rámci prioritnej osi **Sociálne začleňovanie**. Prioritná os **Integrácia marginalizovaných rómskych komunít** reflektuje ciele Stratégie Európa 2020 v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, chudoby a sociálneho vylúčenia. Špecifické ciele sledujú zámer podpory desegregácie a rozšírenia možností prístupu v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravotnej starostlivosti a bývania. Základným predpokladom riešenia problémov je uplatňovanie komplexného princípu t. j. dlhodobé intervencie vo forme Take away balíka vo všetkých oblastiach súbežne na vybranom území stanovenom na základe odsúhlasenej metodológie zjednodušeného indexu segregácie, resp. podrozvinutosti.

V súlade s legislatívou EU bude prostredníctvom prioritnej osi **Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít** zabezpečovaný prístup obyvateľov z prostredia separovaných a segregovaných rómskych komunít k bývaniu, k pitnej a úžitkovej vode, adekvátnym inžinierskym sieťam a pravidelnému odvozu komunálneho odpadu v súlade s hygienickými normami.

Tabuľka 3: Prehľad objemu alokovaných finančných prostriedkov pre OP ĽZ

Operačný program Ľudské zdroje		2 628 533 420,- EUR
Z toho	Európsky sociálny fond	1 889 145 796,- EUR
	Európsky fond regionálneho rozvoja	243 662 462,- EUR
	Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých	72 175 259,- EUR
	Štátny rozpočet SR	423 549 903,- EUR

3.4 Vybrané strategické dokumenty z oblasti dopravy

3.4.1 Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020

Dopravná infraštruktúra a služby poskytované v doprave sú neoddeliteľnou súčasťou každodenného života obyvateľov. Zároveň podmieňujú dosahovanie ekonomického rastu, zvyšovanie konkurencieschopnosti a prosperity spoločnosti. Prispievajú k zvyšovaniu zamestnanosti a sú kľúčovým faktorom pre prílev zahraničných investícií, rozvoj cestovného ruchu a napomáhajú znižovať disparity medzi regiónmi. Rozvoj hlavnej dopravnej infraštruktúry je rozsiahly, finančne i technicky náročný proces a v podmienkach Slovenskej republiky (ďalej aj „SR“) zo strednodobého hľadiska bude aj naďalej silne závislý od zdrojov z fondov EÚ.

Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry je vo všeobecnosti strategickým dokumentom dlhodobého charakteru, ktorý je priebežne aktualizovaný a prispôbovaný potrebám. Stanovujú sa ním ciele a priority rozvoja v sektore, ako aj konkrétne opatrenia na ich dosiahnutie, vrátane identifikácie potrebných finančných zdrojov. Dokument tohto typu, ktorý by komplexným spôsobom riešil sieťové potreby všetkých druhov dopravy v SR, vrátane ďalších oblastí ako poskytovanie a financovanie dopravných služieb, či nastavenie vnútorných mechanizmov pri organizácii dopravnej prevádzky na celoštátnej a regionálnej úrovni, v Slovenskej republike doposiaľ chýbal.

Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020 predstavuje základný strategický dokument Slovenskej republiky strednodobého charakteru v oblasti rozvoja dopravnej infraštruktúry do roku 2020. Tento dokument predstavuje výstup I. fázy tvorby komplexnej dopravnej sektorovej stratégie SR. Dokument nadväzuje a detailnejšie rozpracováva doteraz platné stratégie a zásady pre rozvoj dopravy, predovšetkým **Dopravnú politiku SR do roku 2015** a **Stratégiu rozvoja dopravy Slovenskej republiky do roku 2020**. Koncepcie rozvoja jednotlivých druhov dopravy, tzv. harmonogram prípravy a výstavby infraštruktúry, ktoré sú MDV SR a správcami infraštruktúry pripravované spravidla na obdobie 3 najbližších rokov, budú rešpektovať obsah identifikovaný v tomto dokumente. Materiál je rozdelený na dve samostatné časti – analytickú a strategickú. Analytická časť dokumentu predstavuje výstup analýz jednotlivých druhov dopravy, ktoré boli vypracované technickými pracovnými skupinami.

Strategická časť materiálu zahŕňa **návrh konkrétnych vízií, cieľov, projektov a projektových zámerov** so stanovením odporúčania na zabezpečenie ich **finančného krytia**. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že napĺňanie jednotlivých cieľov bude potrebné zabezpečiť viaczdrojovým financovaním (fondy EÚ 2014 – 2020, štátny rozpočet, Nástroj na prepájanie Európy, inovatívne finančné nástroje, úvery, verejno-súkromné partnerstvá a pod.). Kvantifikácia finančných potrieb sektora do roku 2020 a návrh na zabezpečenie ich finančného krytia je

uvedený v časti 6 tohto dokumentu. Investičné náklady uvádzané v dokumente majú indikatívny charakter. Vzhľadom na rôzny stupeň pripravenosti projektov a projektových zámerov vychádzajú tieto náklady pri jednotlivých projektoch zo súčasného stupňa poznania, t. j. z príslušného stupňa projektovej dokumentácie, štátnej expertízy alebo sú výsledkom odborného konsenzu expertov príslušných pracovných skupín.

Dokument bol pripravovaný v súlade s **Akčným plánom pre prípravu Programového obdobia 2014 – 2020 v sektore doprava**, tak ako ho na svojom druhom zasadnutí v novembri 2012, schválila Pracovná skupina pre programovanie v sektore dopravy v programovom období 2014 – 2020. V súlade s rešpektovaním princípu „**bottom up**“ predchádzalo príprave samotného strategického dokumentu vypracovanie analýz za jednotlivé módy dopravy.

Definované vízie a strategické ciele boli nastavené na základe rozsiahlych analýz vykonaných na úrovni jednotlivých dopravných podsektorov s cieľom zaistiť dostatočné množstvo vstupných dát a informácií. Výstupom analytickej časti prípravy dokumentu, ktorá je prehľadne zhrnutá v úvode, bola vykonaná identifikácia problémov, úzkych miest a pod. Už v priebehu spracovania však bolo zrejmé, že dostupná dátová základňa nebude pre potreby jednotlivých analytických úkonov dostatočujúca a dokument tak nebude možné považovať za uzavretý koherentný výstup.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Stratégia rozvoja dopravy a dopravných stavieb mesta Košice (ktorého súčasť je Plán udržateľnej mobility).

3.4.2 Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v rokoch 2013 – 2014 spracovalo **Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020**. Prílohu uvedenej národnej stratégie tvorí Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020 (ďalej len Stratégia), ktorá bola spracovaná v spolupráci s tímom poradcov – odborníkov v oblasti verejnej osobnej dopravy a nemotorovej dopravy ako aj programových expertov – a prerokovaná hlavnými aktérmi zabezpečujúcimi verejnú hromadnú dopravu vrátane zástupcov miest a vyšších územných celkov.

Cieľom Stratégie je popísať **reálny a aktuálny stav** v oblasti verejnej osobnej dopravy a nemotorovej dopravy, identifikovať príčiny tohto stavu a načrtnúť možnosti budúceho vývoja. Prílohy stratégie obsahujú podrobnejšie analytické informácie a indikatívny zásobník projektov a projektových zámerov na podporu uvedených módov dopravy.

Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR obsahuje podrobný popis východiskovej situácie sektora verejnej dopravy v roku 2013 vrátane vývoja za ostatných 7 rokov, podrobnú situačnú analýzu na Slovensku, definíciu hlavných problémov a v návrhovej časti predkladá vízie, ciele, priority a opatrenia na riešenie problémov a posilnenie silných stránok.

Stratégia sa venuje pohľadu na verejnú osobnú dopravu z miestneho a regionálneho hľadiska v záujme zabezpečenia **trvalo udržateľnej mestskej a regionálnej mobility**. Diaľková doprava je predmetom samostatných sektorových analýz príslušných dopravných módov resp. Strategického plánu rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020. Dokument sa venuje aj otázkam **nemotorovej dopravy**, ktorá má mať významný vplyv nielen na mestskú a regionálnu mobilitu, ale aj na využitie verejnej osobnej dopravy, s ktorou z komplexného pohľadu podpory efektívnejšej mobility tvorí integrálny celok.

Uspokojivý stav je v diaľkovej železničnej doprave, nedostatkom je zlý stav železničných tratí a staníc, na pomerne dobrej úrovni je vozidlový park. Pre niektoré relácie je výhodnejšia diaľková autobusová doprava, ktorá nevyžaduje kompenzácie od štátu alebo krajov a nie je predmetom tejto stratégie. Problematika diaľkovej verejnej dopravy nebola predmetom tejto stratégie a je podrobnejšie popísaná v Strategickom pláne rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020.

Regionálna železničná doprava trpí okrem stavu infraštruktúry tiež zlým stavom a nevyhovujúcim zložením vozidlového parku, málo atraktívnou ponukou v okolí veľkých miest a je vystavená konkurencii regionálnej autobusovej dopravy. Chýba prepojenie železničnej a autobusovej dopravy do integrovaných dopravných systémov, v ktorých by regionálna železnica hrala rolu nosného systému.

Prímestská autobusová doprava je prevádzkovaná v regiónoch v dostatočnom rozsahu a s dobrými štandardami kvality vrátane zväčša kvalitného vozidlového parku. Problémom je klesajúci počet cestujúcich o desiatky percent za ostatných 7 rokov a s tým spojený nárast nárokov na platby kompenzácií dopravcom.

V Slovenskej republike okrem pilotnej prevádzky **Integrovaného dopravného systému Bratislavského kraja na Záhorí a integrovanej tarify na trati Žilina – Rajec** neexistujú integrované dopravné systémy využívajúce vhodným spôsobom výhody železničnej, prímestskej autobusovej a mestskej hromadnej dopravy. Jej zavedeniu bránia okrem nedostatku dohôd medzi objednávateľmi tiež rozdelené kompetencie medzi štát a kraje v organizovaní a financovaní verejnej dopravy ako aj významný prechod prepravných výkonov v regionálnej doprave na súbežnú autobusovú dopravu. Zmenu v organizácii dopravy v prospech efektívnejšieho nosného dopravného módu nie je možné zrealizovať bez vážnych ekonomických dopadov na objednávateľov.

V oblasti cyklistickej dopravy a upokojuvania mestských priestorov sa na Slovensku urobili prvé kroky správnym smerom, ale vývoj zaostáva za rozvinutými

európskymi krajinami. Chýbajú samostatné komunikácie pre cyklistov a úpravy v mestách podporujúce cyklistickú dopravu a bezpečné riešenia pre peších.

Návrhová časť stratégie definovala **vízie a strategické ciele v organizačnej, prevádzkovej a infraštruktúrnej oblasti** smerujúce k **udržateľnej regionálnej a mestskej mobilite, k dostupnej, spoľahlivej a používateľsky jednoduchej verejnej osobnej doprave a kvalitnej integrovanej verejnej osobnej doprave a nemotorovej doprave**. Na dosiahnutie tohto stavu sú definované strategické ciele a priority a z nich vychádzajúce opatrenia. Nadväzne na výstupy a strategické závery boli pre štyri funkčné regióny a celoštátnu úroveň získané potenciálne projektové zámery a projekty, ktorých realizáciou by došlo k naplneniu vízií a strategických cieľov.

Medzi potenciálne projekty patria návrhy na **modernizáciu vozidlového parku a údržbovej základne, modernizáciu električkových a trolejbusových tratí a zastávok** a v obmedzenom rozsahu aj ich rozvoj, zriaďovanie **preferencie verejnej osobnej dopravy, modernizácia dopravných dispečingov, informačných centier a systémov predaja cestovných lístkov**. Do množiny získaných projektových zámerov patrí aj **budovanie cyklistických komunikácií a revitalizácie uličných priestorov**.

Povinnosti vyplývajúce z dokumentu pre mesto Košice. Stratégia rozvoja dopravy a dopravných stavieb mesta Košice (ktorého súčasť je Plán udržateľnej mobility).

3.4.3 Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR

Základným smerovaním, víziou cyklostratégie je **uznanie cyklistickej dopravy ako rovnocenného druhu dopravy a jej integrácia s ostatnými druhmi dopravy**, ako aj zlepšenie vnímania cyklistov ako plnohodnotných účastníkov cestnej premávky. Súčasťou vízie je tiež výrazné posilnenie **cykloturistiky ako dôležitého segmentu cestovného ruchu** s veľkým potenciálom najmä pre vidiecke oblasti, ich rozvoj, zvýšenie zamestnanosti a konkurencieschopnosti, teda ich **trvalo udržateľný rozvoj**.

V súlade so základnou víziou Cyklostratégie a v snahe priblížiť sa okolitým európskym krajinám je potrebné urobiť všetko potrebné pre to, aby sme **do roku 2020 dosiahli 10%-ný podiel cyklistickej dopravy na celkovej dĺžbe dopravnej práce**.

Hlavné dôvody na podporu cyklistickej dopravy a cykloturistiky možno rozdeliť do 4 skupín:

EKONOMICKÉ

Neustály nárast cien pohonných hmôt a cien cestovného, stále častejšie dopravné zápchy a z toho prameniace časové straty pri preprave autom či verejnou osobnou dopravou čoraz viac zvyrazňujú prednosti cyklistickej dopravy. Reálne sa prejavia tam, kde sú podmienky na jej bezpečné využívanie. Zo všetkých jazd automobilom je až 30% kratších ako 3 km. Bicykel pritom môže byť v meste do vzdialenosti 5 km rýchlejší ako automobil. Okrem užívateľov je cyklodoprava ekonomickou voľbou aj pre štát, regióny či mestá a obce. Rozvoj cykloinfraštruktúry nie je možný bez investovania verejných zdrojov, zároveň však predstavuje alternatívu v postupnej redukcii individuálnej automobilovej dopravy s dlhodobým cieľom znižovania počtu parkovacích plôch pre motorovú dopravu.

EKOLOGICKÉ

Bicykel je dopravným prostriedkom, ktorý neprodukuje žiadne škodlivé emisie do ovzdušia. Jeho prevádzku tiež sprevádza podstatne menší hluk a vibrácie v porovnaní s motorovou dopravou. Používanie bicykla si nevyžaduje spotrebu žiadnej energie (s výnimkou tej ľudskej) a prispieva tak hneď k dvom cieľom EK: znižovať závislosť na fosílnych palivách a znižovať emisie skleníkových plynov.

ZDRAVOTNÉ

V jednotlivých krajinách EÚ od 30 do 80% dospelaj populácie trpí nadváhou (BMI viac ako 25). Čoraz vážnejší je problém detskej obezity, keď cca 20% detí trpí nadváhou a z nich tretina je obézna. Pritom práve bicyklovanie je odporúčané ako výborný preventívny prostriedok, ktorý vedie k 50%-nému zníženiu rizika srdcovo-cievnych ochorení, k 50%-nému zníženiu rizika ochorenia na diabetes mellitus II. typu (cukrovky), k 50%-nému zníženiu rizika vzniku obezity a k 30%-nému zníženiu rizika vysokého krvného tlaku. Stačí len 30 minút rýchlejšej chôdze alebo jazdy na bicykli po väčšinu dní v týždni. Exhaláty z dopravy v sídelných útvaroch sú považované za hlavnú príčinu porúch dychového aparátu a preto zastavenie rastu automobilizácie v mestách priaznivo ovplyvní zdravie obyvateľov.

SOCIÁLNE

Bicykel je vhodným a dostupným dopravným prostriedkom pre všetky sociálne vrstvy a zároveň vedie k samostatnosti a podporuje nezávislosť detí a mladých ľudí. Pri návšteve mesta s klímou priateľskou voči cyklistom a s väčším počtom cyklistov v uliciach sa nedá nevšimnúť si, ako tento fenomén pozitívne vplýva na spoločnosť a na kvalitu života. Bicyklovanie totiž dáva priestor k väčšej socializácii a bližším kontaktom medzi ľuďmi. Doterajšie podceňovanie potenciálu cyklomobility v SR odráža i fakt, že neboli zbierané ani základné údaje o cyklistickej infraštruktúre. Na účely analýzy stavu cykloinfraštruktúry v mestách bol v roku 2012 vykonaný prieskum, v ktorom Výskumný ústav dopravný oslovil 138 slovenských miest. Prieskumu sa zúčastnilo 67 miest, súhrnná dĺžka ich cyklistických komunikácií predstavuje necelých 150 km. Až tri pätiny tvoria samostatné komunikácie – buď výhradne pre cyklistov (15%) alebo častejšie pre chodcov i cyklistov, a to s oddelenou prevádzkou (23%) i zmiešanou prevádzkou

(22%). Tretinu súhrnnej dĺžky tvoria chodníky vybudované v pridruženom dopravnom priestore, z toho na takmer 16% je pohyb cyklistov oddelený, na vyše 18% je zmiešaný s pohybom chodcov. Iba 6% dĺžky cyklokomunikácií v mestách zúčastnených v prieskume je v hlavnom dopravnom priestore (cyklistický pruh, pás, koridor).

Európska únia vo svojej stratégii podporuje rozvoj a rozšírenie **“cargo” bicyklov** na prepravu väčších nákladov a pre zásobovanie v zónach uzavretých pre motorovú dopravu či ukľudnených zónach s vylúčením motorovej dopravy. Nákladné bicykle šetria životné prostredie, vylučujú nutné zásobovanie motorovými vozidlami z peších zón a tým znižujú nehodovosť. Najmä pešie zóny sú svojím stiesneným priestorom vyslovene nevhodné na zásobovanie súčasným spôsobom, nehovoriac o znečisťovaní a zaberaní miesta pre parkovanie. Mestá často nemajú v závažných častiach územných plánov vôbec riešenú problematiku cyklistickej dopravy. **Zo 67 miest zapojených v prieskume má iba 29 v územnom pláne mesta zmienku o cyklistickej doprave.** Iba štyri mestá - Trnava, Moldava nad Bodvou, Piešťany a Banská Bystrica - majú vypracovaný samostatný Generel nemotorovej dopravy a 19 miest má spracovanú technickú štúdiu cyklotrás. Štúdiou statickej dopravy pre bicykle disponujú iba Moldava nad Bodvou a Banská Bystrica. Pozíciu cyklokoordinátora majú v súčasnosti na mestskom úrade zriadenú mestá Banská Bystrica, Bratislava a Trnava.

Mesto Košice má priebežne spolupracovať s MDVaRR SR na plnení opatrenia 2.1.3: Podpora budovania a modernizácie infraštruktúry na rozvoj cykloturistiky a horskej cykloturistiky (prepojenie regionálnych cyklotrás do komplexnej aktualizovanej siete národných cyklomagistrál), ako aj opatrenia 2.1.4 Údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách.

3.4.4 Stratégia Operačného programu integrovaná infraštruktúra

Operačný program Integrovaná infraštruktúra (ďalej aj „OPII“) predstavuje **programový dokument** Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov EÚ na roky 2014 – 2020 v sektore dopravy a v oblasti zlepšovania prístupu k informačným a komunikačným technológiám a zlepšenia ich využívania a kvality.

Globálnym cieľom OPII je **podpora trvalo udržateľnej mobility, hospodárskeho rastu, tvorby pracovných miest a zlepšenie podnikateľského prostredia prostredníctvom rozvoja dopravnej infraštruktúry, rozvoja verejnej osobnej dopravy a rozvoja informačnej spoločnosti.**

Implementačná stratégia OPII vychádza z analýzy sektoru a **prognózy jeho vývoja, z hlavných kľúčových disparít a potenciálnych faktorov rozvoja** identifikovaných na makroekonomickej národnej úrovni, ako aj tých, ktoré sú **špecifické pre sektor dopravy. Zameranie prioritných osí** zodpovedá potrebám identifikovaným v Pozičnom dokumente Komisie k vypracovaniu Partnerskej

dohody a programov na Slovensku na roky 2014 - 2020 (ďalej len „pozičný dokument“) a strategických dokumentoch (ex ante kondicionality) a sú orientované na **podporu faktorov rozvoja v oblasti dopravy a informačnej spoločnosti**. Investície do roku 2020 by mali slúžiť na vyplňanie medzier a chýbajúcich spojení v základnej infraštruktúre na národnej aj cezhraničnej úrovni, s dôrazom na trvalo udržateľnú, ekologickejšiu a nákladovo-efektívnejšiu dopravnú infraštruktúru.

Intervencie do výstavby novej a modernizácie existujúcej dopravnej infraštruktúry by okrem riešenia naliehavých otázok na dopravnej sieti mali prispieť k hospodárskemu rastu a tvorbe pracovných miest. V oblasti verejnej osobnej dopravy a udržateľnej mestskej mobility, budú podporované predovšetkým veľké sídelno-urbanistické aglomerácie, a to prostredníctvom podpory integrácie dopravných systémov a obnovy mobilných prostriedkov zabezpečujúcich železničnú osobnú a mestskú hromadnú (dráhovú) prepravu cestujúcich.

Intervencie v oblasti rozvoja informačnej spoločnosti by mali prispieť k vytvoreniu agilnej spoločnosti schopnej flexibilne reagovať na meniace sa podmienky a otvárajúce sa príležitosti a prispieť k naplneniu kľúčových priorít Slovenska akými sú hospodársky rast, zvýšenie konkurencieschopnosti, posilnenie ekonomiky a zefektívnenie verejnej správy.

Oblasti podpory v OPII: (1) Modernizácia a rozvoj železničnej infraštruktúry, (2) Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry, (3) Modernizácia a rozvoj vodnej dopravy, (4) Rozvoj verejnej osobnej dopravy, (5) Budovanie informačnej spoločnosti.

Prioritné osi OPII:

Prioritná os 1: Železničná infraštruktúra (TEN-T core) a obnova mobilných prostriedkov

Prioritná os 2: Cestná infraštruktúra (TEN-T)

Prioritná os 3: Verejná osobná doprava

Prioritná os 4: Infraštruktúra vodnej dopravy (TEN-T core)

Prioritná os 5: Železničná infraštruktúra (mimo TEN-T core)

Prioritná os 6: Cestná infraštruktúra (mimo TEN-T core)

Prioritná os 7: Informačná spoločnosť

Prioritná os 8: Technická pomoc

OPII má na roky 2014 – 2020 vyčlenený rozpočet 4 666 641 621 eur (vrátane národného spolufinancovania). Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR tieto financie zo zdrojov Európskej únie a štátneho rozpočtu prerozdeľuje na významné dopravné projekty ako sú výstavba diaľnic a rýchlostných ciest, obnova ciest I. triedy, modernizácia železníc, nákup nových vlakov a ekologických vozidiel MHD či mestských integrovaných dopravných systémov, ale tiež na projekty v oblasti vodnej dopravy a informatizácie spoločnosti.

3.5 Vybrané strategické dokumenty z oblasti školstva

3.5.1 Stratégia Operačného programu výskum a inovácie

Operačný program **Výskum a inovácie** pre roky 2014 – 2020 má posilniť výskum technologického rozvoja i inovácií a zvýšiť konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov na Slovensku. Cieľom je vytvorenie stabilného prostredia priaznivého pre inovácie pre všetky relevantné subjekty a podporu zvýšenia efektívnosti a výkonnosti systému výskumu, vývoja a inovácií, ako základného piliera pre zvyšovanie konkurencieschopnosti, trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Jedná sa o spoločný program Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu (Riadiaci orgán) a Ministerstva hospodárstva (Sprostredkovateľský orgán), ktorý svojimi plánovanými aktivitami nadväzuje na implementáciu operačného programu Výskum a vývoj a operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast.

Globálnym cieľom je vytvorenie stabilného prostredia priaznivého pre všetky relevantné subjekty a podpora zvýšenia efektívnosti a výkonnosti systému výskumu, vývoja a inovácií, ako základného piliera pre zvyšovanie konkurencieschopnosti trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti.

V zmysle striktnnej požiadavky Európskej komisie je možné podporovať výskum z nového **OP Výskum a inovácie** výhradne len v oblastiach výskumnej špecializácie, t. j. 5 oblastí (IKT, materiálový výskum, udržateľná energetika, biomedicína a biotechnológie, pôdohospodárstvo a životné prostredie.)

Medzi prioritné osi patrí:

Podpora výskumu, vývoja a inovácií – aktivity v rámci tejto prioritnej osi budú realizované v menej rozvinutých regiónoch v identifikovaných oblastiach potrieb pre zvýšenie výkonnosti systému výskumu, vedy a inovácií a zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských výskumných tímov, ako aj stimulovanie podnikateľských subjektov v investovaní do výskumu, vývoja a inovácií. Plánované aktivity v rámci prioritnej osi budú realizované prostredníctvom investičných priorít a špecifických cieľov.

Aktivity v rámci prioritnej osi 2 – podpora výskumu, vývoja a inovácií v Bratislavskom kraji vychádzajú z existujúcej infraštruktúry, výskumných inštitúcií a ich ľudských kapacít v BSK a tvoria vo viacerých oblastiach kľúčové kapacity pre realizáciu **Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky**. Pokračovanie vo financovaní výskumno-vývojových inštitúcií v BSK je nevyhnutné vzhľadom na nezastupiteľný rozsah vplyvu podpory BSK aj na mimo-bratislavské regióny SR. Vzdelávanie, VaV a podpora inovačných aktivít je v podmienkach SR realizovaná v úzkej previazanosti na mimobratislavské regióny.

Aktivita prioritnej osi 2 sú zamerané na posilnenie výskumno-vývojových, inovačných a podnikateľských kapacít v priemysle a službách v Bratislave, konsolidáciu a integráciu podporených výskumno-vývojových kapacít vo výskumných inštitúciách (štátnych, verejných, neziskových) a priemysle v programovom období 2014 – 2020 so zohľadnením kľúčového významu BSK pre ďalší rozvoj týchto kapacít najmä vo vzťahu k susedným krajinám, ako aj na podporu spolupráce akademického sektora a podnikateľskej sféry a podporu účasti výskumných inštitúcií vo vybraných druhoch medzinárodných projektov.

V rámci prioritnej osi 3 – **Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu malých a stredných podnikov** sa budú podporovať excelentné výskumné projekty malých a stredných podnikov realizované v spolupráci s akademickým sektorom a výskumnými inštitúciami. Dôraz sa bude klásť predovšetkým na prenos výsledkov výskumu a vývoja do podnikateľskej praxe a na komerčnú uplatniteľnosť výsledkov výskumu a vývoja. Podporované bude zapájanie sa podnikov do medzinárodných partnerstiev, a to napr. formou kompletného financovania úspešných partnerov v rámci programu **Horizont 2020**.

Plnenie tematického cieľa 3 bude v podmienkach SR zabezpečovať realizácia aktivít v rámci prioritnej osi 3 **Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu malých a stredných podnikov** a prioritnej osi 4 **Rozvoj konkurencieschopných malých a stredných podnikov v Bratislavskom kraji**.

Na záver môžeme konštatovať, že **Operačný program výskum a inovácie** je kľúčovým implementačným nástrojom Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (RIS3 SK). Podporuje celú škálu výskumných aktivít v rámci jedného projektu (od základného výskumu cez aplikačný až po vývoj). Dôraz sa kladie predovšetkým na **princíp partnerstva** medzi **akademickou sférou a priemyslom**. V rámci podnikateľského sektora **podporuje všetky typy podnikov** – malých, stredných a veľkých podnikov, ako aj **špecifických foriem prijímateľov** – **klastre**. Dôraz bude na menší počet väčších projektov, ktoré budú navzájom komplementárne (používanie infraštruktúry z jedného projektu v iných projektoch a pod.).

Celková alokácia OP VaI za zdroje EÚ predstavuje **2 266 776 537,00 EUR**, z toho viac ako tri štvrtiny všetkých finančných prostriedkov sú určené na posilnenie **výskumu, technologického rozvoja a inovácií** a zvyšná časť je alokovaná na **podporu zvýšenia konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov**. Operačný program Výskum a inovácie sa zameriava na vytvorenie stabilného prostredia priaznivého pre inovácie pre všetky relevantné subjekty a podporu zvýšenia efektívnosti a výkonnosti systému výskumu, vývoja a inovácií, ako základného piliera pre zvyšovanie konkurencieschopnosti, udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti.

3.6 Vybrané strategické dokumenty z oblasti regionálneho rozvoja

Podpora regionálneho rozvoja sa vykonáva podľa:

- a) Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len „národná stratégia“),
- b) Programu rozvoja vyššieho územného celku (ďalej len „program rozvoja vyššieho územného celku“),
- c) Programu rozvoja obce (ďalej len „program rozvoja obce“),
- d) Spoločného programu rozvoja obcí (ďalej len „spoločný program rozvoja obcí“),
- e) Ostatné napr. Program rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020,

Národná stratégia je východiskový strategický dokument, ktorý komplexne určuje strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja v dlhodobom období pri rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja. Úrad vlády zabezpečuje vypracovanie a aktualizáciu národnej stratégie pri uplatnení partnerstva, pričom využíva najmä štatistické údaje, strategické dokumenty a programové dokumenty schválené vládou Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), Koncepciu územného rozvoja Slovenska, kvalitatívne prieskumy, aktuálne programy rozvoja vyšších územných celkov, aktuálne programy rozvoja obcí a aktuálne spoločné programy rozvoja obcí.

Program rozvoja vyššieho územného celku je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu. Vypracovanie programu rozvoja vyššieho územného celku zabezpečuje vyšší územný celok pri uplatnení partnerstva.

Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza, a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce. Vypracovanie programu rozvoja obce zabezpečuje obec pri uplatnení partnerstva.

Spoločný program rozvoja obcí je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obce nachádzajú, a je vypracovaný podľa záväzných častí územnoplánovacích dokumentácií združených obcí. Ak nemá obec vypracovaný vlastný program rozvoja obce, môže si vypracovať pri uplatnení partnerstva s jednou územne susediacou obcou alebo viacerými územne susediacimi obcami spoločný program rozvoja obcí.

3.6.1 Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky

Regionálny rozvoj Slovenska je výrazne ovplyvňovaný regionálnou politikou EÚ. Vstup Slovenska do EÚ v roku 2004 oveľa intenzívnejšie ako dosiaľ dostal do popredia regionálny rozmer spoločenských a ekonomických procesov.

Základným zákonom, ktorý v rámci harmonizácie národnej legislatívy s *acquis communautaire* umožnil v plnej miere aplikovať princípy regionálnej politiky v Slovenskej republike a participovať krajine na politike súdržnosti Európskej únie bol **Zákon NR SR č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja**. Ďalej bolo potrebné vypracovať dokument, prostredníctvom ktorého by do SR plynuli finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu EÚ. Pre skrátené programové obdobie rokov 2004 – 2006 to bol **Národný rozvojový plán a Rámec podpory Spoločenstva**, ktorý predstavoval dohodu medzi Európskou komisiou a vládou SR o prioritách pri používaní financovania zo štrukturálnych fondov.

Pre programové obdobie rokov 2007 – 2013 bol ako základný dokument pre čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu EÚ vypracovaný Národný strategický referenčný rámec.

Prostriedky z fondov EÚ je však potrebné chápať len ako doplnkové zdroje, o čom hovoria aj samotné nariadenia Európskeho spoločenstva. Veľmi dôležité je podporovať regionálny rozvoj na národnej úrovni aktivizovaním vlastných vnútorných zdrojov rozvoja.

V Slovenskej republike citeľne chýbal dokument na národnej úrovni, ktorý by riešil regionálny rozvoj mimo doplnkových zdrojov, ktorými sú fondy EÚ. Vláda SR v roku 2008 prijala nový Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý vytvára priestor a podmienky na efektívnejšie usmerňovanie a uskutočňovanie regionálnej politiky a vo väčšej miere ako doteraz platná legislatíva umožňuje samosprávnym krajom a obciam využívať svoje kompetencie na prospech svojho rozvoja. Tento zákon definoval **Národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR** (ďalej len „národná stratégia“) ako základný dokument na podporu regionálneho rozvoja na národnej úrovni.

Národná stratégia je východiskový strategický dokument, ktorého cieľom je komplexne určiť strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja v SR. Jej úlohou je pre región na úrovni NUTS 3:

- ✓ Identifikovať jeho vnútorný potenciál a špecifikovať jeho možnú konkurencieschopnosť v rámci SR,
- ✓ Charakterizovať jeho špecifické stránky a z nich vyplývajúce hlavné konkurenčné výhody v rámci Slovenskej republiky ako aj v európskom kontexte,
- ✓ Určiť jeho rozvojové strategické ciele a priority.

Národná stratégia bola vypracovaná v súlade s inými strategickými a koncepčnými dokumentmi, napr. v oblasti politiky súdržnosti nadväzuje na Národný strategický referenčný rámec SR 2007 – 2013 (vrátane operačných programov), v oblasti územného rozvoja je koordinovaná súběžne s aktualizáciou KURS 2001. Národná stratégia tiež vychádza z Lisabonskej stratégie EÚ a jej rozpracovania pre Slovensko v rámci dokumentov, ako je Stratégia rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010, Národný program reforiem SR a Modernizačný program Slovensko 21.

Vzťah národnej stratégie k týmto dokumentom je interaktívny a to znamená, že na jednej strane nadväzuje na v nich obsiahnuté základné princípy a priority, na druhej strane sa prostredníctvom návrhu národnej stratégie regionálneho rozvoja do nich vnáša regionálna dimenzia a vytvára rámec pre ich efektívnu implementáciu s dôrazom na špecifiká jednotlivých regiónov. Národná stratégia bude zároveň východiskový dokument pre spracovanie nového programového dokumentu na využívanie finančných prostriedkov z fondov EÚ po roku 2013.

Národná stratégia sa skladá z viacerých častí. Na začiatku dokumentu sa prezentujú hlavné faktory rozvoja regiónov SR a existujúce regionálne disparity, nasleduje prognóza hospodárskeho vývoja v regiónoch SR v závislosti od druhu uplatňovanej politiky súdržnosti. Časť Prioritné oblasti rozvoja SR stručne hodnotí východiskový stav a podstatné trendy v prioritných oblastiach, na ktoré je potrebné, i v súlade s Lisabonskou stratégiou, kľásť v rozvoji SR dôraz. V tejto časti sú vymedzené i problémy, ktoré si vyžadujú prioritné riešenie v rámci jednotlivých oblastí, pričom sú uvedené i základné odporúčania k riešeniu vymedzených problémov.

Základom dokumentu je časť Vízia a stratégia regionálneho rozvoja a časť Priority a ciele stratégie rozvoja krajov SR. V časti Vízia a stratégia regionálneho rozvoja je prezentovaná dlhodobá vízia podpory regionálneho rozvoja SR, uvedené sú východiská stratégie regionálneho rozvoja, strategický cieľ a v rámci jednotlivých prioritných oblastí sa vymedzujú najdôležitejšie rozvojové priority. Časť Priority a ciele stratégie rozvoja krajov SR obsahuje stručnú sociálno-ekonomickú analýzu jednotlivých regiónov na úrovni NUTS 3 a hodnotenie ich vnútorného potenciálu, charakteristiku špecifických stránok každého regiónu, určenie hlavných rozvojových faktorov a konkurenčnej výhody regiónov. Pre každý región sú stanovené strategické rozvojové ciele a je navrhnutý rozvoj regiónu v rámci určených prioritných oblastí.

V ďalších častiach národnej stratégie sa venuje pozornosť inštitucionálnemu a organizačnému zabezpečeniu jej realizácie. Pre potreby budúceho hodnotenia realizácie národnej stratégie a hodnotenia napĺňania stanovených cieľov a priorít je načrtnutý Systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov a spôsob kontroly ich plnenia. Uvedené sú i možné zdroje financovania regionálneho rozvoja. Dôležitou časťou národnej stratégie sú jej prílohy - analýza hospodárskeho vývoja v regiónoch SR, prognóza hospodárskeho

vývoja v regiónoch SR, ukazovatele na národnej úrovni a na úrovni regiónov NUTS 3.

Národná stratégia formuluje ciele, priority a rozvojové aktivity, ktoré bude potrebné realizovať k zabezpečeniu politiky udržateľného regionálneho rozvoja v SR založeného najmä na raste ekonomickej výkonnosti a sociálnej súdržnosti. Pre efektívnejšiu a účinnejšiu realizáciu regionálnej politiky, ktorá napomôže k eliminácii neopodstatnených vnútroregionálnych rozdielov, bude potrebné v budúcnosti rozpracovať ciele a priority národnej stratégie na úrovni LAU 1.

3.6.2 Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC

Tento dokument je vypracovaný s cieľom poskytnutia jednotnej štruktúry pre vypracovanie **Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC** v zmysle pripravovanej novely zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja formou metodiky pre prípravu a realizáciu programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHSR“). Metodika na vypracovanie PHSR obce/obcí/VÚC je podrobne rozpracovaná, vrátane príkladov a podporných dokumentov, v aktualizovanej Metodológii na vypracovanie PHSR v SR vypracovanej v spolupráci s OECD v roku 2009.

PHSR obce/obcí/VÚC spolu s územným plánom konkrétneho územia je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy vychádzajúcim z poznania situácie a konkrétnych potrieb občanov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov, v území formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. PHSR sa spracováva na obdobie spravidla 7 rokov s dlhodobým výhľadom na 10 – 14 rokov. PHSR je výsledkom strategického plánovania.

Základné princípy tvorby PHSR:

- ✓ Je založený na kvalitných a overených dátach,
- ✓ Je výsledkom komplexných analýz v troch kľúčových politikách - oblastiach,
- ✓ Je vytvorený partnerstvom hlavných aktérov územia,
- ✓ Je v súlade s udržateľným využívaním hodnôt a zdrojov konkrétneho územia,
- ✓ Je vyjadrením vízie v konkrétnych stratégiách a rozvojových projektoch,

PHSR obce/obcí/VÚC sa skladá z úvodu a 5 častí:

- ✓ Analytickej,
- ✓ Strategickej,
- ✓ Programovej,
- ✓ Realizačnej a
- ✓ Finančnej časti,

Analytická časť založená na databáze informácií a ukazovateľov obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce/VÚC s väzbami

na širšie územie a odhad budúceho vývoja s dôrazom na možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce relevantné stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja územia obce/VÚC.

Komplexná analýza súčasného stavu územia sa zostavuje na základe informácií získaných z relevantných zdrojov, t. j. štatistických údajov (ŠÚ SR RegDat, Infostat, MOŠ...) a prieskumov. Je potrebné používať overiteľné údaje (údajová základňa), štatistickú klasifikáciu ŠÚ SR a skúsenosti expertov. Číselné údaje uvádzať v tabuľkách, resp. v grafoch v časových radoch (min. 5 rokov) s krátkym písomným komentárom. Údaje o hospodárstve územia uvádzať v maximálne novej detailnej úrovni (v súčasnosti sú štatistické dáta dostupné do úrovne okresu) a zamerať sa aj na získavanie informácií a dát od všetkých miestnych aktérov vrátane podnikov (mäkké dáta).

Strategická časť obsahuje stratégiu rozvoja obce/VÚC pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik a určí hlavné ciele a priority rozvoja obce/VÚC pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia.

Táto časť obsahuje:

- ✓ Víziu územia,
- ✓ Formuláciu a návrh stratégie,
- ✓ Výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách - oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce/VÚC.

Program obsahuje podrobnejšie rozpracovanie strategických cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej politike minimálne na úroveň opatrení a aktivít, ktoré sú tvorené vecne príbuznými skupinami projektov.

Táto časť obsahuje:

- ✓ Konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- ✓ Súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt,

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce/VÚC, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce/VÚC s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce/VÚC formou akčných plánov.

Táto časť obsahuje:

- ✓ Popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- ✓ Popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- ✓ Stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- ✓ Systém monitorovania a hodnotenia,
- ✓ Akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky (x+2) - vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce/VÚC.

Táto časť obsahuje:

- ✓ Indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- ✓ Model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce/VÚC,
- ✓ Hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Postup tvorby PHSR – Záver:

Riadiaci tím zabezpečí finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie:

1. Prerokovanie dokumentu v orgánoch samosprávy (rada, zastupiteľstvo, výbory, komisie),
2. Verejné pripomienkovanie dokumentu, prípadne jeho nezávislé expertné posúdenie,
3. Posudzovanie vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (SEA) len v prípade PHSR VÚC a krajských miest,
4. Schválenie dokumentu zastupiteľstvom (Formulár č. R7 - Schválenie PHSR),
5. Samospráva informuje verejnosť o schválení PHSR (úradná tabuľa, webová stránka, miestne médiá...).

Obce majú už v súčasnosti spracované, v súlade s platnou legislatívou, rôzne strategické a koncepcné dokumenty, ktoré sú vo vzťahu k PHSR doplnkové ako napríklad **Plán komunitných služieb v sociálnej oblasti**, **Plán spracovania odpadov v oblasti environmentálnej** a pod. Samozrejme nie je možné zabudnúť na **územný plán obce**. Zoznam použitých dát je dôležitý aj pre budúcu aktualizáciu PHSR, výpočet kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov PHSR, prípravu iných analýz a porovnaní vývoja v území. Takisto umožňuje v texte pracovať so zdrojmi jednotlivých údajov a grafickými výstupmi, ktoré sú oficiálne publikované.

3.6.3 Program rozvoja vidieka SR na programové obdobie 2014 – 2020

Program rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2014 – 2020 je strategickým dokumentom národného charakteru, ktorý je postavený na princípe partnerstva a na princípe udržateľného rozvoja, čo sa prejavuje vo výbere prioritných oblastí a na výbere aktivít a projektov, ktoré k tomu najefektívnejšie prispievajú.

Stratégia Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 vychádza z výsledkov analýzy a prognózy vývoja v jednotlivých oblastiach podporovaných aktivít, identifikovaných kľúčových disparít a potenciálnych faktorov rozvoja. Prioritné osi zodpovedajú potrebám identifikovaným v SWOT analýze a sú orientované v súlade so stratégiami ex-ante kondicionalít na podporu faktorov rozvoja vidieka. Výber opatrení zaradených do Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 je výsledkom komunikácie s pracovnou skupinou pre prípravu Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020, ktorá je zložená zo zástupcov relevantných ministerstiev, ekonomických a sociálnych partnerov, VÚC, profesionálnych zväzov a komôr a mimovládnych organizácií.

Strategickým cieľom Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 je vytváranie podmienok na trvalo udržateľný rozvoj pôdohospodárstva. Ide o to, aby na Slovensku vzniklo výkonné, multifunkčné, environmentálne orientované a v podmienkach Európskej únie a globalizovaného svetového trhu konkurencieschopné pôdohospodárstvo. Realizáciou strategických záujmov vyplývajúcich z Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 sa prispeje k naplneniu cieľov Stratégie Európa 2020 a to najmä v oblasti zvyšovania zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva, zlepšovania jeho životných podmienok a zavádzania inovácií v pôdohospodárstve, ako i k ochrane životného prostredia nielen z pohľadu zdrojov, ale i ekosystémových služieb, k ochrane kvality ovzdušia, pôdy, vody, potravín, biodiverzity, zdravia rastlín, zvierat, ľudí a prispôsobenie sa klimatickej zmene. Dôraz je kladený najmä na:

- ✓ Zlepšenie stavu životného prostredia a krajiny v zmysle zavádzania nových ekologicky priaznivých poľnohospodárskych a lesohospodárskych postupov, efektívne využívanie zdrojov a zmiernenie zmien klímy a adaptáciu na ňu;
- ✓ Skvalitnenie života vo vidieckych oblastiach a diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva v rámci vytvárania nových pracovných príležitostí, vzdelávania a obnovy a rozvoja obcí, čo prispeje k zníženiu regionálnych rozdielov vidieka na Slovensku;
- ✓ Zlepšenie konkurencieschopnosti agropotravinárskeho a lesného sektora prostredníctvom inovácií, IKT, zvyšovania efektívnosti a kvality výroby so zachovaním princípov udržateľného rozvoja a princípov ekologizácie hospodárenia na vidieku;

Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 vychádza z výsledkov analýzy súčasného stavu a špecifických problémov rozvoja vidieka v Slovenskej republike vyšpecifikovaných v rámci SWOT analýzy i Integrovannej aproximačnej stratégie, platných právnych predpisov Európskej únie a medzinárodných dohovorov. Základným strategickým rámcom Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 je stratégia Európa 2020 a Partnerská dohoda SR 2014 – 2020, ktorá zahŕňa priority Slovenskej republiky v oblasti politiky súdržnosti, rozvoja vidieka a rybného hospodárstva smerom k Európskej komisii. Pri vypracovaní Partnerskej dohody boli zohľadnené odporúčania Pozičného dokumentu Európskej komisie.

Priority Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 vychádzajú z priorít financovania určených Pozičným dokumentom Európskej komisie: 2.1 Podnikateľské prostredie priaznivé pre inovácie, 2.2 Infraštruktúra pre hospodársky rast a tvorba pracovných miest, 2.3 Rast ľudského kapitálu a zlepšenie účasti na pracovnom trhu, 2.4 Udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, 2.5 Moderná a odborná verejná správa.

3.6.4 Stratégia Integrovaného regionálneho operačného programu

Integrovaný regionálny operačný program (IROP) je programový dokument SR pre programové obdobie 2014 – 2020. Jeho globálnym cieľom je: **Prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí.**

Stratégia podpory IROP zohľadňuje stratégiu Európa 2020 a prispieva k plneniu jej priorít, najmä k udržateľnému a inkluzívnemu rastu a reflektujúc potreby a výzvy konkrétnych regiónov smeruje k:

- ✓ Rozvoju vybraných oblastí/komponentov podmieňujúcich kvalitu života a konkurencieschopnosť v danom území a
- ✓ Rozvoju/posilneniu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti na regionálnej a subregionálnej úrovni ako predpokladu znižovania prehlbovania medzi a vnútroregionálnych rozdielov prostredníctvom zabezpečenia
- ✓ Efektívneho a udržateľného poskytovania verejných statkov a služieb zabezpečovaných z miestnej a regionálnej úrovne a
- ✓ Efektívneho využitia vnútorných zdrojov regiónov s cieľom zvyšovania konkurencieschopnosti a kvality života obyvateľov.

Berúc do úvahy implicitne vyjadrené aspekty stratégie Európa 2020, ako aj daných národných programov reforiem SR (NPR SR) je potrebné **IROP vnímať v kontexte podpory rastu kvality života, t. j. ako príspevok k rozvíjaniu objektívnych podmienok udržania, resp. postupného zvyšovania kvality života vo vybraných dimenziách.** NPR SR 2013 vymedzuje prioritné oblasti pre

dosiahnutie udržateľného rozvoja SR vytvárajúce predpoklady pre rast kvality života.

Pre naplnenie cieľov stratégie Európa 2020 je dôležité rešpektovať nielen zásady hospodárskej a sociálnej súdržnosti, ale aj súdržnosti územnej. Z hľadiska územného rozvoja a udržateľných funkčných vzťahov medzi sídelnými jednotkami **IROP prispeje k vytváraniu nových foriem vzťahov smerujúcich ku konkurencieschopným funkčným územiám podporou územne a vecne vhodne zvolených investícií.**

Paralelne so sektorovou identifikáciou potrieb a spoločenských výziev, ktoré sa majú riešiť, je nutné brať do úvahy aj hlavných aktérov ako nositeľov a realizátorov činností v daných oblastiach (napr. štát, územnú miestnu a regionálnu samosprávu, podnikateľský sektor apod.). Významným aktérom realizácie štrukturálnych politík na miestnej a regionálnej úrovni sú orgány miestnej a regionálnej územnej samosprávy (obce, mestá a VÚC). **IROP je možné považovať za nástroj podpory opatrení (najmä verejných služieb), ktoré sú realizované z miestnej a regionálnej úrovne.**

Stratégia IROP spočíva v kombinácii a synergickom prepojení vhodne zvolených intervencií regionálneho a miestneho charakteru a intervencií národného charakteru ako prostriedku posilnenia kvality života a regionálnej konkurencieschopnosti, s dopadom na vyvážený územný rozvoj.

Regionálne a vnútroregionálne disparity v SR majú svoje špecifiká a okrem výrazného členenia v smere východ a západ, vnútroregionálne rozdiely majú výraznejšie delenie v smere sever – juh vyjadrené v relatívnej alebo absolútnej hodnote. Cieľom IROP je podpora rastu a zároveň vyrovňovanie vnútroregionálnych a medziregionálnych rozdielov, ktoré sú v jednotlivých oblastiach podpory IROP v rámci jednotlivých krajov na rôznej úrovni.

Aby si regióny SR udržali alebo posilnili svoje postavenie, a zároveň sa zabezpečil rast v európskom konkurenčnom prostredí, musia byť splnené 2 navzájom sa dopĺňajúce podmienky: **1) nevyhnutnosť primerane vybudovanej technickej infraštruktúry k svojej definovanej konkurenčnej výhode a primeranej kvality ľudského kapitálu; 2) v novej ekonomike založenej na vedomostiach musia mať regióny schopnosť inovovať a využívať existujúce aj regionálne know-how a sledovať cestu udržateľného rozvoja.**

Vnútoraná stratégia IROP je založená na koncepte rozvoja regionálnej konkurencieschopnosti, kľúčových výziev a príležitostí komplementárnou podporou štyroch faktorov konkurencieschopnosti regiónov SR zahrnutých v IROP: **infraštruktúra, dostupné a efektívne verejné služby, podpora podnikania a tvorby pracovných miest, miestne komunity na vidieku a v mestách.** Všetky tieto oblasti podpory napomôžu riešeniu regionálnych rozdielov, avšak **RIUS - implementačný nástroj IROP identifikuje ich rozsah v danom území.**

3.7 Vybrané strategické dokumenty komplexného charakteru

3.7.1 Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017

Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017 (NPR) popisuje štrukturálne opatrenia, ktoré vláda SR plánuje realizovať najmä v najbližších dvoch rokoch. Nový **komplexný prístup stanovovania priorít**, ktorý okrem **HDP** berie do úvahy aj ďalšie **aspekty kvality života**, identifikoval ako zostávajúce najväčšie výzvy slovenského hospodárstva trh práce, zdravotníctvo a základné školstvo.

V roku 2016 sa vytvorilo 54 tisíc nových pracovných miest, druhý najúspešnejší rok v histórii SR, a miera nezamestnanosti poklesla na najnižšiu úroveň od konca roku 2008 (9 % vo štvrtom kvartáli 2016). Jej ďalší pokles by mali priniesť opatrenia zamerané najmä na **znižovanie dlhodobej nezamestnanosti**. V rámci služieb zamestnanosti sa preto zavedie profilácia uchádzačov o zamestnanie (UoZ) s individualizovaným poradenstvom a nové nástroje aktívnych politík trhu práce (AFTP). Podporí sa **budovanie kapacít zariadení starostlivosti o deti do troch rokov** a flexibilné zamestnávanie matiek s deťmi. V priebehu roka sa vyhlásia viaceré projektové výzvy **na podporu integrácie ľudí z marginalizovaných rómskych komunít (MRK)**. K rastu zamestnanosti taktiež prispieje príchod viacerých zahraničných investícií v oblasti služieb a výroby automobilov.

Efektívnosť výberu daní dosahuje najlepšie výsledky od roku 2012. Na ďalšie zlepšenie efektívnosti výberu daní plánuje finančná správa zaviesť interné posudzovanie spoľahlivosti daňových subjektov. Na zvýšenie efektívnosti vymáhania daňových nedoplatkov sa bude tiež posudzovať rizikovosť daňových dlžníkov. Za účelom podpory boja proti daňovým únikom sa vybuduje centrálna analytická jednotka.

Projekt Hodnota za peniaze je nástrojom vlády na zlepšovanie efektívnosti verejných výdavkov. Prvé výsledky priniesla revízia výdavkov na zdravotníctvo, dopravu a informatizáciu. Stanovil sa proces hodnotenia veľkých investičných projektov s aktívnejšou úlohou ministerstva financií. Do júna 2017 bude vykonaná revízia výdavkov zameraná na trh práce a sociálny systém, regionálne a vysoké školstvo, a životné prostredie.

Prebiehajúca revízia **výdavkov na regionálne a vysoké školstvo** má za cieľ efektívne alokovať dodatočné zdroje plynúce do školstva s dôrazom na zlepšenie výsledkov žiakov. Výsledky regionálneho školstva sa zhoršili napriek nárastu zdrojov v posledných rokoch. Opatrenia v oblasti školstva sa zameriavajú na zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania najmä zvyšovaním platov učiteľov, rozšírenie kapacít materských škôl a podporu začleňovania MRK. Opatrenia na zlepšenie **vedy, výskumu a inovácií** by mali zlepšiť kontrolu kvality vysokých škôl

a zvýšiť efektívnosť výdavkov štátu v tejto oblasti. Zvýši sa prepojenosť vzdelávania s trhom práce.

Revízia **výdavkov na dopravu** identifikovala významný priestor pre zvýšenie efektívnosti výdavkov. Efektívnejšie výdavky by prinieslo najmä lepšie meranie výsledkov v oblasti hodnotenia, prioritizácie a prípravy investičných projektov, dofinancovania údržby a opráv ciest I. triedy a znižovania nákladov na prevádzku železničnej infraštruktúry. Realizuje sa výstavba chýbajúcich úsekov diaľnic a rýchlostných ciest a výstavba, obnova a údržba ciest I. triedy. Vo verejnej doprave bude pokračovať systematické zvyšovanie významu železničnej prepravy ako aj zefektívnenie verejnej osobnej dopravy.

Lepšie fungovanie verejnej správy by mali priniesť viaceré opatrenia. V roku 2017 vstupuje do platnosti tzv. protischránkový zákon, ktorý by mal priniesť transparentnosť do obchodov medzi štátom a súkromným sektorom. So zámerom profesionalizácie a odpolitizovania štátnej služby bol prijatý zákon o štátnej službe. Rozširia a spresnia sa povinnosti verejných obchodných spoločností zverejňovať obchodné zmluvy a vytvorí sa priestor pre zverejňovanie zmlúv samospráv na jednom mieste. V rámci reformy ESO bolo k januáru 2017 zriadených celkovo 50 klientskych centier a v otváraní ďalších sa bude pokračovať.

K zníženiu **administratívnej záťaže podnikateľského prostredia** prispieja elektronizácia v oblasti platenia daní a vymáhania pohľadávok, ako aj optimalizácia pracovnej zdravotnej služby a služieb obchodného registra. Zmeny s pozitívnym vplyvom na podnikateľské prostredie boli prijaté aj v procese súdnej reštrukturalizácie a vymáhania pohľadávok (súdne exekúcie).

V súdnictve sa zavedú hromadné výberové konania pri obsadzovaní voľných miest sudcov na okresných súdoch a vytvoria sa komisie hodnotiace prácu sudcov. V roku 2017 rezort spravodlivosti plánuje vykonať audit výkonu súdnictva. Novela bankrotového zákona prináša dostupnejší osobný bankrot pre fyzické osoby v dlhovej pasci.

Implementácia záverov revízie výdavkov z roku 2016 zvýši **efektívnosť výdavkov na zdravotníctvo**. Od roku 2017 prechádzajú platby pre lôžkové zariadenia na systém úhrad za diagnostickú skupinu (DRG). Postupuje implementácia eHealth, ktorého plné fungovanie začne v roku 2018. Dobuduje sa sieť centrálnych príjmov. Bude reorganizovaný systém pohotovostí a model kompetencií. Posilní sa transparentnosť a zavedú sa maximálne čakacie doby na ďalšie výkony aj v rámci ambulantnej starostlivosti.

NPR vychádza zo špecifických odporúčaní Rady EÚ pre Slovensko z roku 2016 a hodnotenia ich plnenia Európskou komisiou z februára 2017. Financovanie opatrení NPR bude zabezpečené v rámci stanovených limitov výdavkov a počtu zamestnancov kapitol štátneho rozpočtu.

4 Koncept strategického rámca inteligentného mesta SMART CITY

V mestách kategórie smart cities sa využívajú moderné technológie na zlepšovanie verejných služieb pre obyvateľov a zároveň znižovanie negatívnych dopadov na životné prostredie (**Smart Cities, 2015**).

Inteligentné mestá sú mestá rôznych typov, veľkostí a s rôznym počtom obyvateľov. Každé z týchto miest je jedinečné svojou vlastnou históriou, súčasnosťou a budúcnosťou. Vývoj inteligentných miest je tvorený komplexom technológií, sociálnych, ekonomických a politických faktorov. Realizácia koncepcie inteligentných miest preto pristupuje ku každému mestu individuálne (**Mapping Smart Cities in the EU, 2014**).

V súvislosti s koncepciou inteligentných miest sa vynárajú aj iné koncepcie miest ako:

- ✓ Intelligent city (inteligentné mesto)
- ✓ Knowledge city (mesto vedomostí)
- ✓ Sustainable city (udržateľné mesto)
- ✓ Talented city (talentované mesto)
- ✓ Weired city (prepojené mesto)
- ✓ Digital city (digitálne mesto)
- ✓ Eco city (ekologické mesto)

Vízia inteligentných miest však zostáva **pre Európsku komisiu**, ktorá do rozvoja IKT investuje, **prvoradou**. Väčšina definícií pojmu inteligentných miest sa zameriava takmer výlučne na úlohu informačných a komunikačných technológií v prepojení s mestom a službami. Napríklad mesto je inteligentné (smart), ak využíva informačné a komunikačné technológie na zlepšenie a zefektívnenie infraštruktúry a služieb mesta, kam patrí napríklad mestská doprava, školstvo, zdravotníctvo, bezpečnosť.

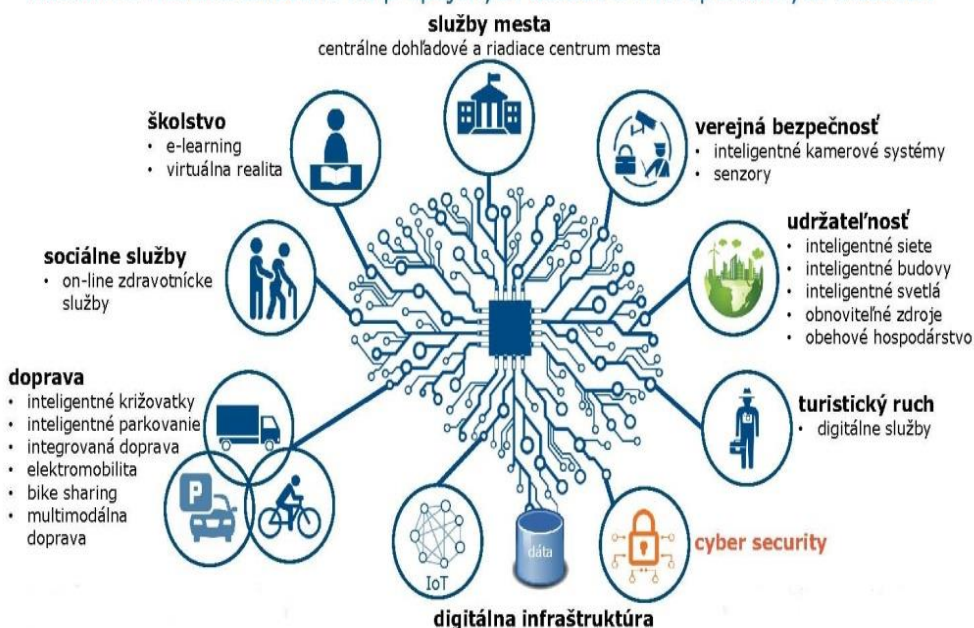
Inteligentné mesto je také, ktoré sa snaží riešiť verejné problémy, posilňuje slobodu prejavu a dostupnosť k verejným informáciám a službám prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.

Koncepcia inteligentných miest je založená na šiestich základných pilieroch:

- ✓ Smart governance (inteligentná vládna moc/správa)
- ✓ Smart economy (inteligentná ekonomika)
- ✓ Smart mobility (inteligentná doprava)
- ✓ Smart environment (inteligentné životné prostredie)
- ✓ Smart people (inteligentní ľudia)
- ✓ Smart living (inteligentný život, resp. bývanie)

inteligentné mesto „Smart City“

inovatívne riešenia založené na prepojených dátach a interoperabilných službách

Obr. 5 Inteligentné mesto „Smart City“

Zdroj: <https://touchit.sk/smartcity-v-poprade-pribudnu-led-lampy-ktore-vam-aj-privolaju-pomoc/126420>

Najvýraznejšie sú medzi mestami s označením inteligentné mesto zastúpené, resp. riešené piliere **smart environment (33 %)** a **smart mobility (21 %)** (Mapping Smart Cities in the EU, 2014).

Inteligentné mesto – Smart City je mesto s dobre fungujúcimi charakteristikami a to: Je postavené na "**inteligentnej**" kombinácii financovania prenesených a originálnych kompetencií, vo forme procesov financovaných zo štátnych dotácií a činností, ktoré si samospráva financuje vlastnou zárobkovou činnosťou. Je nezávislé a kompetentné v oblasti prijímania rozhodnutí v ekonomickej a riadiacej oblasti a disponuje uvedomelými, vzdelanými občanmi. **Každé inteligentné mesto - Smart City sa vyznačuje týmito šiestimi vlastnosťami:**

- ✓ **Inteligentná ekonomika** – inovácie, podnikanie, ekonomický imidž a obchodné značky, produktivita, flexibilita pracovného trhu, medzinárodná atraktivita.
- ✓ **Inteligentná mobilita** – miestna dostupnosť, národná prístupnosť, dostupnosť informačných technológií a infraštruktúry, udržateľnosť dopravného systému.
- ✓ **Inteligentné prostredie** – kultúrne zariadenia, zdravotné podmienky, individuálna bezpečnosť, kvalitné bývanie, školské zariadenia, turistická atraktivita, ekonomický blahobyt.

- ✓ **Inteligentná správa, riadiace systémy** – účasť na verejnom živote, verejné a sociálne služby, transparentná správa.
- ✓ **Inteligentné životné prostredie** – environmentálne podmienky, kvalita ovzdušia (žiadne znečistenie), ekologické myslenie, trvalo udržateľné využívanie zdrojov.
- ✓ **Inteligentný občan** – stupeň získanej kvalifikácie, celoživotné vzdelávanie, etnická pluralita, slobodomyselnosť (<http://www.smart-cities.eu>).

Medzi inteligentné mestá je zaradená aj Bratislava, a to vďaka **projektu euGugle**. Bratislava reagovala na výzvu programu Európskej únie FP7-ENERGY-SMARTCITIES-2012 a uchádzala sa o účasť na projekte **Eu-Gugle (European cities serving as Green Urban Gate towards Leadership in Sustainable Energy – Európske mestá ako lídri smerom k trvalo udržateľnej energii)**.

Projektu Eu-Gugle sa zúčastňuje šesť miest, ktoré medzi sebou spolupracujú: Cáchy (Nemecko), Bratislava, Miláno (Taliansko), Sestao (Španielsko), Tampere (Fínsko), Viedeň (Rakúsko) a dve asociované mestá Gaziantep (Turecko) a Göteborg (Švédsko) (Eugugle, 2013). Projekt Eu-Gugle sa rieši počas piatich rokov (2013 – 2018) a **jeho hlavným cieľom je zvýšenie energetickej hospodárnosti budov pomocou zatepľovacej techniky a zníženie emisií spôsobených tradičným súčasným vykurovaním bytových budov**. Ďalším cieľom je opakovat' realizáciu takýchto postupov v inteligentných mestách Európy do roku 2020 (EUGUGLE: Popis projektu, 2015). Projekt je taktiež zameraný na **kvalitu verejných priestranstiev, zelených plôch, hospodárenia s dažďovou vodou** a pod.

Finančnú podporu vo výške minimálne 50 % nákladov a maximálne 50€ na m² podlahovej plochy poskytne Európska komisia slovenským partnerom projektu v Bratislave (EUGUGLE, 2013).

4.1.1 Koncept SMART CITY – Inteligentné mesto

Cieľom konceptu smart city je jeho formalizácia v **strategických dokumentoch mesta**. Mesto, obec alebo región už majú často k dispozícii najrôznejšie rozvojové dokumenty strategického charakteru, či už je to územná plánovacia dokumentácia, alebo najrôznejšie odvetvové stratégie či špecializované štúdie, napríklad dopravná stratégia alebo stratégia rozvoja vybraných zón mesta. Pri tvorbe konceptu smart city je užitočné vypracovať samostatný strategický dokument, ktorý plány a zámery mesta premieta do cieľov a štruktúry konceptu smart city, pričom preberá poznatky, plány a zámery z dokumentov už existujúcich a vyplňa medzery tam, kde nie sú dostatočne definované v potrebnom rozsahu. Medzi takéto projekty môžeme považovať napríklad – **inteligentné mestské osvetlenie, využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov (napríklad komunálny odpad) pre mestskú energetiku, propagácia a uprednostňovanie osobných elektromobilov pre mestské organizácie, úžitkových elektromobilov v rámci prepravy zásielok, alebo elektrobusy v MHD, inteligentné parkovanie v meste atď.**

Strategický dokument pre smart city, tak ako je vymedzený vyššie, má nasledujúce základné funkcie, od ktorých sa odvíja jeho štruktúra:

a) **Predstavenie mesta a konceptu smart city** – vymedzenie mesta, obce alebo regiónu, ktorých sa dokument týka. V tejto časti je predstavený všeobecný koncept smart city.

b) **Popis a zhodnotenie iniciálnej situácie** – V tejto časti strategický dokument popisuje počiatočnú situáciu v danom meste alebo regióne, pričom sa zameriava najmä na stav a aktuálne problémy mesta a jednotlivých oblastí mestského života z pohľadu daných pilierov smart city. Počiatočná fáza je ďalej vyhodnocovaná s využitím vyššie definovaných manažérskych nástrojov a modelov. Medzi tieto modely môžeme zaradiť napríklad analýzu zainteresovaných subjektov, ktorí sú konceptom smart city dotknutí a môžu ho pri vhodnom postupe podporiť.

Predstavenie riešení problémov v oblastiestskej mobility, energetiky a služieb využívajúcich informačné technológie. Revidovanie existujúcich strategických dokumentov mesta.

c) **Analýza pripravovaných rozvojových projektov** – V tejto časti sú analyzované a hodnotené už pripravované projekty z pohľadu cieľov a štruktúry smart city a ich vplyvu na naplnenie cieľov tohto konceptu.

Realizované a pripravované rozvojové projekty mesta v oblastiestskej mobility, energetiky a služieb a využívanie informačných technológií.

d) **Návrh nových rozvojových projektov** – Na základe analýzy už realizovaných alebo navrhovaných rozvojových projektov sú identifikované medzery pre nové projekty, ktoré sú v tejto časti navrhované z pohľadu cieľov, očakávaných prínosov, možných rizík a časového harmonogramu.

Návrh ďalšieho rozvoja inteligentného mesta/regiónu. Existujúce a výhľadové potreby mesta/regiónu v oblastiestskej mobility, energetiky a služieb a využívania informačných technológií. Návrh nových rozvojových projektov z hľadiska obsahu, zdrojov financovania, harmonogramu realizácie, očakávaných prínosov a väzby na existujúce projekty.

e) **Finančné zdroje pre realizáciu rozvojových projektov** – V tejto časti sú vymedzené možné finančné zdroje pre realizáciu rozvojových projektov, a to sú dotácie, úvery bánk, súkromný kapitál v rámci verejno-súkromného partnerstva (PPP) alebo konceptu EPC (modernizácia bez potreby použitia pohotových finančných prostriedkov zákazníka).

Prehľad a zhodnotenie vhodných finančných nástrojov a alternatívnych modelov financovania pre smart city.

f) **Realizačný (akčný) plán** – Realizačný, resp. akčný plán znamená harmonogram ďalšieho postupu, vrátane organizácie a vymedzenia zodpovednosti za jednotlivé kroky a aktivity.

Ciele stratégie a ukazovatele jej naplnenia. Celkové zhodnotenie predpokladanej realizácie smart city/regiónu a jej očakávaný prínos.

g) **Prílohy** – Zoznam informačných zdrojov, vysvetlivky, príklady z praxe, ďalšie podrobnosti k jednotlivým kapitolám dokumentu.

Stratégia pre smart city teda:

Stanoví smer a cieľ rozvoja smart city na základe súčasnej situácie a potrieb mesta, či regiónu;

- ✓ Dáva existujúcim a pripravovaným rozvojovým projektom systém a štruktúru;
- ✓ Objavuje a zaplňa „prázdne miesta“ medzi rozvojovými projektmi tam, kde sú z pohľadu mesta potrebné;
- ✓ Určuje vzťahy medzi projektmi z hľadiska účelu, nadväznosti a nárokov na zdroje financovania;
- ✓ Určuje finančné zdroje, potrebné k realizácii projektu;
- ✓ Určuje kto, kedy a ako túto stratégiu realizuje;

Pre každý strategický dokument je potrebné získať politickú podporu. Táto politická podpora je nevyhnutná pre úspešnú realizáciu konceptu smart city. Pochopiteľne sa realizácia projektu smart city nezaobíde bez určitej úrovne kultúry – politickej, organizačnej a ľudskej.

4.1.2 Strategický rámec inteligentného mesta so 16 hierarchicky usporiadanými komponentmi

A. Organizácia. A.1 Politický záväzok, vízia mesta. Perspektívna tvorba inteligentného mesta je založená na politickom záväzku. Rozhodnutím vedenia mesta, ktoré ho formalizuje v podobe vízie, možno kvalitatívne, resp. kvantitatívne definovať ciele, ktoré chce mesto do určitého roku dosiahnuť (napr. „Podiel energie z obnoviteľných zdrojov na konečnej spotrebe energie sa zvýši na 27 % do roku 2030“). Politický záväzok nie je strategický plán; je to jeho stručné kvalitatívne, resp. kvantitatívne vyjadrené zhrnutie, ktoré môže byť súčasťou koalície zmluvy či otvorenej deklarácie mesta, ku ktorej sa jeho vedenie prihlási. Strategický plán následne rozpracováva jednotlivé ciele do parciálnych stratégií či akčných plánov, pozri komponent A.3.

A.2 Organizácia a pridelenie zodpovednosti. Rozhodnutím vedenia mesta je poverený pracovník (v prípade menších obcí), resp. zložka mesta k tomu, aby vykonávala agendu Smart City. Organizačná zložka má poverenie riadiť prípravu stratégie a akčného plánu, zvolávať rokovania jednotlivých odborov mesta a rozhodovať pri nezhodách. Má právomoc zostaviť odborný tím z interných pracovníkov mesta a doplniť ho o externých odborníkov z radu miestnych komerčných firiem, univerzít, výskumu, občianskych združení a ďalších relevantných organizácií. Jej cieľom je naplniť formulovanú víziu v jednotlivých agendách mesta do stanoveného termínu, preto je v úzkom kontakte s politickým

vedením mesta, s ktorým následne rieši postup vykonávaných prác v stanovenom časovom horizonte. Spoluzodpovednosť za dosiahnutie cieľov formulovanej vízie je na vedúcich jednotlivých odborov.

A.3 Stratégia a Akčný plán. Dlhodobá stratégia riešiaci hlavné potreby mesta je koordinovaná pracovníkmi mesta. Odráža reálne schopnosti mesta, organizačný model správy mesta, pri jej spracovaní dochádza aj k postupnému prijatiu konceptu všetkými zamestnancami mesta (stotožneniu sa). Stratégiu rieši malý odborne zdatný tím ľudí, ktorý má reálnu podporu vedenia mesta, pričom sa pravidelne stretávajú a komunikujú. Stratégia je spoluvytváraná s ďalšími partnermi mesta a následne predložená k pripomienkovaniu jednotlivým odborom/organizačným zložkám mesta. **Vzniká tak postupne jedna smart stratégia mesta, prípadne odvetvová smart stratégia.** Mesto najprv investuje do spracovania súhrnnej analýzy, ktorá zhromaždí vízie, nápady, požiadavky od organizácií pôsobiacich v meste (mestských aj súkromných), následne nastaví proces, ako tieto podnety vyhodnotiť, všetko holistickým spôsobom vedenia. Okrem tejto činnosti je potrebné všetky výsledky vhodne prezentovať, t. j. ako tieto spoločné ciele formulovať do zrozumiteľnej podoby občanom, **vzniká tak účinná platforma pre predstaviteľov mesta.** Výsledný efekt je v pozitívnej motivácii všetkých zúčastnených participovať na koncepte smart city. Rámcová stratégia bude impulzom vzniku jednotlivých akčných plánov (plány investícií), ktoré sú podporené štúdiami uskutočniteľnosti, stanovujúce konkrétne technické riešenia, riadiace sa komponentmi C.1 – C.4.

A.4. Spolupráca a dlhodobí partneri. Do tvorby inteligentného mesta je nutné zapojiť aj externých partnerov, ktorí prinesú znalosti (výskum, univerzity, komerčné firmy), finančné zdroje (komerčné firmy) či potreby užívateľov (občianske združenia). Títo aktéri sa podieľajú na spracovaní samotnej stratégie (napr. prostredníctvom úzko zameranej pracovnej skupiny), alebo sú nápomocní pri realizácii/propagácii programu mesta. Mesto preto nežadáva ponuku spracovania strategických dokumentov prostredníctvom súťaže externej firme, ale naopak sa cez dlhodobu stabilnú zmluvnú vzťahy snaží o koordináciu tímov odborníkov naprieč rôznymi sektormi.

B. Komunita. B. 1 Aktivuje a spája. Mesto podporuje prostredníctvom webových/mobilných nástrojov verejné zbierky na spoločné projekty (tzv. crowdfunding) a nástroje pre zber podnetov a nápadov (tzv. crowdsourcing). Podporuje občianske iniciatívy, poskytuje im bezplatný právny servis a poradenstvo v oblasti business plánu a je prostredníkom medzi občianskymi iniciatívami a veľkými prevádzkovými firmami (napríklad pre podporu konceptu smart grids, investície ľudí do výstavby/opravy rozvodov elektriny, kde mesto stanoví podmienky pre pripojenie sa do elektrickej rozvodnej siete).

B.2 Vytvára komunity a poskytuje priestor pre sebarealizáciu a rozvoj. Inteligentné mesto okrem aktivácie a prepojenia občanov prostredníctvom webovej a mobilnej aplikácie sa zaoberá aj tvorbou vernostných programov, aj s účasťou komerčných subjektov, ktoré priťahnu pozornosť verejnosti (napr. koncept moja

zastávka, deň bez áut, Európsky deň mobility, týždeň dobrovoľníctva), usporadúva rôzne súťaže s podtextom udržateľného rozvoja mesta (napr. inovačné súťaže, hackathony), či podporuje špecializované programy pre sociálne slabé a vylúčené komunity (programy pre seniorov, bezdomovcov), pomocou špecializovaných webových a mobilných nástrojov **identifikuje a registruje problém a organizuje jeho komunitné riešenie** (napr. sociálne centrum). Mesto ďalej dáva k dispozícii prostredníctvom jednotného registra svoje nevyužívané priestory v správe k podnikateľským aktivitám, či iným rozvojovým činnostiam za cenu prevádzkových nákladov, a to aj priestory, ktoré sú vyčlenené na regeneráciu. Podporuje tak prirodzený rozvoj brownfieldov prostredníctvom angažovanosti malých podnikateľov/živnostníkov (napr. usporiadaním osvetových akcií a trhov).

B.3 Zdieľanie (zdieľaná ekonomika). Mesto podporuje alebo priamo vytvára akékoľvek formy zdieľania, aby svojim občanom sprístupnilo naplnenie ich potrieb za prijateľnú cenu. Jedná sa napríklad o sociálnu inklúziu prostredníctvom štandardnej podmienky pre developerov zaväzujúc ich k vyčleneniu minimálne jedného poschodia každej budovy pre sociálne byty, resp. podporovať princíp zdieľaného bývania (tzv. co-housing, inteligentné domy). Mesto podporuje v záujme zlepšenia životného prostredia zdieľanú ekonomiku, t. j. napríklad možnosť nevlastnenia osobného automobilu vďaka zavedeniu služby zdieľania osobných automobilov (tzv. car-sharing) alebo bicyklov (tzv. bike-sharing), podpora vzniku miest pre kancelárie s nízkym nájomom pre prácu na diaľku znižujúcu potrebu cestovať (tzv. co-working). Mesto ďalej podporuje organizovanie „tzv. blšákov“, burzy s výmenou tovarov, farmárske trhy, nákup miestnych produktov, vznik služieb pre zdieľanie jedla a potravín, náradia, zber prebytkov z miestnych jedální s následnou distribúciou pre sociálne odkázaných občanov – všetky tieto aktivity sú zabezpečované prostredníctvom ICT nástrojov. Mesto prevádzkuje ekologické dvory (ekodvory), na ktorých je dovezený odpad následne triedený, a funkčné veci sú distribuované späť do obehu prostredníctvom tzv. „blšákov“. Mesto prevádzkuje mapu zdieľaných služieb či otvorených dielní a tzv. Fablabs, buduje kreatívne a sociálne centrá, seniorské kluby so zdravotnou službou a pod.

B.4 Kultivuje verejný priestor. Mesto má mobilnú/webovú aplikáciu umožňujúcu vizualizáciu územného plánu s možnosťou vyjadrenia sa občanov k investičným zámerom mesta. Ku každému zámeru prebieha verejná diskusia a organizujú sa stretnutia s verejnosťou. Mesto vyhlasuje na všetky svoje stavby verejné architektonické súťaže, má programy na motiváciu občanov kultivovať svoj verejný priestor (napr. podporou výsadby a údržby zelene, podporou kvetinovej výsadby vo vnútroblokových priestoroch), podpora programov oceňujúcich učiteľov, umelcov, architektov, spisovateľov, kde sú jednotlivé nominácie navrhované v spolupráci odbornej poroty (kvalita) s občanmi (kvantita), to všetko prostredníctvom webovej či mobilnej aplikácie uľahčujúcej hlasovanie, zber a evidenciu hlasovania.

Sociálna interakcia je základným parametrom existencie človeka, aj mesta. Inteligentné mesto preto podporuje túto dôležitú súčasť mesta investíciami do

kvality verejného priestoru rozmanitými funkciami, a to **najskôr do samotného verejného priestoru, a potom do objektov a infraštruktúry**. Atraktivita priestoru je definovaná jeho usporiadaním. Je potrebné nanovo rozdeliť priestor, usporiadať ho podľa funkčného využitia plôch, nielen pre individuálnu dopravu, veď aj cesty pre motorové vozidlá sú v meste verejným priestorom a môžu plniť aj ďalšie pridružené funkcie. Kvalitný verejný priestor je primárne určený pre chodcov a je priestorom pre stretávanie sa, rozhovory, slobodné zhromažďovanie. Takýto priestor sa stáva pre ľudí atraktívnym miestom, dáva impulz podnikateľom k investovaniu do svojho podnikania, ako aj okolitého verejného priestoru.

Inteligentné mesto pracuje s nástrojmi pre diverzitu parterov napríklad pre riešenie tzv. „prespávajúcich štvrtí“, pyžamových častí miest, kam obyvatelia mesta jazdia iba na prenocovanie. Je vhodné požadovať, aby v parteri bolo aj iné funkčné zariadenie a stavby než garáže, a tieto plochy oživil obchody a kaviarne, teda miesta pre stretávanie sa ľudí a podnikanie, nie iba parkoviská. Ďalej je vhodné stanoviť minimálny počet poschodí novostavieb. Priestory sa môžu zahustiť, dôjde k rozšíreniu funkcií a kompaktne sa vybaví.

Hlavným princípom pre riešenie verejného priestoru mesta je uprednostňovanie vnútorného rastu na úkor priestorovej expanzie. Množstvo nehnuteľností (pozemky alebo objekty, najčastejšie pozostatky bývalých priemyselných, vojenských či dopravných stavieb) v mestách sú nedostatočne, resp. vôbec nevyužívané – jedná sa o brownfields čakajúce na svoju regeneráciu. Je rozumné využiť to, čím už mesto disponuje – zmenou funkcie danej plochy na bývanie. To sa týka napr. prázdnych kancelárskych priestorov, strešných stavieb (aj na obchodných centrách), identifikovaných ako oblasti pre rozvoj, ďalej identifikovať priestory, ktoré je nutné chrániť a prepojiť – napr. tzv. zelené osi pre mobilitu (cyklistické cesty, biokoridory).

C. Infraštruktúra. C.1 Plošné riešenie. Celoplošná regulácia naprieč všetkými možnosťami je konceptom inteligentného mesta. V oblasti dopravy sa jedná o celoplošnú reguláciu dopravy, napr. formou nízko emisných či bez emisných zón, s cieľom podporiť a uprednostniť nízko a bez emisné druhy dopravy a hromadnú dopravu pred dopravou individuálnou. V oblasti energetiky sa jedná o riešenie energetickej efektívnosti a sebestačnosti celkov, t. j. budov, komplexov budov, ulíc, mestských štvrtí. V oblasti ICT sa jedná o aplikáciu technológií, ktoré napomôžu získať ucelenú predstavu o chovaní mesta a vyhodnotiť zavedené opatrenia a investície (napríklad využitie dát od mobilných operátorov pre posúdenie mobility v rámci celej aglomerácie po dobu 3 mesiacov).

C.2 Viacúčelové riešenie. Inteligentné mesto je inteligentné preto, že dokáže jednou investíciou do jedného systému pokryť hneď niekoľko svojich potrieb. Na základe pripravenej stratégie zahrňujúcej flexibilnú reguláciu, marketingovú kampaň a jednotný platobný/odmeňovací nástroj (mobilné aplikácie, čipová karta) možno investíciou do jedného systému získať nástroj pre riešenie aj na prvý pohľad nesúvisiacich agend mesta (územné plánovanie, doprava, energetika, dáta pre

bankové pôžičky/úvery). Viacúčelové riešenie a priori podporuje systémovú synergiu a diverzifikáciu trhu, t. j. nutnosť spolupráce hneď niekoľkých komerčných subjektov a niekoľkých profesií. Organizátorom tejto spolupráce je samotné mesto. Mesto je tak tvorcom otvoreného trhu a hnacím motorom inovácií. Príklady konkrétnych viacúčelových konceptov/systémov z oblasti dopravy sú systém inteligentného parkovania či koncept inteligentnej zastávky.

C. 3 Integrované riešenie. Existencia číselného vyjadrenia dlhodobej vízie rozvoja mesta (t. j. napr. cieľom je znížiť spotrebu energií z primárnych zdrojov o 10 % do roku 2020, alebo vznik 3 mobilných aplikácií v oblasti dopravy do 2 rokov) umožní definovať aj vhodnú kombináciu technológií, ktoré uskutočnenie danej vízie podporia. Vhodným nástrojom sú napr. pre oblasť dopravy a ICT „otvorené systémy“, ktoré prinášajú jednotnú architektúru systémov a technické požiadavky na otvorenú komunikáciu systémov s centrálnou jednotkou. Každé väčšie mesto tak bude potrebovať väčšie či menšie centrálné pracovisko, napríklad dopravné informačné centrum (či energetické centrum). Cieľom tohto centra je rôznorodé systémy mesta spracovať, prepojiť a publikovať buď tvrdé dáta, alebo predpracované dáta zo systémov v rámci jednej dátovej platformy (open dáta). Okrem možnosti zdieľania komunikačných kanálov majetku mesta na rôzne účely/systémy je ďalším prínosom zavedenie opatrení, prameniacich z práce s dátami z rôznych systémov, ktoré budú viesť k vyššej efektívnosti či finančným úsporám, naštartovaním rôznych previazaných regulačných programov. Centrum je akýmsi kľúčovým odborným, technickým orgánom mesta, ktoré stimuluje (integruje), aspoň dátovo rôzne organizácie mesta. Centrum je taktiež odborným pracoviskom mesta, ktoré môže dohliadať na inštalované pilotné inovácie vo vyhradenom priestore mesta skrz tzv. mestské laboratórium. V predstihu tak môže posúdiť, či bude testovaný systém pre mesto prínosom, navrhnúť vhodné lokality pre jeho rozšírenie a stanoviť očakávanú výšku investícií pri plánovaní rozpočtu mesta.

C. 4 Otvorené riešenie. Tieto systémy definujú jednotné komunikačné protokoly, pomocou ktorých jednotlivé zariadenia komunikujú do centra či lokálnej ústredne. Takto možno pripojiť do systému od jedného dodávateľa zariadenie od iných dodávateľov. Okrem otvorených systémov sú dôležitým konceptom otvorené dáta (tzv. open dáta). Podľa európskej smernice PSI sa musia dodržať rovnaké podmienky pri poskytovaní dát pre všetkých odberateľov. Dáta z oblasti verejnej správy by mali byť poskytované bezodplatne, pokiaľ sa ich zber a spracovanie financuje z verejných zdrojov. V prípade napríklad dopravných systémov by mali byť všetky dáta z detektorov, verejnej dopravy a pod. poskytované zdarma v zdrojovo čitateľnom formáte. Zmyslom tohto poskytovania je neplatiť za vývoj nových služieb, ktoré môže ponúknuť komerčná sféra a podporiť tak rast inovácií. Indikátory otvorených dát tvoria základ metodiky pre ICT.

D. Výsledná podoba inteligentného mesta. D.1 Kvalita života: mesto digitálne, otvorené a kooperatívne. Koncept Smart City je zameraný na zlepšovanie kvality života v mestách a efektívnejšiu správu mesta. Podmienkou každého zlepšenia je kontinuálna evidencia potrieb a výkonov mesta, ktorá odhalí

aktuálny a dlhodobý trend jeho vývoja. Práca s dátami, ich digitalizácia a pravidlá pre sledovanie sú prvým základným ukazovateľom, že mesto smeruje ku konceptu Smart City. Bez dostupnosti dát o aktuálnom stave mestských agend nemožno úspešne plánovať a ich digitalizáciou sa proces vývoja smerom k inteligentnému mestu významne urýchli. Ich sprístupnenie aktívnej verejnosti (open data) následne umožní zapojiť väčší počet subjektov/ľudí (napr. start-up firiem), a rovnako možno koncept Smart City obohatiť o nové nápady a pohľady od ľudí rôzneho zamerania a odbornosti (kooperácia). Zber nápadov možno okrem rôznych komunitných aplikácií a webov podporiť prostredníctvom súťaže o najlepšie nápady či realizáciou riešenia potrieb mesta na základe dostupnosti jeho dát (tzv. hackathony).

D.2 Kvalita života: mesto zdravé a čisté. Tento výsledný aspekt kvality života rieši konkrétne dopady konceptu inteligentného mesta na kvalitu verejného priestoru a na kvalitu jednotlivých zložiek životného prostredia. Napríklad sa môže jednať o znižovanie negatívnych externalít v doprave formou obmedzovania vjazdu a státiť individuálnej dopravy v centrách miest, podpora nízko a bez emisnej dopravy, výsadba zelene pozdĺž pozemných komunikácií ako protihlukové a protiprachové opatrenia, podpora zelených koridorov pre cyklistov či platby parkovného podľa emisnej triedy vozidla. V oblasti energetiky sa napr. jedná o lokálnu výrobu energie z obnoviteľných zdrojov a jej lokálnu spotrebu, o cenové zvýhodnenie centralizovaných dodávok tepla, využitie spaľovania komunálneho odpadu k produkcii tepla, dotačná a programová podpora ekologického kúrenia či výroby elektrickej energie technológiami, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu.

D.3 Kvalita života: mesto ekonomicky zaujímavé. Každý program mesta v koncepte Smart City by mal byť zacielený na úsporu finančných prostriedkov občanov, ktorí sa chovajú udržateľne a šetrne k životnému prostrediu. Jedná sa o zavedenie motivačných programov, ktoré finančne zvýhodnia cestovanie udržateľnými dopravnými prostriedkami či nevlastnenie automobilového vozidla, v oblasti energetiky sa jedná o možnosť garantovanej investície občanov do energetickej sebestačnosti mesta z obnoviteľných zdrojov, možnosti napojenia sa vlastnou výrobou do energetickej siete (tzv. smart grids) či zvýhodnenie developera/súkromníka pri výstavbe inteligentného domu.

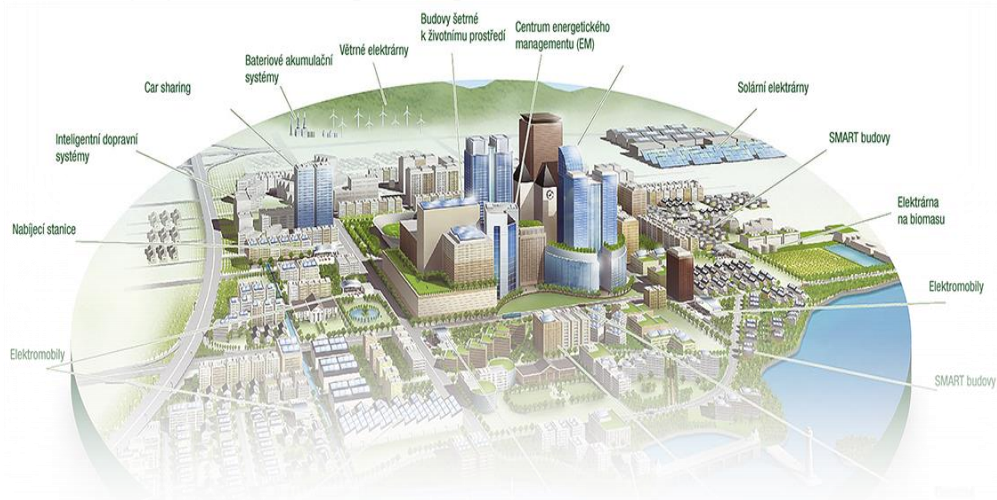
D.4 Mesto so skvelou povest'ou (Brand). Vrcholným krokom tvorby inteligentného mesta je budovanie jeho značky. Jedná sa aj o vrchol navrhovanej indikátorovej sústavy zo 16 komponentov. Mesto si tak definuje otázky, ako je mediálne vnímané, ako je vnímané návštevníkmi mesta, či dokáže inšpirovať návštevníkov aj občanov k umeleckej tvorbe a športovým výkonom, ako sa chová k svojim historickým a súčasným osobnostiam, ktoré významnou mierou prispeli k ekonomickému, kultúrnemu, či sociálnemu rozvoju mesta. Mesto pozorne sleduje ukazovatele návštevnosti a typy návštevníkov, na svojej marketingovej značke významne spolupracuje s lokálnou komerčnou sférou, buduje krásu verejného priestoru a podporuje možných investorov svojou otvorenosťou (mesto má k dispozícii potrebné dáta a analýzy o lokálnej ekonomike). Tento najťažší krok tvorby inteligentného mesta uprednostňuje oblasti indikátorovej sústavy

(komponenty A.4, B.4 a C.4) a zvyšuje mesto do sféry miest s globálnou príťažlivosťou (pre život, cestovný ruch, podnikanie, investície, spoločenské akcie).

Synergia dopravy, energetiky a ICT. Uplatnenie konceptu Smart City v jednotlivých oblastiach sa všeobecne zakladá na systematickom a cieľavedomom využití ICT. Všeobecne sa jedná o synergiu na jednotlivých technických úrovniach, t. j. identifikácia, komunikácia, informácia a aplikácia. Pre oblasť dopravy sa jedná o detekciu javov na dopravnej infraštruktúre, detekciu pohybu vozidiel a chodcov a zapracovanie týchto dát s cieľom optimalizovať prevádzkové systémy a stimulovať dopyt po doprave.

V oblasti energetiky sa jedná najmä o monitoring, resp. vyhodnocovanie spotreby energie a emisií CO₂ a iných znečisťujúcich a zdravotne rizikových látok, riadenie spotreby energie formou pokročilého energetického a/alebo facility managementu a riadenia, resp. optimalizácia spotreby dodávok energie (smart grids).

Synergie medzi dopravou a energetikou sa môžu prejavíť predovšetkým v koncepčnom prepojení s rozvojom e-mobility, sledovanie spotreby klasických a alternatívnych palív a spotrebou energie v sektore dopravy, dopravnej infraštruktúry a vplyvu rozvoja elektromobility na spotrebu elektriny. Nezanedbateľným faktorom je samotná spotreba energie na prevádzku ICT, ktorých rozvoj súčasne znamená zvyšovanie spotreby najmä elektriny v tejto oblasti. Vplyvom vzájomného sieťovania oboch, resp. všetkých troch oblastí je nutné posudzovať koncepčne aj jednotlivé projekty na základe vyvolanej spotreby energie a prevádzkových nákladov. Konzultačné a SW firmy stále častejšie dostávajú zadania, aby vyvíjaný SW mal čo najnižšie požiadavky na spotrebu energie, resp. na emisie skleníkových plynov. Toto by mala byť v rámci konceptu Smart City automaticky vyžadovaná/akceptovaná požiadavka.

Obr. 6 Strategický rámec inteligentného mesta „Smart City“

Zdroj: <https://www.enviros.sk/sluzby/smart-city-smart-region-smart-solution/>

4.1.3 Dohovor primátorov a starostov v oblasti klímy a energetiky

Takmer sústavný rast cien fosílnych palív, aj keď v poslednom období stagnujúci, environmentálne dôsledky ich extenzívneho využívania, vysoká závislosť na dovoze energetických zdrojov a s tým spojené riziká dávajú do čoraz väčšej pozornosti otázky efektívnosti využitia existujúcich zdrojov, znižovania energetickej náročnosti a orientáciu na obnoviteľné zdroje. Je potrebné celú túto problematiku chápať ako nevyhnutnosť a zároveň výzvu na komplexné riešenia s cieľom otvoriť priestor na realizáciu jednak úsporných opatrení, ktoré môžu znamenať nové investície, nové stimuly rozvoja podnikania, nové pracovné príležitosti, ale aj priestor podpory inováciám kde nachádzajú uplatnenie najmä mnohé výskumné kapacity.

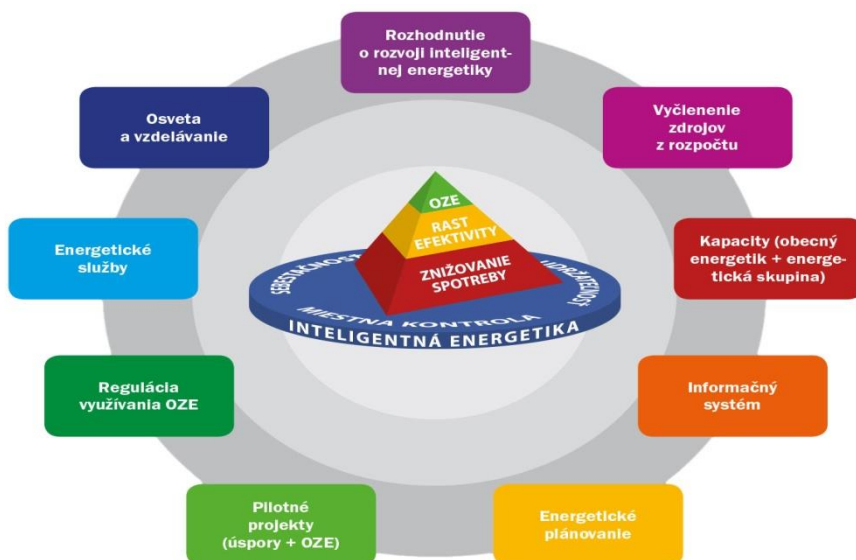
Spoločná vízia do roku 2050, ktorá sa týka:

- ✓ Dekarbonizácie území, čím prispejeme k udržaniu priemerného globálneho oteplenia výrazne pod úrovňou 2 °C v porovnaní s predindustriálnymi úrovňami, čo je v súlade s Medzinárodnou dohodou o zmene klímy uzatvorenou na konferencii COP 21 v Paríži v decembri 2015;
- ✓ Vytvárania odolnejších území, čím sa pripravíme na neodvratné nepriaznivé vplyvy zmeny klímy;
- ✓ Univerzálneho prístupu k bezpečným, udržateľným a cenovo prístupným energetickým službám pre všetkých, čím sa zvýši kvalita života a zlepši energetická bezpečnosť.

Dosiahnutie záväzkov vyplývajúcich zo spoločnej vízie predpokladá:

- ✓ Znížiť emisie CO₂ (a podľa možnosti aj ďalších skleníkových plynov) na území našich samospráv aspoň o 40 % do roku 2030, a to prostredníctvom lepšej energetickej efektívnosti a rozsiahlejšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie;
- ✓ Zvyšovať našu odolnosť prostredníctvom adaptácie na vplyvy zmeny klímy;
- ✓ Podeliť sa o našu víziu, výsledky, skúsenosti a know-how s inými miestnymi a regionálnymi orgánmi v rámci EÚ i mimo nej prostredníctvom priamej spolupráce a partnerskej výmeny poznatkov a skúseností, a to v kontexte celosvetového Dohovoru primátorov a starostov.

Dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike, ktorý komisár Miguel Arias Canete označil za najväčšiu **iniciatívu v oblasti klímy a energetiky na úrovni miest na svete**, spája tisíce miestnych a regionálnych orgánov, ktoré sa dobrovoľne zaviazali uplatňovať klimatické a energetické ciele EÚ na svojom území. Táto iniciatíva získala veľkú globálnu podporu, zapájajú sa do nej mestá z amerického, ázijského aj afrického kontinentu. Momentálne je 6 864 signatárov, čo predstavuje už viac ako 212 miliónov obyvateľov. Zo Slovenska je šesť miest: Moldava nad Bodvou (2008), Nitra (2008), Turčianske Teplice (2012), Bratislava (2012), Turňa nad Bodvou (2016) a Kežmarok (2016).

Obr. 7 Strategický koncept inteligentnej energetiky

Zdroj: <http://www.energoportal.org/43-inteligentna-energetika>

Prínosom je vyjadrená politická vôľa zastupiteľstva mesta signatára, ktorým dáva jasne najavo svoje dlhodobé smerovanie, čím vytvára priestor pre aktérov na svojom území púšťať sa do náročných projektov v oblasti **energie, životného prostredia, dopravy, priemyslu a pod. Občan je centrom tejto iniciatívy**, ktorá ide zdola nahor. Ide o **zabezpečenie bezpečného, zdravého a integrovaného prostredia na život**.

V záujme pretavenia tohto politického záväzku do praktických opatrení a projektov musia signatári dohovoru pripraviť východiskový inventár emisií a posúdenie rizík a ohrození spôsobených klimatickými zmenami. Zaväzujú sa do dvoch rokov od dátumu rozhodnutia miestneho zastupiteľstva predložiť akčný plán udržateľného energetického a klimatického rozvoja (SECAP) uvádzajúci návrh kľúčových opatrení, ktoré plánujú prijať. Adaptačná stratégia môže tvoriť súčasť plánu SECAP alebo byť vypracovaná a presadená v samostatných plánovacích dokumentoch. Signatári môžu využiť formát podľa vlastných preferencií. Tento odvážny politický záväzok predstavuje začiatok dlhodobého procesu, v rámci ktorého sa mestá zaviazali každé dva roky predložiť správu o tom, ako jeho realizácia napreduje. Zároveň signatárstvo v Dohovore je podmienkou pre účasť na niektorých výzvach európskych programov. Napríklad ide o výzvu programu Horizont 2020 zameranú práve na mestá: Smart cities and Communities (Inteligentné mestá a komunity). Signatárstvo v Dohovore je tiež výhodou aj pri podaní projektu v rámci grantov MLEI a programu LIFE+. Pritom signatári využívajú sieť kontaktov na mestá v celej EÚ aj mimo nej, nadväzujú spoluprácu a pripravujú spoločne projekty. Dohovor zviditeľňuje mestá, dáva priestor na propagáciu aktivít, organizuje odborné webináre a stretnutia, podporuje signatárov.

5 Záver

Rozvoj založený na inováciách je komplikovanejší v spôsobe, v akom počas cyklu strategického inovačného plánovania udržiava v rovnováhe každú jednotlivú zložku procesu. V iniciačnej fáze, pri vytváraní rámca a tiež v realizačnej fáze kvalitné strategické plánovanie má na zreteli vyváženosť v riadení, v občianskej angažovanosti a v odbornosti. Strategické plánovanie je významnou súčasťou systému plánovania. V Slovenskej republike sa jeho význam výrazne zvýšil až po roku 1990. Strategické dokumenty Slovenskej republiky naznačujú dlhodobé smerovanie, majú všeobecné alebo špecializované zameranie. Študenti geografie by sa mali počas štúdia oboznámiť so základnými poznatkami o strategickom plánovaní a mali by ovládať a vedieť využívať poznatky zo strategických dokumentov Slovenskej republiky.

Koncept vládnutia a strategické plánovanie sa presadzujú v mestách už niekoľko desaťročí. Postupom času sa presadzujú aj v post-socialistických mestách, či už spontánne, vďaka iniciatíve samotnej miestnej úrovne, alebo vďaka tlaku centrálného štátu (napr. legislatívou). Súvislosť medzi vládnutím a strategickým plánovaním je dlhšie diskutovaná. Strategické plánovanie v rámci plánovania je asi najvhodnejšie na prepojenie s konceptom vládnutia (na rozdiel od územného plánovania s jeho regulatívnou podstatou). Je to najmä vďaka rastúcej úlohe participatívnych prístupov k strategickému plánovaniu, využívaniu rozsiahlejšej komunikácie a spolupráce rôznych aktérov pri plánovaní a dôrazu na realizáciu rozvojových zámerov. S určitým zovšeobecnením môžeme považovať strategické plánovanie za jednu z možných foriem inštitucionalizácie a formalizácie konceptu vládnutia (governance) v mestách (Buček, 2014).

Technologický rozvoj, inovácie a tvorivé schopnosti sú základným determinantom ekonomickej prosperity v globalizujúcej sa, na poznatkoch založenej ekonomike. Výskumné práce o inovačných systémoch dokladujú, že kľúčovou úrovňou, na ktorej sa formujú inovatívne schopnosti, je úroveň regiónu. Pre každú krajinu, ktorá sa vyznačuje rôznymi, mnohokrát výrazne sa odlišujúcimi regionálnymi ekonomikami platí, že rozhodujúcimi, kľúčovými faktormi národnej prosperity sú vzťahy medzi ekonomickými aktérmi, organizáciami a inštitúciami na regionálnej a lokálnej úrovni. Úspešné regióny majú schopnosť kontinuálne sa prispôbovať meniacim sa podmienkam prostredia. Tieto regióny vedia identifikovať a kultivovať svoje aktíva, vziať ich do spolupracujúcich procesov a napomáhať k ekonomickému rastu. Využiť silné stránky a príležitosti regiónu pre jeho úspešné napredovanie vo svete, ktorého rozvoj je založený na inováciách, si vyžaduje vypracovanie regionálnej vízie rozvoja prostredníctvom inovačného strategického plánovania, do tvorby ktorej je potrebné zaangažovať nielen tvorcov regionálnych politík, ale všetkých aktérov inovačného systému, ako aj širokú občiansku spoločnosť. Ekonomický úspech v súčasnom konkurenčnom prostredí závisí tiež od sociálnych kvalít daných regiónom a od tvorivosti a nadania ich občanov.

6 Použitá literatúra

- Agenda 21 [online], [cit. 2017-06-06]. URL: <[http://www.minzp.sk/dokumenty/strategicke dokumenty/](http://www.minzp.sk/dokumenty/strategicke_dokumenty/)>.
- BUČEK, Ján. Urban Governance, Strategic Planning and Democracy in Post-Socialist Transition Society. In *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 2014, Vol. 58, No. 12, pp. 45-70.
- HALÁS, Marián. Priestorová polarizácia spoločnosti s detailným pohľadom na periférne regióny Slovenska. In *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2008, Vol. 44, No. 2, pp. 349-369.
- Integrovaný regionálny operačný program, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<http://www.ropka.sk/sk/irop/>>.
- Inteligentné mesto „Smart City“, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: [https://touchit.sk/smartcity-v-poprade-pribudnu-led-lampy-ktore-vam-aj-privolaju pomoc/126420](https://touchit.sk/smartcity-v-poprade-pribudnu-led-lampy-ktore-vam-aj-privolaju-pomoc/126420).
- MAGYAR, Ján. Koncepcia energetickej efektívnosti SR. In *Enviromagazín*, 2007, č. 4, s. 18-20.
- Metodika Konceptu inteligentných miest, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/9c597c78-8651-43a8-8d94-bc9f19da74c5/TB930MMR001_Metodika-konceptu-Inteligentnich-mest-2015.pdf>.
- Metodika na vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VUC, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <https://web.vucke.sk/files/dokumenty/pub/regionalny_rozvoj/phsr/2015/metodika-na-vypracovanie-programu-hospodarskehorozvoja-a-socialneho-rozvoja.pdf>.
- Národná správa o rozvoji miest SR pre potreby konferencie HABITAT III, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <http://www.telecom.gov.sk/index/open_file.php?file=vystavba/bytovapolitika/MR/HABITAT_FINAL_tlac_web.pdf>.
- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=190230>>.
- Národná stratégia zamestnanosti, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti-slovenskej-republiky-do-roku-2020.pdf>>.
- Národný program reforiem SR 2017, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>>.
- Operačný program Integrovaná infraštruktúra, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=169044>>.
- Operačný program kvalita životného prostredia, [online]. [cit. 2017-06-06]. URL: <http://www.op-kzp.sk/wp-content/uploads/2015/05/OPKZP_verzia_2.0.pdf>.
- Operačný program ľudské zdroje 2014 – 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludskezdroje/oplz_final.pdf>.
- Operačný program výskum a inovácie 2014 – 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<https://www.minedu.sk/operacny-program-vyskum-a-inovacie/>>.
- Oznámenie Komisie Rade a Európskemu Parlamentu o Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<http://www.minzp.sk/dokumenty/strategickedokumenty/>>.
- PABLO-ROMERO, Maria del P., POZO-BARAJAS, Rafael, SANCHEZ-BRAZA, Antonio. 2016. Analyzing the effects of Energy Action Plans on electricity consumption in

Covenant of Mayors signatory municipalities in Andalusia. *Energy Policy*, Vol. 99, 12-26 p.

Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<https://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/voda/verejne-vodovody-verejne-kanalizacie/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-uzemie-sr/>>.

Program rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2014 – 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <www.mpsr.sk/download.php?fID=8223>.

Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2025, [online]. [cit. 2017-06-06]. URL: <<http://www.sazp.sk/app/cmsFile.php?disposition=i&ID=59>>.

Segregované rómske osídlenia na Slovensku, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <https://romovia.sme.sk/c/7287602/pozrite-si-mapy-ako-ziju-romovia-na-slovensku.html>.

SLAVÍK, Jakub. 2017. *Smart city v praxi*. 1. vyd. Praha: Profil Press, 2017. 144 p. ISBN: 978-80-86726-80-9.

Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<https://www.minzp.sk/files/oblasti/politikazmeny-klimy/nas-sr-2014.pdf>>.

Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020. Akčný plán na roky 2015 – 2017, [online]. [cit. 17-09-04]. URL: <http://www.culture.gov.sk/extdoc/6067/Akcny_plan_SRK_text%20%281%29>.

Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. Dostupné na internete: <<http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=190472>>.

Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <<https://www.minv.sk/?romske-komunity-uvod&subor=160449>>.

Strategický koncept inteligentnej energetiky, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <http://www.energoportal.org/43-inteligentna-energetika>.

Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <http://www.telecom.gov.sk/index/open_file.php?file=strategia/strategickyplan2020/strategicky_plan.pdf>.

Strategický rámec inteligentného mesta „Smart City“, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: <https://www.enviros.sk/sluzby/smart-city-smart-region-smart-solution/>.

Vplyv človeka na klimatický systém Zeme, [online]. [cit. 2017-09-04]. URL: http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=2307%3Aklimaticke-zmeny-anzdravie&catid=100%3Aklimaticke-zmeny-a-zdravie&Itemid=66.

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon).

Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

Zákon NR SR č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej Správy.

Zákon NR SR č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Zákon NR SR č. 309/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Zákon NR SR č. 378/2016 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Prílohy – Príklady dobrej praxe mesta Košice

Košice mesto dopravy STAVBY IKD KOŠICE

CELKOVÉ VÝDAVKY: 43 mil. eur

VÝŠKA NFP: 40,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 2,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Modernizácia električkovej trate v rozsahu 3,47 km (Námestie Maratónu mieru – Staničné námestie)

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2015

Košice mesto dopravy

MODERNIZÁCIA ELEKTRIČKOVÝCH UZLOV Z ROZSAHU MET V MESTE KOŠICE

CELKOVÉ VÝDAVKY: 23,6 mil. eur

VÝŠKA NFP: 22 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 1,6 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Modernizácia vybraných úsekov električkovej siete. 7 uzlov, 5,1 km

ZAČIATOK REALIZÁCIE 10/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2015

Košice mesto dopravy ZNÍŽENIE EMISÍ MODERNIZÁCIOU MHD

CELKOVÉ VÝDAVKY: 9,5 mil. eur

VÝŠKA NFP: 9,1 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,4 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Vyradených 19 ks starých naftových autobusov. Nákup nových 19 ks autobusov na CNG.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 01/2010   UKONČENIE REALIZÁCIE 06/2011

Košice mesto dopravy
OBNOVA VOZOVÉHO PARKU ELEKTRÍČIEK V MESTE KOŠICE (DPMK)

CELKOVÉ VÝDAVKY: 48,7 mil. eur

VÝŠKA NFP: 40,6 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 8,1 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Zakúpenie 33 nových električiek.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 02/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2015

Košice mesto dopravy
OBNOVA VOZOVÉHO PARKU – ELEKTROBUSY V MESTE (DPMK)

CELKOVÉ VÝDAVKY: 4,8 mil. eur

VÝŠKA NFP: 3,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 1,0 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Dodanie 9 ks elektrobusov SOR EBN 11.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 10/2015

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2015

Košice mesto dopravy
MODERNIZÁCIA ELEKTRICKOVÉHO DEPA – PROJEKTOVÁ DOKUMENTÁCIA (DPMK)

CELKOVÉ VÝDAVKY: 1,0 mil. eur

VÝŠKA NFP: 0,9 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,1 mil. eur

ZAČIATOK REALIZÁCIE 12/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2015

Košice mesto dopravy
MODERNIZÁCIA ELEKTRICKOVÝCH TRATÍ MET 2 ETAPA – 1. ČASŤ (V REALIZÁCIÍ)

CELKOVÉ VÝDAVKY: 94 mil. eur

VÝŠKA NFP: 91 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 3,0 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Modernizácia vybraných električkových tratí rozsahu 7,9 km.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 11/2016

UKONČENIE REALIZÁCIE 08/2018

Košice mesto dopravy PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- **Rekonštrukcia Slaneckej cesty: 21 mil. eur**

Rozšírenie komunikácie II. Triedy v dĺžke 2,5 km s doplnkovou infraštruktúrou

- **MHD zastávky: 0,9 mil. eur**

Dovybavenie 26 zastávok modernými informačnými tabuľami s napojením na centrálny dispečing (1 ks 15 riadková obojstranná, 6 ks 6 riadkových a 19 ks 3 riadkových)

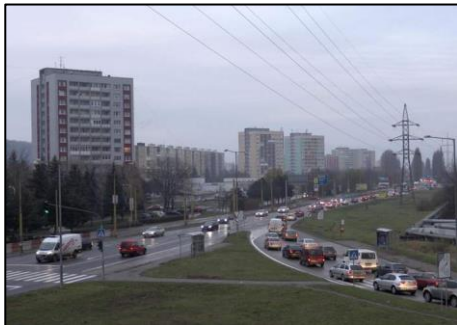
- **BUS- pruhy: 0,5 mil. eur**

Zabezpečenie preferencie MHD

- **Dispečing DPMK : 0,4 mil. eur**

Modernizácia informačného a riadiaceho systému MHD (DPMK)

- **Nákup nových nízkoemisných autobusov: 6,5 mil. eur**
- **Modernizácia odbavovacieho a informačného systému MHD: 0,7 mil EUR**

Košice mesto dopravy PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- Nové električkové depo (DPMK): 35,8 mil. eur
- Opcia na 13 ks električiek (DPMK) : 18,8 mil. eur
- Obratisko Važecká: 9,3 mil. eur

Košice mesto dopravy PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- Cyklotrasa - Sídlnad Jazerom: 0,2 mil. eur (0,4 km)
- Bike sharing: (v spolupráci s externým partnerom): 0,6 mil. eur (15 stanovišť)

Košice sociálne mesto
REKONŠTRUKCIA A MODERNIZÁCIA STREDISKA SOCIÁLNEJ POMOCI NA ULICI
GARBIARSKA 4

CELKOVÉ VÝDAVKY: 3,4 mil. eur
VÝŠKA NFP: 2,9 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,5 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Rekonštrukcia budovy domova dôchodcov . Vybudovanie bezbarierových presunov.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 04/2010

UKONČENIE REALIZÁCIE 04/2013

Košice sociálne mesto
NÁJOMNÝ BYTOVÝ DOM PRE MARGINALIZOVANÉ KOMUNITY, LUNÍK IX

CELKOVÉ VÝDAVKY: 0,6 mil. eur

VÝŠKA NFP: 0,5 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,1 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Výstavba trojpodlažného nájomného bytového domu pre zabezpečenie bývania v bežnom štandarde pre MRK. Celkovo 12 bytových jednotiek pre cca 60 obyvateľov.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 08/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 10/2015

Košice sociálne mesto
ROZŠÍRENIE PRIESTOROV KOMUNITNÉHO CENTRA PRE DETI A RODINU, LUNÍK IX

CELKOVÉ VÝDAVKY: 0,2 mil. eur

VÝŠKA NFP: 183 tis. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 17 tis. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Zväčšenie priestorov KC o 273,80 m² * Modernizácia časti budovy *

ZAČIATOK REALIZÁCIE 10/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 09/2015

Košice sociálne mesto
REKONŠTRUKCIA NEHNUTEĽNOSTÍ PRE SKVALITNENIE NÁJOMNÉHO BÝVANIA
(ŠOLTÉSOVA, VODÁRENSKÁ)

CELKOVÉ VÝDAVKY: 1,3 mil. eur

DOTÁCIA SR: 1,0 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,3 mil. eur

REALIZÁCIA V ROKOCH 2015 - 2016

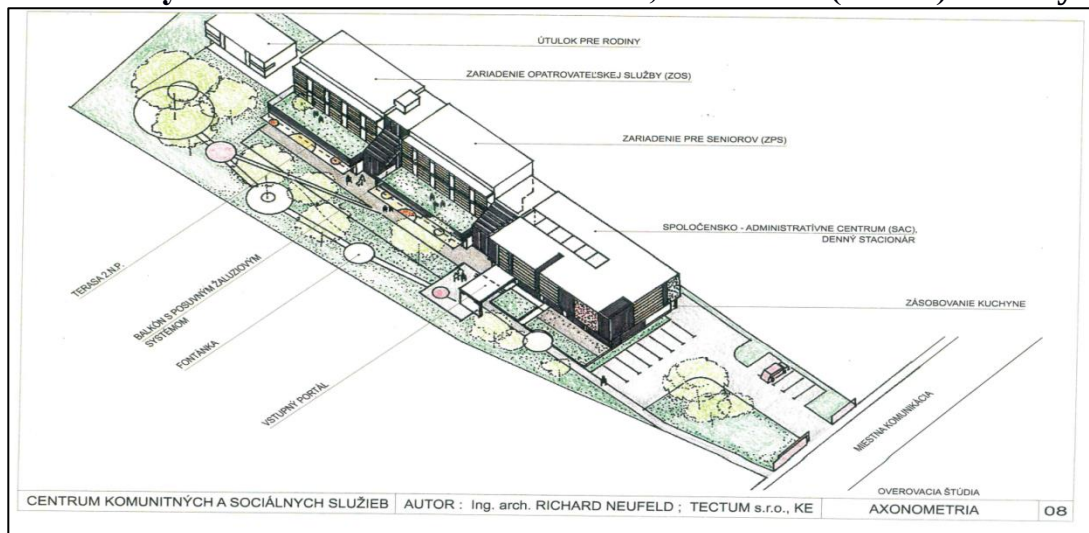

Košice sociálne mesto PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- **Výstavba centra komunitných služieb Košice – Krásna: 2,5 mil. eur (EŠIF)**

Nové centrum sociálnych služieb (denný stacionár, útulok pre rodiny, zariadenie opatrovateľskej služby...)

- **Obnova bytového domu Sládkovičová: 1,8 mil. eur (ŠFRB) - 54 bytov**

KOŠICE

EURÓPSKA ÚNIA

Košice mesto inovatívneho vzdelávania detí a mládeže
MODERNIZÁCIA 7 ZÁKLADNÝCH A 7 MATERSKÝCH ŠKÔL, INVESTÍCIE DO
REKONŠTRUKCIE A VYBAVENIA ŠKÔL

CELKOVÉ VÝDAVKY: 7,2 mil. eur

VÝŠKA NFP/INÉ: 4,5/0,2 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 2,5 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Investície do rekonštrukcie a vybavenia škôl

REALIZÁCIA V ROKOCH 2012- 2016

Košice mesto inovatívneho vzdelávania detí a mládeže REKONŠTRUKCIA A VÝSTAVBA MULTIFUNKČNÝCH IHRÍSK

CELKOVÉ VÝDAVKY: 0,3 mil. eur

INÉ ZDROJE: 0,1 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Rekonštrukcia a výstavba multifunkčných ihrísk v areáloch základných škôl.

REALIZÁCIA V ROKOCH 2015 - 2016

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

KOŠICE

Košice mesto inovatívneho vzdelávania detí a mládeže

PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- **Rozšírenie kapacít 5 MŠ (4 schválené ŽoNFP + 1 v príprave): 1,6 mil. eur (198 + 120 spolu 318 nových miest)**
- **Modernizácia 45 odborných učební , 3 školské knižnice na 11 základných školách: 1,8 mil. eur**

Košice mesto kvalitného životného prostredia a prírodného prostredia
KOMPOSTÁREŇ BIOODPADOV MESTA KOŠICE

CELKOVÉ VÝDAVKY: 4,0 mil. eur

VÝŠKA NFP: 3,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Vybudovanie stavebných častí kompostárne* Zakúpenie a inštalácia technologického vybavenia kompostárne.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 03/2007

UKONČENIE REALIZÁCIE 05/2011

Košice mesto kvalitného životného a prírodného prostredia
UZATVORENIE A REKULTIVÁCIA SKLÁDKY ODPADU MYSLAVA

CELKOVÉ VÝDAVKY: 13 mil. eur

VÝŠKA NFP: 12,3 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,7 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Biologická rekultivácia skládky odpadov* Stabilizácia čela skládky

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2010

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2013

**Košice mesto kvalitného životného a prírodného prostredia
LESY PRE SPOLOČNOSŤ – LESY BEZ BARIÉR (Mestské lesy KE)**

CELKOVÉ VÝDAVKY ML : 133,8 tis. eur

VÝŠKA NFP: 113,8 tis. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 20 tis. eur

VÝSTUPY PROJEKTU (9 partnerov : SK, Ukrajina, Nórsko)

Využitie významného prírodného potenciálu slovensko-ukrajinského pohraničného územia pre rozvoj regiónu formou podpory zážitkovej ekoturistiky a lesnej pedagogiky.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2015

UKONČENIE REALIZÁCIE 04/2017

Košice mesto kvalitného životného a prírodného prostredia
ZNÍŽENIE ENERGETICKEJ NÁROČNOSTI ADMINISTRATÍVNEJ BUDOVY SPRÁVY
MESTSKEJ ZELENÉ

CELKOVÉ VÝDAVKY: 0,46 mil. eur
VÝŠKA NFP: 0,44 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 20 tis. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Zníženie energetickej náročnosti administratívnej budovy

ZAČIATOK REALIZÁCIE 09/2016

UKONČENIE REALIZÁCIE 08/2018

Košice mesto kvalitného životného a prírodného prostredia PROJEKTOVÉ ZÁMERY

- **Revitalizácia Mlynského náhonu:** 1,8 mil. eur
- **Hluková mapa aglomerácie mesta Košice:** 0,4 mil. eur
- **Revitalizácia medziblokovej zelene resp. verejných priestranstiev (4 projekty):** 0,3 mil. eur

Košice mesto využívajúce IKT pre efektívne spravovanie PROJEKT ELEKTRONIZÁCIE SLUŽIEB MESTA KOŠICE

CELKOVÉ VÝDAVKY : 2 mil. eur

VÝŠKA NFP: 1,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

eGovernment online služby za účelom zvýšenia efektivity 80 služieb a prístupnosti pre používateľa (občana)* Užitočné, kvalitné a dostupné služby poskytované samosprávou

ZAČIATOK REALIZÁCIE 03/2014

UKONČENIE REALIZÁCIE 09/2015

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – KASÁRNE/KULTURPARK

CELKOVÉ VÝDAVKY: 26,5 mil. eur

VÝŠKA NFP: 24,5 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 2,0 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Transformácia bývalých kasární z konca 19. storočia na moderné kultúrno-spoločenské centrum.
Ocenenie Slovenskou komorou architektov -2 ceny.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 06/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 07/2013

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – KUNSTHALLE

CELKOVÉ VÝDAVKY: 8,5 mil. eur

VÝŠKA NFP: 7,4 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 1,1 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Kompletná rekonštrukcia nehnuteľnosti, okolia, nové vybavenie. Vznikol moderný priestor pre medzinárodné výstavy vizuálneho umenia.

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 05/2013

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – MESTSKÝ PARK, REKONŠTRUKCIA A
REVITALIZÁCIA ZELENÉ

CELKOVÉ VÝDAVKY: 6,9 mil. eur

VÝŠKA NFP: 5,8 mil. eur

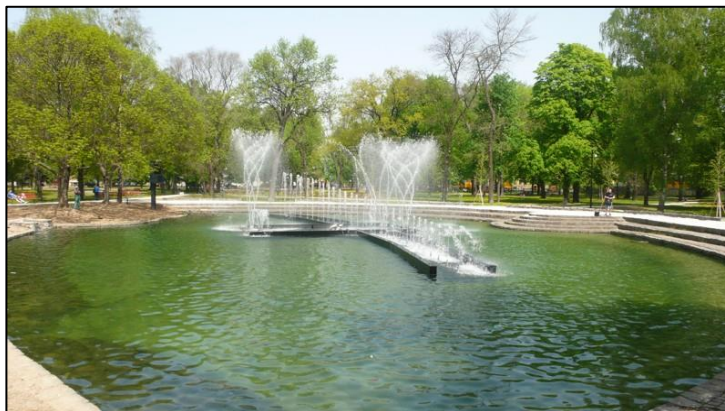
VLASTNÉ ZDROJE: 1,1 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Revitalizácia zelene, technické zázemie, drobná infraštruktúra, detské ihrisko, historické jazierko, hrajúca fontána .....

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 04/2013

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – PARK MOYZESOVA / KOMENSKÉHO REKONŠTRUKCIA
A REVITALIZÁCIA ZELENÉ

CELKOVÉ VÝDAVKY: 2,9 mil. eur

VÝŠKA NFP: 2,3 mil. eur

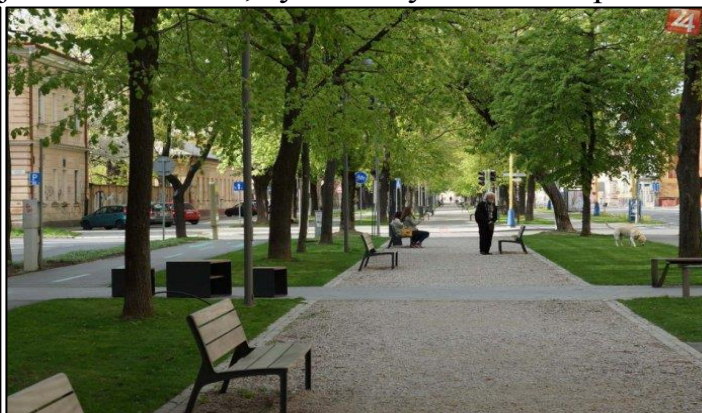
VLASTNÉ ZDROJE: 0,6 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Revitalizácia zelene a sadové úpravy v troch parkoch, obnova mobiliáru, obnova fontán, plochy pre inštaláciu umeleckých diel, rekonštrukcia verejného osvetlenia, cyklistický chodník v parku Moyzesova

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2012

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – SPOTS, KULTÚRNO-SPOLOČENSKÉ CENTRÁ

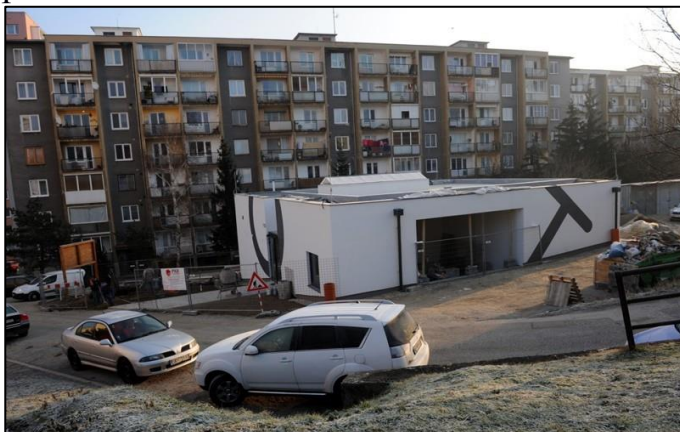
CELKOVÉ VÝDAVKY: 1,4 mil. eur

VÝŠKA NFP: 1,1 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,3 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Vytvorenie 4 multifunkčných centier pre kultúrno-spoločenské aktivity vo výmenníkoch* Zázemie pre personál a návštevníkov * Terénne a sadové úpravy okolia

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2012

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY - AMFITEÁTER

CELKOVÉ VÝDAVKY: 1 mil. eur

VÝŠKA NFP: 0,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Rekonštrukcia hlavného vstupu do areálu amfiteátra* Úprava javiska a orchestriska* Nová video technológia a ozvučenie areálu

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2012

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – KOŠICKÝ HRAD, REVITALIZÁCIA A
SPRÍSTUPNENIE ARCHEOLOGICKÉHO NÁLEZISKA

CELKOVÉ VÝDAVKY: 1,2 mil. eur

VÝŠKA NFP: 0,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,4 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Konzervácia historických konštrukcií * Vytvorenie hradnej scény, javiska, hľadiska a režisérскеj kabíny *
Vybudovanie návštevníckeho centra * Osvetlenie hradieb * Terénne úpravy zázemia pre kultúrne podujatia

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2012

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – ULIČKA REMESIEL

CELKOVÉ VÝDAVKY: 0,9 mil. eur

VÝŠKA NFP: 0,8 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 0,1 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Rekonštrukcia dlažby, verejného osvetlenia, lávky (premostenie Vodná, Rumanová) * Nový kamerový systém * Nový informačný a navigačný systém *

ZAČIATOK REALIZÁCIE 07/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 12/2012

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
ZOO CESTA A ZOO PRO-ENVIRO

CELKOVÉ VÝDAVKY: 310 tis. eur

VÝŠKA NFP: 290 tis. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 20 tis. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Náučné chodníky v ZOO * Pavilóny pre zvieratá * Rekonštrukcia prístupovej cesty *

ZAČIATOK REALIZÁCIE 11/2010

UKONČENIE REALIZÁCIE 06/2016

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
ROZVOJ SPOLUPRÁCE PARTNERSKÝCH MIEST NA HISTORICKEJ TOKAJSKEJ
VINNEJ CESTE

CELKOVÉ VÝDAVKY PROJEKTU: 0,5 mil. eur

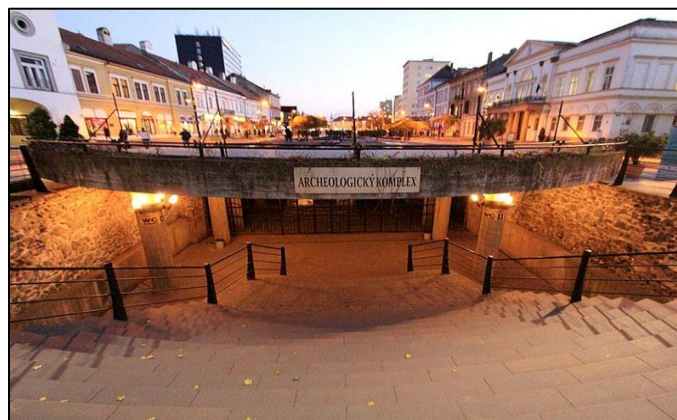
VÝDAVKY MESTA KOŠICE: 0,2 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU (3 partnerské mestá SK, HU)

Založenie vinárskeho múzea v Košiciach* Úprava voľných priestorov Dolnej brány ľavé krídlo
podzemného archeologického komplexu *

ZAČIATOK REALIZÁCIE 10/2012

UKONČENIE REALIZÁCIE 09/2014

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
PRIPRAVOVANÉ PROJEKTY

- **ZOO revitalizácia územia** 1,7 mil. eur
- **KULTÚRNE KREATÍVNE CENTRÁ** 2,5 mil. eur

Ponúknuť kultúrnu infraštruktúru, pre kultúrnych operátorov, tour operátorov, spoločnosti a jedincov, neziskové organizácie a biznis sektor. V troch oblastiach: MediaArt, Dizajn, Architektúra.

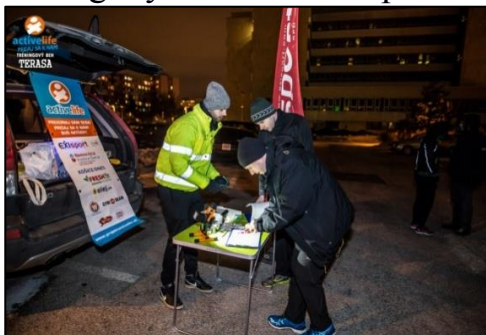
Členstvo v sieti **UNESCO Creative Cities (od 11/2017) v oblasti MediaArt** - prepojenie IT a kultúry, vedy a umenia.

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu EURÓPSKE MESTO ŠPORTU 2016

V meste pôsobí **128 klubov** a **oddielov** vo viac ako **55 druhov športu**. V rámci súťaže 19 európskych miest získali Košice titul **Najlepšie Európske mesto športu**. Spolu 116 podujatí v rámci EMŠ, viac ako 450 tis. návštevníkov.

Najvýznamnejšie:

Minibasketbalová liga KE* Juniorská extraliga vo florbale* Turnaj hokejových prípraviek* Active tréningový beh* Fit klub pre každého* Vodnopólová extraliga* Turnaj na lezeckej stene

Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
OBNOVA KÚPALISKA ČERVENÁ HVIEZDA

CELKOVÉ VÝDAVKY: 3,4 mil. eur

DOTÁCIA MV SR: 1,7 mil. eur

VLASTNÉ ZDROJE: 1,7 mil. eur

VÝSTUPY PROJEKTU

Rekonštrukcia nehnuteľností – zázemia a prevádzkovej budovy * Renovácia bazénov, nový nerezový bazén * Hracie a športové prvky *

ZAČIATOK REALIZÁCIE 08/2015

UKONČENIE REALIZÁCIE 06/2016

**Košice mesto kultúry, športu a kvalitného oddychu
PRIPRAVOVANÉ PROJEKTY**

• FUTBALOVÁ ARÉNA	18 mil. eur
• NÁRODNÉ TENISOVÉ CENTRUM	15 mil. eur
• EURÓPSKY OLYMPIJSKÝ FESTIVAL MLÁDEŽE V ROKU 2021	9 mil.eur
• REKONŠTRUKCIA TELOCVIČNÍ A VYBAVENIA	140 tis. Eur

O autorovi:

RNDr. Slavomír BUCHER, PhD.

(1983) absolvoval štúdium odboru *geografia* v programe *regionálna geografia, rozvoj regiónov a európska integrácia* na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po absolvovaní magisterského štúdia v roku 2008 pokračoval v internom doktorandskom štúdiu na Katedre geografie a regionálneho rozvoja Prešovskej univerzity v Prešove, ktoré úspešne ukončil obhajobou dizertačnej práce v roku 2012 na tému *Samosprávne kraje na Slovensku – formovanie identity a inštitucionalizácia v kontexte integrácie do Európy regiónov*.

V rokoch 2013–2015 bol zamestnancom Prešovskej univerzity, Katedry geografie a aplikovanej geoinformatiky, kde prednášal vybrané kapitoly z demografie a geografie sídiel, religióznu geografiu, globálne trendy vývoja sveta a úvod do štúdia miestneho regiónu.

Pri rozvoji svojich pedagogických a vedeckovýskumných aktivít spolupracuje od roku 2016 s Ústavom Geografie, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Vo svojej vedeckovýskumnej činnosti sa prioritne orientuje na problematiku demografických, sociálnych, kultúrnych a ekonomických disparít v širšom kontexte Európy a na Slovensku. Je autorom a spoluautorom vyše päťdesiatich pôvodných vedeckých prác.

Počas svojho pôsobenia v akademickom prostredí absolvoval vyše dvadsať zahraničných krátkodobých a dlhodobých pobytov prevažne v stredovýchodnej Európe cez rôzne mobilitné programy – CEEPUS, ERASMUS, Bilaterálne dohody, NŠP, Visegrad Fund a iné. Okrem toho bol spoluriešiteľom štyroch grantových projektov.

Vo svojom voľnom čase sa aktívne venuje miestnej politike a lokálnemu rozvoju ako poslanec miestneho zastupiteľstva mestskej časti Košice-Západ vo funkčnom období 2014 – 2018. Relaxuje cestovaním, zoznamovaním sa s novými ľuďmi a štúdiom slovanských jazykov.

SÚČASNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Vysokoškolská učebnica

Autor: RNDr. Slavomír BUCHER, PhD.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Odborné poradenstvo: Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach

[http://www.upjs.sk/pracoviska/univerzitna -kniznica](http://www.upjs.sk/pracoviska/univerzitna-kniznica)

Rok vydania: 2017

Náklad: 100 ks

Rozsah strán: 118

Rozsah: 5,89 AH

Vydanie: prvé

Tlač: Equilibria, s. r. o.

ISBN 978-80-8152-561-2